Dofinansowane przez Unię Europejską

Stowarzyszenie Na Rzecz
Rozwoju Społeczności Lokalnej
„Mroga”

Lokalna Strategia Rozwoju

na lata 2023-2027

dla obszaru gmin:

Gmina Brzeziny, Miasto Brzeziny,
Gmina Jeżów, Gmina Koluszki, Gmina Rogów

Koluszki, marzec 2026 r.

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego 3

1.1. Nazwa LGD i forma prawna 3
1.2. Opis procesu tworzenia partnerstwa 4
1.3. Struktura LGD 8

Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR 11

2.1. Zwięzły opis obszaru LSR 11
2.2. Uwarunkowania społeczne 12
2.3. Uwarunkowania gospodarcze 13
2.4. Uwarunkowania środowiskowo-kulturowe 14

Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR 15

Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR 22

Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia 34

5.1. Zgodność i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi 34
5.2. Wartość dodana podejścia LEADER 39

Rozdział VI Cele i wskaźniki 41

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru 46

Rozdział VIII Plan działania 53

Rozdział IX Plan finansowy LSR 54

Rozdział X Monitoring i ewaluacja 56

10.1. Zasady monitoringu i ewaluacji 56
10.2. Sposób wykorzystania wyników z monitoringu i ewaluacji 57
10.3. Procedura ewaluacji i monitoringu 58
10.4. Źródło danych 59

Wykaz wykorzystanej literatury 61

Załączniki do LSR 64

Wstęp

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga" jest dokumentem, który określa kierunki działania Stowarzyszenia na lata 2023–2027 na rzecz rozwoju gmin członkowskich Stowarzyszenia. Ukierunkowana jest na budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność jest jednym z instrumentów wspierających rozwój terytorialny w perspektywie finansowej 2023-2027, umożliwiającym lokalnym społecznościom inicjowanie i realizację w sposób partycypacyjny działań rozwojowych odpowiadających na wyzwania społeczne, środowiskowe i gospodarcze danego obszaru.

Lokalna Strategia Rozwoju została opracowana na podstawie aktualnych dokumentów unijnych, krajowych i lokalnych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Diagnoza strategiczna potrzeb, oczekiwań i problemów została określona na podstawie analizy ankiet wypełnionych przez mieszkańców. Ważnym źródłem informacji były spotkanie konsultacyjne z mieszkańcami obszaru przeprowadzone w każdej gminie członkowskiej. Strategia jest wynikiem partycypacyjnego procesu planowania, w którym uczestniczyli mieszkańcy, organizacje społeczne, lokalne przedsiębiorstwa, władze lokalne oraz inni zainteresowani interesariusze, którym na sercu leży dobro „małej ojczyzny". Niniejszym Stowarzyszenie Mroga przekazuje mieszkańcom gmin członkowskich zintegrowaną i wielosektorową Lokalną Strategię Rozwoju opracowaną przy udziale wszystkich partnerów z uwzględnieniem lokalnych potrzeb, poszanowaniem oczekiwań

jednostkowych i sektorowych, a także potencjału obszaru objętego jej działaniem. Będzie ona realizowana poprzez Partnerstwo i współpracę pomiędzy mieszkańcami, organizacjami społecznymi, lokalnymi przedsiębiorstwami oraz władzami lokalnymi. Realizacja strategii przyczyni się do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru, wzmacniając jego atrakcyjność, konkurencyjność i jakość życia mieszkańców.

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1.1 Nazwa LGD i forma prawna

Lokalna Grupa Działania: **Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej "Mroga"** posiada status prawny stowarzyszenia oraz LGD - zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i europejskim.. Jest ono dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem o celach niezarobkowych, które działa na podstawie przepisów:
- ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261),
- rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005),
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. U. UE L z dnia 20 grudnia 2013 r.), dalej jako: rozporządzenie 1303/2013,
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. U. UE L z dnia 20 grudnia 2013 r.),
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159), dalej jako: rozporządzenie 2021/1060,
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2116 z dnia 2 grudnia 2021 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 1306/2013,
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (Dz. Urz. UE L nr 231, str. 60),
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny PLUS (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013 (Dz. Urz. UE L nr 231, str. 21),
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2220 z dnia 23 grudnia 2020 r. ustanawiające niektóre przepisy przejściowe dotyczące wsparcia z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) w latach 2021 i 2022 oraz zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, (UE) nr 1306/2013 i (UE) nr 1307/2013 w odniesieniu do zasobów i stosowania w latach 2021 i 2022 oraz rozporządzenie (UE) nr 1308/2013 w odniesieniu do zasobów i rozdziału takiego wsparcia na lata 2021 i 2022 (Dz. Urz. UE L 437 z 28.12.2020 r. str. 1 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (Dz. U. z 2023 r. poz. 412),
- ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079),

- ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. Nr 64, poz. 427),
- ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2022 r. poz. 2422),
- ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r.),
- ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie),

oraz Statutu Stowarzyszenia Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej "Mroga" wcześniejszego (2015 - 2023) oraz uchwalonego 31.05.2023, przez Walne Zebranie Członków.

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej 'Mroga" posiada osobowość prawną od pierwszego wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego w dniu: 14.04.2006. Na przestrzeni lat - w trakcie funkcjonowania - dokonywała zmian z składzie Zarządu, składzie Komisji Rewizyjnej, składzie Rady oraz Statucie. Wszystkie zmiany zostały zatwierdzone Uchwałami Walnego Zebrania i wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego. Swoją siedzibę ma w miejscowości: Koluszki. Swoim działaniem obejmuje obszar Rzeczpospolitej Polskiej, a w szczególności gminy powiatu łódzkiego wschodniego i brzezińskiego. Stowarzyszenie może być członkiem krajowych i międzynarodowych organizacji o podobnym celu działania, a czas działania Stowarzyszenia jest nieograniczony.

Zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym w Łodzi pod numerem KRS: 0000255081; uzyskując numer identyfikacji podmiotów gospodarki narodowej REGON: 100182854; NIP: 7282610746, nr identyfikacyjny ARiMR: 062983652.

W Stowarzyszeniu, obok Walnego Zebrania członków, Zarządu oraz organu kontroli wewnętrznej – Komisji Rewizyjnej, funkcjonuje dodatkowy organ – Rada, która podejmuje decyzje w sprawie wyboru operacji realizowanych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju. Dodatkowo działalność Stowarzyszenia kontrolowana jest przez podmiot nadzoru: Marszałka Województwa Łódzkiego.

1.2 Opis procesu tworzenia partnerstwa

Idea i myśl dotycząca wspólnego rozwoju obszaru „doliny rzeki Mrogi" pojawiła się w 2000-2002 r. Samorządy lokalne oraz organizacje pozarządowe działające na obszarze, zaczęły się interesować i rozmawiać ze sobą oraz podejmować temat zintegrowanego rozwoju regionu. Uruchomienie programu LEADER+ było bodźcem do zintensyfikowania działań. Partnerstwo lokalnych samorządów podjęło decyzję o współpracy i razem rozpoczęli działania mające na celu: pozyskanie środków pomocowych z programu LEADER+. W toku realizacji projektu, spotkań mieszkańców, grup inicjatywnych, konsultacji, warsztatów w regionie - wykrystalizowała się grupa mieszkańców, którzy chcieli współdziałać na rzecz rozwoju obszarów wiejskich: regionu w którym mieszkają. Działania pilotażowego programu LEADER+ zaowocowały powołaniem do życia organizacji: Głównym celem działalności Stowarzyszenia była: aktywizacja mieszkańców gmin - Brzezin, Dmosina, Jeżowa, Koluszek i Rogowa wokół działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, w tym wdrażania innowacyjnych form rozwoju, inicjowania, wspierania i podejmowania innych działań dla społeczności lokalnych. Zrealizowano serię spotkań, szkoleń oraz konsultacji społecznych, w wyniku których opracowano pierwszą Zintegrowaną Strategię Rozwoju. Po sformalizowaniu prawnym i wraz z nabywaniem kompetencji Stowarzyszenie pozyskało pierwsze w swojej karierze środki pomocowe: 730 000 zł na realizację II schematu działania LEADER. W ramach pozyskanego dofinansowania Stowarzyszenie zyskało kompetencje i wiedzę, organizowało spotkania - konsultacje z mieszkańcami regionu, inicjowało przedsięwzięcia w regionie oraz aktywizowało samorządy, organizacje i mieszkańców do wspólnego działania. Jednym z głównych celów i osiągnięć było zinwentaryzowanie wszystkich zasobów: kulturowych, historycznych, turystycznych - mające na celu stworzenie bazy danych do dalszej analizy i pracy nad rozwojem regionu oraz zidentyfikowanie produktów i producentów produktów regionalnych. Efektem pracy było ponad 1000 stron inwentaryzacji zasobów i skok ilościowy i jakościowy województwa łódzkiego na krajowej liście: ilości produktów tradycyjnego pochodzenia. Po działaniu z identyfikacją i rejestracja produktów tradycyjnych województwo łódzkie z ostatniego miejsca w kraju, przeniosło się na miejsce trzecie.

Spotkania, wizyty studyjne oraz nabywanie doświadczenia poskutkowało nawiązaniem partnerstwa z Instytutem Szkoleń i Doradztwa i wspólną realizacją projektu: „Rozwój działalności gospodarczej z sektora infrastruktury turystycznej w dolinie Mrogi i Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich" o wartości ponad 1 mln zł. Projekt miał na celu: udzielenie wsparcia finansowego 12- stu beneficjentom na otwarcie nowej działalności gospodarczej. Realizacja pokazała, że partnerstwo jest dobrą formą działania. Z jednej strony zasób ludzki w postaci struktur Stowarzyszenia, wiedzy i chęci działania, a z drugiej solidny partner z zasobami finansowymi. Efektem współpracy była realizacja wskaźników na poziomie 120%, czyli wsparcia finansowego na otwarcie działalności udzielono 14 nowym podmiotom gospodarczym, m.in.

gospodarstwom agroturystycznym producentom produktów tradycyjnego pochodzenia, firmom usługowym. Wartym zaznaczenia jest fakt, że środki pomocowe nie pochodziły z dedykowanego dla LGD - PROW, tylko z Programu Operacyjnego: Kapitał Ludzki.

Kolejnym etapem działalności Stowarzyszenia było uzyskanie wsparcia w ramach PROW 2007-2013. Stowarzyszenie odbyło serię spotkań informacyjno - szkoleniowych - konsultacyjnych w każdej z gmin, stworzyło Lokalną Strategię Rozwoju i otrzymało wsparcie w wysokości ponad 6 000 000 zł. Środki te zostały wydatkowane na wsparcie dużych inwestycji samorządowych, mniejszych projektów - miękkich wspierających przedsiębiorczość. W ramach realizacji PROW 2007-2013, realizując opracowaną strategię rozwoju lokalnego, Stowarzyszenie przyczyniło się do aktywizacji mieszkańców obszarów wiejskich poprzez budowanie potencjału społecznego, umożliwienie pozyskiwania środków finansowych i ich wykorzystania, a także do poprawy zarządzania lokalnymi zasobami. Społeczność lokalna, w tym również mieszkańcy wsi, aktywne włączyli się do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw. Dzięki temu mogliśmy odpowiadać na realne potrzeby i wspierać je finansowo. Efektem tych działań było dofinansowanie wielu operacji/przedsięwzięć inwestycyjnych, szkoleniowych, kulturalnych i promocyjnych, które miały miejsce na naszym obszarze, ale i poza nim. W ramach tzw. dużych projektów infrastrukturalnych zrealizowano kilkadziesiąt inwestycji, których głównym celem był remont, wyposażenie lub zagospodarowanie terenu świetlic wiejskich, a także budowa placów zabaw, boisk, skateparku, siłowni zewnętrznych oraz innych miejsc rekreacji. Mieszkańcy zyskali nowe, bezpieczne miejsca do aktywnego spędzania czasu i integracji kulturalnej, co w dalszej przyszłości przełoży się na coraz większy wzrost poziomu aktywności społeczności lokalnej i budowania trwałego kapitału społecznego. Kolejnym krokiem rozwojowym Stowarzyszenia Mroga, było uzyskanie wsparcia finansowego na realizację Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Pozyskaliśmy wówczas ponad 7 000 000 zł na przygotowanie i wykonanie lokalnych przedsięwzięć. Ważnym czynnikiem było przyłączenie do LGD nowego obszaru - wcześniej wyjętego spod możliwości otrzymania wsparcia. Warto również podkreślić, iż podczas prowadzonych pre-spotkań konsultacyjnych z lokalną społecznością, jak również podczas pre-dyskusji reprezentantów grup interesariuszy oraz w badaniach ankietowych, mieszkańcy zgłaszali chęć i potrzebę kontynuacji działań, które będą w dalszym ciągu ukierunkowane na integrację, rozwój kultury i zachowanie dziedzictwa. Mieszkańcy wskazywali także na potrzebę podjęcia działań mających na celu wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym tj. osób z niepełnosprawnościami, kobiety, rolników niskotowarowych czy osób poszukujących zatrudnienia. Analiza przeprowadzonych badań ankietowych i dotychczasowych doświadczeń z wdrażania LSR, w tym przeprowadzanej ewaluacji pozwoliła nam na skonstruowanie celów strategii najpełniej odpowiadających na potrzeby rozwojowe obszaru. Podobnie jak do wcześniejszego okresu, Stowarzyszenie Mroga skutecznie zrealizowało LSR 2014-2020 w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Zrealizowano inwestycje z zakresu: budowy lub przebudowy obiektów niekomercyjnej infrastruktury - remonty i wyposażenia lub zagospodarowanie świetlic wiejskich, a także budowa placów zabaw, boisk, siłowni zewnętrznych oraz miejsc rekreacji; udzielono wsparcia przedsiębiorcom i organizacjom społecznym, ale i również zrealizowano operacje własne Stowarzyszenia i projekty współpracy pomiędzy partnerami krajowymi i zagranicznymi.

Okres programowania 2023-2027 to nowe wyzwania i nowe sposoby ich rozwiązywania. Aby móc skutecznie kontynuować działania na rzecz rozwiązywania problemów zdiagnozowanych podczas spotkań z lokalną społecznością musimy posiadać kompetentnych, merytorycznie przygotowanych pracowników, którzy dzięki swojej wiedzy i bogatemu doświadczeniu, pozyskanemu w poprzednich okresach programowania będą w stanie pomóc mieszkańcom obszaru i potencjalnym beneficjentom. Niezmiernie ważny jest zatem fakt, iż wszyscy pracownicy LGD posiadają nie tylko niezbędną wiedzę teoretyczną na temat programu Leader, zasad jego wdrażania, rozliczania i sprawozdawczości, ale także wiedzę praktyczną pozwalającą sprawnie działać w celu realizacji założeń LSR. Szczególny nacisk kładliśmy zawsze na podnoszenie kwalifikacji naszego zespołu, co przekłada się na sprawną i profesjonalną obsługę naszych beneficjentów, przez pracowników biura. Ponadto, zarówno osoby zarządzające LGD jak również pozostali członkowie LGD Stowarzyszenia Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnych „Mroga" posiadają duże doświadczenie w realizacji projektów z szeroko rozumianych środków zewnętrznych. Zwłaszcza gminy wchodzące w skład LGD zrealizowały wiele projektów mających na celu szeroko rozumiany rozwój obszarów wiejskich, w tym projekty inwestycyjne – infrastrukturalne i „miękkie". Część z tych operacji została zrealizowana przy wsparciu LGD, przyczyniając się do rozwoju obszaru. Możemy to zauważyć szczególnie w zakresie poprawy wizerunku obszaru, jakości życia oraz zwiększonej aktywności mieszkańców. LGD jest bardzo dobrze oceniana przez społeczność lokalną, jako organizacja, która wspiera mieszkańców w rozwiązywaniu ich problemów, dzięki środkom zewnętrznym m.in. z inicjatywy LEADER oraz merytorycznej wiedzy. W tym miejscu warto podkreślić rolę Członków Zarządu, którzy aktywnie działają w sektorze społecznym, gospodarczym i publicznym na terenie gmin, które reprezentują. Są

członkami stowarzyszeń, ochotniczych straży pożarnych, prowadzą własne firmy. Kolejnym atutem składu naszego zarządu, jest to, że jego członkowie reprezentują różne grupy wiekowe. Zaczynając od osób poniżej 25 roku życia, na seniorach skończywszy. Wszystkie te osoby, aktywnie angażują się lub inicjują działania na rzecz społeczności lokalnej. Ich zaangażowanie jest tym bardziej cenne, gdyż posiadają doświadczenie w działalności społecznej oraz wiedzę. Stanowią również dobry przykład do naśladowania i tym samym motywują mieszkańców do podejmowania oddolnych inicjatyw.

Posiadana wiedza i przygotowanie merytoryczne pracowników biura umożliwia sprawne wdrożenie Lokalnej Strategii Rozwoju w nowym okresie programowania, czego potwierdzeniem jest raport z ewaluacji zewnętrznej przeprowadzonej w 2022 roku. Badani zdecydowanie pozytywnie ocenili funkcjonowanie biura w następujących kategoriach:

- **kontakt, rozmowa z pracownikiem** - „rozmowa była kompetentna, dostałem wszystkie odpowiedzi na pytania" - 75% zdecydowanie się zgadzam;
- **strona www** - „strona internetowa zawiera aktualne informacje" - 71% zdecydowanie się zgadzam;
- **„godziny pracy biura są dogodne dla klientów"** - 72% zdecydowanie się zgadzam;
- **„pracownicy udzielają rzetelnych informacji i porad"-** 73% zdecydowanie się zgadzam;
- **„pracownicy z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki"** - 79% zdecydowanie się zgadzam;
- **„pracownicy mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy"** - 83% zdecydowanie się zgadzam.

Respondenci postrzegają pracowników biura jako osoby miłe, uprzejme, mające wiedze i kompetencje - 82% zdecydowanie się zgadzam, zaangażowane w wykonywanie swojej pracy. Swoje doświadczenie i zdobytą wiedzę pracownicy wykorzystali podczas prowadzenia spotkań konsultacyjno-informacyjnych z mieszkańcami obszaru LGD Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga", które organizowane były w ramach realizacji planu komunikacji. Tematem spotkań, które w znacznej części miały charakter warsztatowy były mocne i słabe strony obszaru oraz szanse i zagrożenia jego rozwoju. Podczas spotkań poruszano także temat aktywizacji ludzi młodych oraz seniorów, wynikiem czego były propozycje projektów, które należy zaproponować w ramach projektowanego budżetu LGD. Aby jak najlepiej zdiagnozować potrzeby mieszkańców obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, zaprosiliśmy do współpracy eksperta zewnętrznego, który przeprowadził m.in. zogniskowany wywiad grupowy (warsztat strategiczny). W przeprowadzonej diagnozy LGD uzyskała bogaty materiał do opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027 wraz z informacją o obszarach i zakresach, które wymagają wsparcia.

LGD Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga" jest partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, Łódzkiej Sieci Lokalnych Grup Działania, Polskiej Sieci Lokalnych Grup Działania oraz innych organizacji. W ramach partnerstwa realizuje projekty inwestycyjne, promocyjne i mające na celu wsparcie grup w niekorzystnej sytuacji społeczno - gospodarczej. „Mroga" bierze udział w Dniach Otwartych Funduszy Europejskich, targach, imprezach, eventach lokalnych - promując region, dziedzictwo kulturalne, historyczne i możliwości rozwoju poprzez otrzymanie wsparcia finansowego. Zdobyte doświadczenia i nawiązane kontakty zaowocowały kilkoma projektami współpracy - krajowymi i międzynarodowymi, dofinansowanymi w ramach środków UE:

- SKOS - *Szlakiem Kultur Obszary Stowarzyszeń* - projekt polegający na wytyczeniu i organizacji aktywności na szlaku pieszo-rowerowym (dwóch partnerów);
- LAS - *Lokalny Atrakcyjny Szlak* - projekt polegający na wytyczeniu i organizacji aktywności na szlaku konno-rowerowym. Stworzony szlak konny - ponad 100 km stał się częścią Łódzkiego Szlaku Konnego (trzech partnerów);
- WDDE - *Wspomnienie Dróg Do Europy* - projekt międzynarodowy polegający na utworzeniu wirtualnego muzeum wydarzeń z I Wojny Światowej (trzech partnerów);
- RRwE - *Razem Raźniej w Europie* - projekt międzynarodowy polegający na wymianie doświadczeń w zakresie przedsiębiorczości, działania organizacji społecznych, kultury, dziedzictwa historycznego (trzech partnerów)
- TOOLS - *Turystycznie i Oddolnie dla Obszarów Lokalnych Strategii* - projekt polegający na budowie i modernizacji Centrów Aktywności Wiejskiej oraz działaniach mających na celu promocje obszarów (pięciu partnerów).

Wszystkie te działania nie zostałyby zrealizowane, gdyby nie siła budowanego od 17 lat partnerstwa. To właśnie otwartość na potrzeby lokalnej społeczności, pomoc w realizowaniu oddolnych inicjatyw, promocja realizowanych działań, skuteczność realizacji planu komunikacji oraz wzmacnianie kapitału społecznego sprawia, że w raporcie zewnętrznej ewaluacji, który został opracowany w oparciu o zróżnicowanie zarówno źródeł danych i metod badawczych, można przeczytać, że mieszkańcy obszaru LGD nie tylko potrafią zidentyfikować Lokalną Grupę Działania ale również wiedzą, że infrastruktura z której korzystają została sfinansowana ze środków unijnych, że działania, które realizuje LGD nie skupiają się

tylko na pozyskiwaniu środków ze źródeł krajowych, ale również bezpośrednio ze środków KE, zostając partnerami różnego rodzaju projektów międzynarodowych realizowanych w dużych i różnorodnych partnerstwach. Świadczy to o posiadaniu dużej wiedzy, umiejętności i doświadczenia oraz zaangażowaniu pracowników i członków LGD w rozwój całego obszaru, mając na uwadze bardzo szeroki aspekt prowadzonych działań na rzecz społeczności lokalnej. Efektem tego jest wpisanie się LGD na stałe w świadomość lokalnej społeczności. Przedstawiciele Lokalnej Grupy Działania uczestniczyli w wielu wydarzeniach, tj.: dni gmin/miast, dożynki, zebrania kół gospodyń wiejskich oraz ochotniczych straży pożarnych, podczas których mieli możliwość nawiązania współpracy i budowania relacji z mieszkańcami i przedsiębiorcami obszaru działania. Nie zabrakło również szkoleń i warsztatów, organizowanych w partnerstwie z innymi organizacjami czy samorządami, skierowanych na wsparcie potencjalnych beneficjantów. Aby jeszcze skuteczniej zachęcić mieszańców obszaru do włączania się w działalność stowarzyszenia, w nowym okresie programowania zostaną stworzone przejrzyste procedury zgłaszania inicjatyw oraz możliwości ich realizacji. Jesteśmy także otwarci na nowych członków co potwierdzają zapisy Statutu, które dają m.in. możliwość zwołania Walnego Zebrania przez wąską grupę członków. Stowarzyszenie, chcąc rozwijać swój potencjał jako organizacja, będzie wspierało aktywnych liderów, seniorów, młodzież, stowarzyszenia oraz współpracowało z partnerami wszystkich sektorów aby budować silny kapitał społeczny obszaru. Działania zmierzające do realizacji założonych celów są realizowane na bieżące.

Analizując proces budowy partnerstwa oraz zakres zrealizowanych zadań/projektów na przestrzeni ostatnich 17 lat, należy zauważyć, że dotychczas głównym źródłem finansowania podejmowanych inicjatyw był Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – EFRROW, środki bezpośrednio pozyskiwane z programu operacyjnego: „Kapitał Ludzki" oraz wsparcie z KSOW i Departamentów Urzędu Marszałkowskiego w ramach otwartych konkursów. Zatem jak najbardziej uprawnione jest stwierdzenie, że Lokalna Grupa Działania ma pełną zdolność do wykorzystania lokalnego potencjału rozwojowego, wzmocnienia przedsiębiorczości, zwiększenia aktywności obywatelskiej, włączenia społecznego osób w niekorzystnej sytuacji, seniorów oraz aktywizacji i integracji osób młodych.

Niniejsza Lokalna Strategia Rozwoju jest kontynuacją wcześniej podejmowanych działań i aktywności na rzecz rozwoju obszaru. Zmiany wynikają z nowych wyzwań, z jakimi przyszło mierzyć się społecznościom na całym świecie w następstwie pandemii Covid-19, spowolnienia gospodarki na jakie miała wpływ m.in. wysoka inflacja czy skutki ataku Rosji na Ukrainę. Niewątpliwie, RLKS (LSR) jest szczególną formą interwencji publicznej. Skuteczna jej realizacja, zarówno na poziomie celów jak i wskaźników, nie byłaby możliwa gdyby nie wysoka jakość procesu wdrażania oraz trafności i aktualności przyjętych założeń (celów, priorytetów). Wpływ na taki stan rzeczy miał również opracowany system monitoringu i ewaluacji, dostosowany do specyfiki obszaru i wdrażanej LSR. Te doświadczenia stanowią ogromny potencjał i zapewniają możliwość sprawnego przejścia do wdrażania LSR w latach 2023-2027. Dzięki temu proces wdrożenia nowych wytycznych zostanie ograniczony do zapoznania się ze zmianami i przygotowania interesariuszy do aplikowania o wsparcie. W skróconej o 2 lata perspektywie 2023-2027 będzie to niewątpliwym atutem. Ponadto, LGD dysponuje sprawdzonymi mechanizmami komunikacji i współpracy z lokalną społecznością (m.in. Plan komunikacji, który doskonale sprawdził się dobiegającym końca okresie programowania 2014-2020), metodami podnoszenia kwalifikacji i kompetencji (m.in. Plan szkoleń dla pracowników Biura LGD i członków Rady decyzyjnej) oraz sprawdzonym sposobem komunikacji elektronicznej pomiędzy Członkami Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady, członkami Stowarzyszenia, beneficjentami oraz mieszkańcami regionu. Wypracowane kanały komunikacji elektronicznej dają możliwość szybkiego i skutecznego dostarczenia wiadomości do zainteresowanej strony. Niewątpliwym atutem LGD Stowarzyszenie Mroga jest, funkcjonujące od lat, w pełni wyposażone biuro stacjonarne (5 dni roboczych) - dostępne elektronicznie (7 dni kalendarzowych) oraz planowane do realizacji Centrum Aktywności, które dostępne będzie 7 dni w tygodniu w dogodnej lokalizacji dla mieszkańców regionu. Dla ułatwienia i usprawnienia kontaktu wszelkie informacje, również dane kontaktowe, są zamieszczane na stronie internetowej, profilu na portalu społecznościowym oraz przekazywane do partnerów, beneficjentów oraz w formie newslettera do potencjalnych zainteresowanych, w celu szerszego upublicznienia operacji, działań, planów i Lokalnej Strategii Rozwoju wraz z procederami działania (postępowania z wnioskami beneficjentów) i kryteriami wyboru (punktacji, którą może otrzymać beneficjent składający wniosek o dofinansowanie).

Należy podkreślić, iż nieformalne zasady współpracy z naszymi członkami (w szczególności z sektora publicznego) zapewniają pełną transparentność podejmowanych działań, a informacje są przekazywane za pośrednictwem ich stron internetowych lub innych formalnych i nieformalnych kanałów komunikacji. Dzięki temu LGD realnie oddziałuje na większość mieszkańców obszaru LSR. Ponadto, nawiązywanie relacji oraz otwartość na nowych partnerów i członków, współdziałanie z nowymi partnerami (np. szkoły, kluby seniora, uniwersytety trzeciego wieku, ośrodki wsparcia itp.) zapewnia możliwość dotarcia w szczególności do młodych ludzi, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji.

Aby podjąć nowe wyzwania oraz móc w skuteczny sposób kontynuować rozwiązywanie istotnych problemów zdiagnozowanych podczas spotkań z lokalną społecznością, partnerstwo, jakim niewątpliwie jest LGD Stowarzyszenie Mroga, musi posiadać silne i merytorycznie przygotowane kadry (regulamin Biura LGD - wytyczne dt. doświadczenia potencjalnych kandydatów na stanowisko), stabilny i doświadczony Zarząd (zapisy Statutu dt. doświadczenia członków Zarządu), Komisję Rewizyjną, która w sposób odpowiedzialny kontroluje wydatkowanie funduszy oraz Radę (ocena projektów) zgodną z dokumentami, wytycznymi przepisów krajowych i europejskich (dodatkowo: zapisy Statutu dt. doświadczenia członków Rady). Budowanie partnerstwa nie jest jednak procesem zakończonym. Fakt istnienia od ponad 17 lat Lokalnej Grupy Działania w środowisku lokalnym motywuje kolejne osoby, organizacje i podmioty gospodarcze do aktywniejszego włączenia się w działania na rzecz najbliższego otoczenia. Również Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga" wykorzystuje różnorodne sposoby, aby dotrzeć do nowych, potencjalnych partnerów. Ponadto, dotychczasowe doświadczenia jednoznacznie pokazuje, że tylko współdziałanie różnorodnych środowisk i sektorów jest w stanie najpełniej odpowiedzieć na potrzeby wyrażane przez lokalną społeczność.

1.3. Struktura LGD

Tabela 1. Strukturę Stowarzyszenia „MROGA" tworzą:

Najwyższa władza	Organ zarządczo-wykonawczy	Organ kontroli	Organ decyzyjny
Walne Zebranie Członków - działa na podstawie obowiązującego prawa, statutu i regulaminu WZC	Zarząd - działa na podstawie obowiązującego prawa, statutu i regulaminu Zarządu	Komisja Rewizyjna - działa na podstawie obowiązującego prawa, statutu i regulaminu Komisji Rewizyjnej	Rada - działa na podstawie obowiązującego prawa, statutu i regulaminu Rady
Administracja i obsługa organów - biuro LGD - działa na podstawie obowiązującego prawa, statutu i regulaminu biura			

Kompetencje poszczególnych organów są jasno określone w statucie i dokumentach wewnętrznych Stowarzyszenia (regulaminy i procedury). W zgodności ze Statutem Stowarzyszenia:

Walne Zebranie Członków - jest najwyższą władzą Stowarzyszenia, w którym mogą uczestniczyć członkowie Stowarzyszenia oraz zaproszeni przez Zarząd goście. Każdemu członkowi Stowarzyszenia obecnemu na Walnym Zebraniu przysługuje jeden głos. Członkami Stowarzyszenia zgodnie z Statutem, są osoby fizyczne posiadające pełną zdolność do czynności prawnych i niepozbawione praw publicznych oraz osoby prawne: gminy - reprezentowane przez Wójtów, Burmistrzów lub osoby wskazane przez wyżej wymienionych oraz inne osoby prawne reprezentowane są przez osoby fizyczne uprawnione do reprezentowania tychże podmiotów.

Stowarzyszenie „MROGA" posiada 55 członków, reprezentowanych przez 21 członków prawnych (reprezentowanych przez osoby fizyczne) oraz 34 osoby fizyczne.
W skład gremium członkowskiego wchodzą: z sektora publicznego: 15 członków; z sektora gospodarczego: 14 członków; z sektora społecznego: 12 członków oraz 14 mieszkańców.

Zarząd składa się z Prezesa, dwóch Wiceprezesów, Skarbnika i Sekretarza wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie.

Do najważniejszych kompetencji Zarządu należy (wyciąg ze Statutu Stowarzyszenia):
1) Przyjmowanie nowych członków Stowarzyszenia,
2) Reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz i działanie w jego imieniu,
3) Podejmowanie uchwał w sprawie pracy Stowarzyszenia,
4) Zwoływanie Walnego Zebrania Członków,
5) Uchwalanie Lokalnej Strategii Rozwoju, jej aktualizacji oraz kryteriów wyboru operacji,
6) Ustalanie struktury zatrudnienia i zasad wynagradzania pracowników Biura Stowarzyszenia,
7) Uchwalanie regulaminu Biura Stowarzyszenia oraz wprowadzanie zmian do niego.
8) Podejmowanie uchwał w sprawie przystąpienia Stowarzyszenia do innych organizacji,

9) Uchwalanie oraz zmiana regulaminu obrad Zarządu,
10) Uchwalanie oraz zmiana procedur i kryteriów oceny związanych z wyborem operacji, o których mowa w art. 62 ust. 4 Rozporządzenia Rady Wspólnoty Europejskiej nr 1698/2005 oraz innych procedur związanych z funkcjonowaniem stowarzyszenia z wyłączeniem uchwalania regulaminu organizacyjnego prac Walnego Zebrania Członków oraz Komisji Rewizyjnej,
11) Uchwalanie oraz zmiana procedur i kryteriów oceny związanych z wyborem operacji, o których mowa w art. 2 pkt. 9 rozporządzenia 1303/2013 i art. 2 pkt. 4 rozporządzenia 2021/1060,
12) Potwierdzania członkostwa w stowarzyszeniu oraz jego aktualizację,
13) Zatwierdzanie sprawozdań z realizacji LSR,
14) Uchwalanie oraz zmiana następujących dokumentów:
- procedur wyboru i oceny operacji w ramach LSR
- procedur wyboru i oceny grantobiorców w ramach projektów grantowych wraz z opisem sposobu rozliczania grantów, monitorowania i kontroli w ramach LSR
- kryteriów wyboru operacji wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów w ramach LSR
- kryteriów wyboru grantobiorców wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów w ramach LSR
15) Prowadzenie rejestru interesów członków Rady.

Komisja Rewizyjna składa się z Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego i od 1 do 3 członków Komisji wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków. \ Członkiem Komisji Rewizyjnej nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo popełnione umyślnie. Członkowie Komisji Rewizyjnej nie mogą być w związku małżeńskim, ani też w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia z członkami Zarządu.

Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należy (wyciąg ze Statutu Stowarzyszenia)::

1) Kontrola bieżącej pracy Stowarzyszenia,
2) Składanie wniosków w przedmiocie absolutorium dla Zarządu na Walnym Zebraniu Członków,
3) Występowanie z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania Członków,
4) Dokonywanie wyboru podmiotu mającego zbadać sprawozdanie finansowe Stowarzyszenia zgodnie z przepisami o rachunkowości.
5) Kontrola Rady w zakresie przestrzegania procedur związanych z wyborem operacji, o których mowa w art. 2 pkt. 9 rozporządzenia 1303/2013 i art. 2 pkt. 4 rozporządzenia 2021/1060.

Rada w co najmniej 50 % składa się z podmiotów o których mowa w art. 5 ust. 1 lit b i c rozporządzenia nr 1303/2013, przy czym na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne, ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% prawa głosu. Członkowie Rady są wybierani przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia spośród Członków Stowarzyszenia. W skład Rady wchodzi od 12 do 16 osób wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie w sposób zapewniający reprezentację przedstawicieli obszaru gmin członkowskich. Co najmniej połowę Członków Rady stanowią przedstawiciele sektora gospodarczego i społecznego.

Do **kompetencji Rady należy:** wybór operacji (projektów) w rozumieniu art. 2 ust. 9 rozporządzenia 1303/2013 oraz art. 2 pkt 4 rozporządzenia 2021/1060, które mają być realizowane w ramach opracowanej przez lokalną grupę działania lokalnej strategii rozwoju oraz ustalenie kwot wsparcia zgodnie z art. 34 ust. 3 lit. f rozporządzenia 1303/2013 oraz art. 33 ust. 3 lit d rozporządzenia 2021/1060.

Organ decyzyjny

Lokalna Grupa Działania w swoich strukturach posiada wyłącznie jeden organ uprawniony do dokonywania wyboru operacji. Funkcję organu decyzyjnego pełni Rada LGD, do której wyłącznej kompetencji należy wybór operacji realizowanych w ramach opracowanej LSR oraz ustalenie kwoty wsparcia. Członkowie Rady są wybierani przez Walne Zebranie Członków spośród członków tego zebrania. Rada Stowarzyszenia „MROGA" liczy 15 osób, została skonstruowana w proporcjach **5 przedstawicieli JSFP + przedstawiciel sołectwa, 4 przedstawicieli sektora gospodarczego, 4 przedstawicieli sektora społecznego (w tym Koło Gospodyń Wiejskich) oraz 1 przedstawiciela mieszkańców z obszaru LGD. Taki skład Rady daje pewność, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji. Dodatkowo LGD prowadzi rejestr interesu – mający na celu eliminowanie powiązań grup**

interesu. Żaden z członków Rady nie może być w Zarządzie, Komisji Rewizyjnej oraz pracować w biurze LGD. W składzie Rady znajdują się zarówno kobiety jak i mężczyźni, osoby młode oraz seniorzy**.** Wykaz Członków Rady przedstawia poniższa tabela:

Tabela 2. Wykaz Członków Rady

Lp.	Reprezentant obszaru	Sektor publiczny	Sektor gospodarczy	Sektor społeczny	Mieszkaniec obszaru
1.	Gmina Brzeziny	Wójt	przedstawiciel przedsiębiorczości/działalności gospodarczej		mieszkaniec regionu
2.	Miasto Brzeziny	Burmistrz	przedstawiciel przedsiębiorczości/działalności gospodarczej	przedstawiciel stowarzyszenia lub fundacji	
3.	Gmina Jeżów	Burmistrz	przedstawiciel przedsiębiorczości/działalności gospodarczej		
		Sołtys			
4.	Gmina Koluszki	Burmistrz	przedstawiciel przedsiębiorczości/działalności gospodarczej	przedstawiciel stowarzyszenia lub fundacji	
5.	Gmina Rogów	Wójt		przedstawiciel stowarzyszenia KGW lub fundacji	przedstawiciel stowarzyszenia lub fundacji

Szczegółowe dane członków organu decyzyjnego zostały zawarte w załączniku do wniosku o wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR).

Proces decyzyjny

Organem decyzyjnym zgodnie z zapisami Statutu oraz pozostałymi dokumentami wewnętrznymi, w szczególności Regulaminem Rady oraz Procedurami wyboru operacji - w Stowarzyszeniu Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga jest Rada, która liczy obecnie 15 członków. Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji i ustalanie kwoty wsparcia. Członkowie Rady dokonują wyboru operacji podczas obrad. Każdorazowo na etapie głosowania nad wyborem konkretnej operacji sprawdzane jest zachowanie braku dominacji pojedynczej grupy interesu, co szczegółowo wskazuje Regulamin Rady. Wybór operacji dokonywany jest zgodnie z procedurą wyboru, która przewiduje, że w ocenie danego wniosku nie mogą uczestniczyć członkowie Rady, wobec których mogą zaistnieć wątpliwości, co do ich bezstronności w ocenie jak: związanie z projektodawcą więzami rodzinnymi lub służbowymi, gdy wniosek dotyczy podmiotu, który reprezentuje lub w przypadku ubiegania się przez członka Rady o wybór jego operacji. Skład organu jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i zapewnia reprezentację, że ani władze publiczne, ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji. Na potwierdzenie w czasie procesu decyzyjnego wykorzystuje się „rejestr grup interesu" w którym każdy z radnych odnotowuje swoja przynależność do sektora i potencjalnej grupy interesu.

Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Zasady funkcjonowania Stowarzyszenia definiuje w pierwszej kolejności Statut, wewnętrzne regulaminy oraz Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia. Zasady te są zgodne z Ustawą z dnia 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2022, poz.2261, z późn. zmianami) oraz dokumentami programowymi regulującymi podstawy funkcjonowania LGD. W zgodności z poszczególnymi zapisami Statutu Stowarzyszenia:

Statut LGD określa działalność Stowarzyszenia jako zgodną z przepisami: ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach PROW na lata 2014-2020; ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz.

10 855 z późn. zm.); Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.; ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym kierowanym przez społeczność.

Statut reguluje kwestie organizacyjne Stowarzyszenia, wyznacza kompetencje jego organów: Walnego Zebrania, Zarządu, Komisji Rewizyjnej, Rady. Statut wyznacza cele i sposoby ich realizacji oraz działania Stowarzyszenia na rzecz obszarów wiejskich oraz określa: nazwę Stowarzyszenia, teren działania i siedzibę, prawa i obowiązki członków, w tym zasady skreślenia z listy członków, struktury organizacyjne, w tym tryb dokonywania wyboru władz i uzupełniania składu organów Stowarzyszenia oraz ich kompetencje, sposób reprezentowania Stowarzyszenia i zaciągania zobowiązań majątkowych, zakresy prowadzenia działalności gospodarczej, a także reguluje kwestie związane z funduszami i majątkiem Stowarzyszenia.

Regulamin Walnego Zebrania: dokument reguluje w szczególności, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń WZC (sposób informowania członków o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach, itp.), szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie powołania organów LGD (sposób zgłaszania kandydatów, oddawania głosów, ograniczenia dotyczące możliwości łączenia różnych funkcji w LGD, wybory uzupełniające, itp.), zasady protokołowania posiedzeń WZC.

Regulamin Zarządu: reguluje w szczególności zagadnienia dotyczące składu, posiedzeń, sporządzania protokołów, głosowań, podziału zadań pomiędzy członków Zarządu.

Regulamin Rady: reguluje w szczególności skład organu decyzyjnego, szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego (sposób informowania członków organu o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach, itp.)rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny), zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (ocena wniosków, sposób podziału wniosków do oceny pomiędzy członków organu, zasady preselekcji operacji, jeśli dotyczy, zasady dokumentowania oceny, wzory dokumentów, itp.), zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego, zasady wynagradzania członków Rady.

Regulamin Biura LGD: Dokument reguluje zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, zasady udostępniania informacji, uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych, opis metody oceny jakości i efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa oraz animacji lokalnej, procedury wyboru pracowników, opis stanowisk z podziałem obowiązków, zasady premiowania pracowników.

Polityka bezpieczeństwa: Dokument reguluje zasady dostępu do danych osobowych poszczególnych związanych osób: Zarządu, pracowników, członków Rady. Zawiera rejestr upoważnień do przetwarzania danych osobowych oraz instrukcję postępowania w przypadku zagrożenia lub incydentu wycieku danych wrażliwych.

Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

2.1. Zwięzły opis obszaru LSR

Obszar LGD obejmuje pięć sąsiadujących ze sobą gmin woj. łódzkiego, **powiatu łódzkiego-wschodniego (1)**: gm. Koluszki, **powiatu brzezińskiego (4)**: gm. Brzeziny, miasto Brzeziny, gm. Rogów, miasto Jeżów. Należy podkreślić, iż wskazany obszar charakteryzuje się społeczną, gospodarczą i przestrzenną spójnością. Cechuje go bowiem występowanie wielu elementów wspólnych, zarówno w odniesieniu do posiadanych zasobów, potrzeb i oczekiwań, co stało się podstawą do podjęcia decyzji o przygotowaniu jednolitej Lokalnej Strategii Rozwoju na tym obszarze.

Obszar LGD Stowarzyszenia Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga" położony jest w centralnej części województwa łódzkiego, cechuje go spójność przestrzenna w kontekście geograficznym – gminy graniczą ze sobą pozostając w bezpośrednim sąsiedztwie, znajdują się w jednym obrysie tworząc zwarty geograficznie obszar. Jednym z podstawowych atutów obszaru LGD jest jego położenie w bliskim sąsiedztwie stolicy województwa – Miasta Łodzi oraz bardzo dogodnych połączeń komunikacyjnych, z uwagi na przebiegającą autostradę A-1 i A-2, drogę ekspresową S-8, zmodernizowane drogi krajowe i wojewódzkie. Oprócz drogowego układu komunikacyjnego, na uwagę zasługuje również układ kolejowy, w tym stacja kolejowa w Koluszkach, która jest jednym z najważniejszych węzłów kolejowych w Polsce. Krzyżują się tu cztery linie kolejowe: z Warszawy, Łodzi, Katowic i Tomaszowa Mazowieckiego.

Rys. 1. Województwo łódzkie w Polsce

Rys 2. Mroga w województwie łódzkim

Rys.3. LGD Stowarzyszenie Mroga

2.2. Uwarunkowania społeczne

Obszar LGD „Mroga" powierzchniowo zajmuje teren 414 km^2, który zamieszkuje 49 121 osób (stan na dzień 31.12.2020 r. wg danych GUS). W rozbiciu na gminy wygląda to następująco:

Tabela 3. Obszar LSR prezentujący liczbę ludności i gęstość zaludnienia, wg. stanu na dzień 31.12.2020 r.

Lp	Gmina	Powiat	Liczba ludności	Powierzchnia (km^2)	Gęstość zaludnienia (os/km^2)
1	Koluszki	łódzki-wschodni	23 081	155	149
1a	Koluszki - miasto		12 403	11	1 253
1b	Koluszki -obszar wiejski		10 678	144	74
2	Miasto Brzeziny	brzeziński	12 136	22	562
3	Gmina Brzeziny	brzeziński	6 057	107	57
4	Gmina Rogów	brzeziński	4 619	66	70
5	Gmina Jeżów	brzeziński	3 228	64	50
6	**Obszar LGD**		49121	414	119

Źródło: Opracowanie własne LGD na podst. danych GUS z dnia 31 grudnia 2020 r.

Największą obszarowo gminą LGD jest gmina miejsko-wiejska Koluszki (155 km2), najmniejszą gmina miejska Brzeziny (22 km2). Widać zatem zróżnicowanie powierzchni gmin tworzących obszar. **Gęstość zaludnienia na całym obszarze LGD** wynosi 118,65 os/km^2.

Obszar LGD zamieszkuje 49.121 osób, co stanowi niewiele ponad 2% ogółu mieszkańców całego województwa łódzkiego**.** Najliczniejszą grupą mieszkańców obszaru LSR stanowi ludność w wieku produkcyjnym 28.643 osoby, co stanowi ponad 58% ogółu mieszkańców LGD. Na przestrzeni ostatnich kilku lat liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących analizowany teren, utrzymuje się na zbliżonym poziomie. **Gęstość zaludnienia na obszarze LGD** wynosi 119 os/km^2. Wskaźnik ten waha się od 50,04 os/km^2 w gminie Jeżów po 149,1 os/km^2 w gminie Koluszki, która z uwagi na swój miejsko-wiejski charakter odznacza się większą gęstością zaludnienia. Szczególną uwagę należy zwrócić również na wysoki wskaźnik gęstości zaludnienia na terenie miasta Brzeziny (miasto o statusie gminy miejskiej) wynosi 562,4 os/km^2 i rekordowy miasta Koluszki (z wyłączeniem obszaru wiejskiego) wynoszący 1252,8 os/ km^2. Mieszkańcy gmin obszaru LGD utrzymują silne więzi społeczne i wspierają się nawzajem, co widać przy okazji imprez okolicznościowych, kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych czy kościelnych. Przy realizacji różnego rodzaju działań i przedsięwzięć organizowanych i podejmowanych przez Stowarzyszenie „Mroga" zaprasza się i zachęca mieszkańców wszystkich pięciu gmin członkowskich. W ten sposób buduje się i umacnia lokalna tożsamość i poczucie przynależności, które są kluczowe dla umocnienia więzi społecznych na obszarze działania LGD. Za przykład mogą posłużyć projekty wymienione w formularzu wniosku o wybór LSR, tworzone i realizowane z myślą o społeczności lokalnej. LGD wzmacnia kulturę lokalną, tradycje i dziedzictwo poprzez różnego rodzaju inicjatywy kulturalne, edukacyjne i turystyczne. Promuje lokalną kulturę, rzemiosło, tradycje ludowe czy wydarzenia artystyczne przyczyniające się do wzmacniania tożsamości społecznej i kulturalnej obszaru działania. Spójność społeczna obszaru gmin członkowskich Stowarzyszenia „Mroga" z całą pewnością charakteryzuje się jednorodnym społeczeństwem, które łączą wspólne tradycje, lokalna tożsamość oraz poczucie przynależności kulturowej.

Niezwykle ważny aspekt społeczny, świadczący o spójności obszaru stanowi również potrzeba aktywizacji ludzi młodych z terenu LGD. Z przeprowadzonych przez Stowarzyszenie badań jednoznacznie wynika, że na terenach wiejskich konieczna jest aktywizacja ludzi młodych. Tworzenie stałej oferty integrującej i animującej tę grupę stanowiłoby dobrą inwestycję w rozwój obszarów wiejskich. Oferta obszaru LGD jest niewątpliwie uboga dla ludzi młodych szczególnie na obszarach wiejskich, gdzie brakuje miejsc na spędzanie wolnego czasu, takich jak kino, pub, kawiarnia. Wynika to niewątpliwie z małej dostępności infrastruktury, która zaspokajałaby potrzeby społeczności**.** Pomimo utworzenia wielu świetlic wiejskich w poprzednim programowaniu, do których mogą uczęszczać wszyscy mieszkańcy danego obszaru oferta szkoleniowa czy animacyjna nadal jest bardzo uboga. Dlatego inwestycja w przyszłość i ludzi młodych może przyczynić się do zmniejszenia narastających migracji i staje się jednym z ważniejszych działań LGD w ramach LSR.

2.3. Uwarunkowania gospodarcze

O spójności obszaru decyduje również w znacznej mierze wiejski charakter gmin oraz podobna struktura gospodarstw. Spójność gospodarcza wynika również z rolniczego charakteru obszaru, opierającego się na małych i średnich gospodarstwach, a główną gałęzią rozwoju gospodarki jest handel i mała produkcja. Działalność gospodarcza skupia się przede wszystkim w małych i średnich przedsiębiorstwach prywatnych. To właśnie do nich LGD planuje kierować działania i środki, które powinny wpłynąć na polepszenie sytuacji gospodarczej na całym obszarze, poprzez stworzenie nowych miejsc pracy i rozwój przedsiębiorstw.

Do pozytywnych zjawisk występujących na całym obszarze LGD świadczących o spójności należy zaliczyć spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych na terenie wszystkich gmin członkowskich.
Jedną z lepiej rozwiniętych gospodarczo gmin z obszaru LGD jest gmina Koluszki. Na jej terenie funkcjonuje Podstrefa Koluszki, należąca do Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, która obejmuje swoją powierzchnią, łącznie około 43 ha.

2.4. Uwarunkowania środowiskowo-kulturowe

Diagnoza obszaru Stowarzyszenia potwierdza **wewnętrzną spójność wszystkich gmin** członkowskich. Gminy wchodzące w skład LGD cechuje występowanie wielu elementów wspólnych, zarówno w odniesieniu do posiadanych zasobów, jak i potrzeb oraz oczekiwań, co stanowi o szczególnej specyfice tego terenu, będącą jednocześnie podstawą do podjęcia decyzji

o przygotowaniu jednolitej strategii rozwoju. O spójności obszaru decyduje w znacznej mierze wiejski charakter gmin, ukształtowanie powierzchni i budowa geologiczna oraz posiadanie licznych miejsc o atrakcyjnych walorach historycznych, przyrodniczo-krajobrazowych oraz licznych szlakach rowerowych, konnych i pieszych. Położenie LGD koncentruje się w pobliżu wielu ośrodków miejskich oraz terenów o znaczących walorach historycznych. Bogata historia tych ziem oraz rozmaitość form aktywności dawnych i obecnych mieszkańców znacząco wpłynęła na rozwój społeczno-gospodarczy, składając się na całokształt dziedzictwa kultury materialnej i niematerialnej. Na obszarze LGD znajdują się liczne dobrze zachowane zabytkowe budynki, kościoły, pomniki, cmentarze, mogiły i kapliczki. Infrastruktura społeczna na obszarze LGD jest dość dobrze rozwinięta. Mieszkańcy każdej gminy mają zapewnioną opiekę zdrowotną, dostęp do edukacji: podstawowej oraz ponadpodstawowej. Ponadto na obszarze LGD działają organizacje pozarządowe, które odgrywających niebagatelną rolę w życiu kulturalnym gmin. Do najważniejszych z nich należą ochotnicze straże pożarne, KGW, koła łowieckie oraz stowarzyszenia.

Należy podkreślić, iż geograficznie i historycznie gminy członkowskie położone są w Polsce centralnej, w województwie łódzkim – tutejsza ludność ma wspólną historię i obyczaje **Spójność obszarowa i historyczna przekłada się na spójność kulturowo-społeczną** widoczną w kultywowaniu podobnych tradycji, zwyczajów i obrzędów. Jednolita kultura ludowa, folklor wyrażane są poprzez artystyczną i rzemieślniczą twórczość ludową jak wycinanki, rzeźbę, haft, malarstwo, czy ceramikę.

Warto również zwrócić uwagę na potencjał terenów z obszaru działalności LGD „Mroga" posiadających bogate zasoby:

- **naturalne** (m.in. Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich, Obszary Chronionego Krajobrazu Mrogi, Obszar Chronionego Krajobrazu Górnej Rawki, w którego strukturę wpisana jest gmina Rogów, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Dolina Mrogi Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Górna Mrożyca, Leśny Rezerwat Przyrody Parowy Janinowskie, Obszar Natura 2000 ,,Wola Cyrusowa", Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Rochna, Obszar Natura 2000 ,,Buczyna Janinowska", Rezerwat Przyrody Gałków, obszar Natura 2000 „Dąbrowy Świetliste koło Redzenia, rezerwaty przyrody, korytarz ekologiczny o randze krajowej Dolina Bzury - Dolina Pilicy. Łączy on lasy Spalskiego Parku Krajobrazowego z Bolimowskim Parkiem Krajobrazowym, tereny lesiste, pomniki przyrody, użytki ekologiczne, źródełka),
- **historyczne i kulturowe** - Obszar LGD odznacza się bogatą historią i dziedzictwem kulturowym, których przejawem są liczne zabytki znajdujące się na jego terenie, które zostały wpisane do rejestru zabytków. Zalicza się do nich przede wszystkim obiekty sakralne oraz obiekty pamięci narodowej (w szczególności cmentarze wojenne). Wśród nich można także wytypować zespoły dworskie i pałacowe wraz z parkami, jak też budynki mieszkalne.

<u>Na szczególne wyróżnienie zasługuje</u>:

- Rogowska Kolej Dojazdowa, wąskotorowa z 1914 roku (nr rej.: A/256 z 31.12.1996),
- Kościół Parafialny pw. Podwyższenia Krzyża z kaplicą Lasockich z XIV/XV w. (nr rej.: A/207 z 10.09.1947 oraz 27.07.1967) - Miasto Brzeziny,
- Kościół pw. św. Anny z 1719 roku wraz z zakrystią (XVIII w.) (nr rej.: 6-I-6 z 12.09.1947 i z 19.11.1960 oraz A/164 z 29.05.1967) - Miasto Brzeziny,
- Osiedle Kolejowe z końca XIX w. - Koluszki
- Zespół klasztorny benedyktynów z XVI-XX wieku w miejscowości Jeżów (Gmina Jeżów). W jego skład wchodzi:
  - kościół pw. św. Józefa (nr rej.: A/241 z 8.12.1976),
  - kościół pw. św. Andrzeja (nr rej.: A/240 z 20.09.1947, z 19.1960 i z 27.05.1967),
  - cmentarz kościelny (nr rej.: A/242 z 22.02.1995),
- Willa wraz z parkiem (początek XX w.) w miejscowości Tworzyjanki (Gmina Brzeziny) (nr rej. A/502 z 16.09.1978 i A/161 z 28.07.1978),
- Zespół pałacowy i folwarczny (ok. 1916 rok) w Rogowie (Gmina Rogów) (nr rej.: A/254 z 8.11.1978).,

- **bogactwo kulinarne** (produkty wpisane na Listę Produktów Tradycyjnego Pochodzenia),
- **ludzkie**, bez których wiele działań prowadzonych przez LGD byłaby niemożliwa.

Warto podkreślić, iż mieszkańcy gmin należących do LGD „Mroga" niemalże jednomyślnie za duży atut swojej gminy uważają **walory przyrodniczo-krajobrazowe**, wysoko oceniają położenie geograficzne i dostęp do terenów zielonych i natury, co obrazuje poniższy wykres:

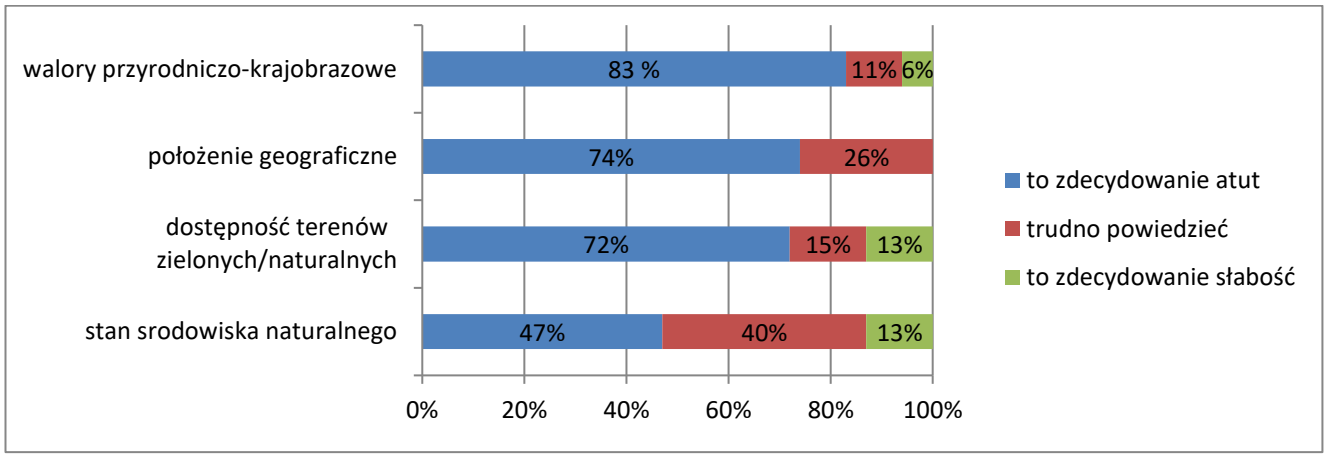

Wykres 1. Opracowanie własne LGD

Potencjałem obszaru LGD jest dość dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna. Do głównych szlaków komunikacyjnych należą drogi oraz linie kolejowe. Sieć dróg jest silnie rozbudowana, co pozwala na sprawne przemieszczanie się nie tylko w obrębie gmin, ale także umożliwia swobodny dojazd do większych miast. Na terenie Koluszek znajduje się jeden z największych w Polsce węzłów kolejowych. W gminie Rogów jest także kolejka wąskotorowa, będąca jedyną taką atrakcją w województwie i jedną z nielicznych w kraju.

Wszystkie gminy są w 100% zelektryfikowane. Przez obszar LGD przebiegają linie energetyczne wysokiego napięcia oraz terenowa sieć elektroenergetyczna z lokalnymi stacjami transformatorowymi. Koluszki są jedyną gminą posiadającą sieć gazową. Zaś na terenie gminy Brzeziny powoli postępują inwestycje związane z budową sieci gazu przewodowego. Poziom zwodociągowania jest zróżnicowany w zależności od gminy. Stan zaopatrzenia gmin w infrastrukturę kanalizacyjną jest bardzo niski – w Koluszkach powstała sieć kanalizacyjna, do której podłączonych jest około 52,9% mieszkańców, w pozostałych gminach z obszaru LGD infrastruktury kanalizacyjnej nie ma lub jest na etapie planowania (gmina Rogów). Sporadycznie natomiast występują biologiczne oczyszczalnie ścieków. W Brzezinach i Koluszkach znajdują się punkty zlewne, do których dowożone są ścieki z terenu gmin. Stan wielu zbiorników na nieczystości bytowe jest niezadowalający. Rozwiązanie stanowić mogą oczyszczalnie i kanalizacja w zwartej zabudowie oraz przydomowe, ekologiczne oczyszczalnie na terenie rozproszonym. Każda z gmin posiada własny Plan Zagospodarowania Odpadów, przewidujący system ograniczania zanieczyszczeń w gminach, segregację odpadów oraz szerokie programy edukacyjne.

Ogólny stan środowiska naturalnego jest dobry, a na terenie LGD znajdują się liczne obszary chronione oraz występują liczne pomniki przyrody i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, odznaczające się różnorodnością fauny i flory, co przesądza o atrakcyjności regionu z punktu widzenia rozwoju turystyki i rekreacji.

Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność jest instrumentem skupionym na oddolnym planowaniu i realizowaniu wspólnych działań dla obszaru objętego LSR. Oddolność dokumentu można wypracować poprzez wykorzystywanie partycypacyjnych metod konsultacji na każdym kluczowym etapie opracowywania i tworzenia LSR. Partycypacja w przypadku Lokalnej Grupy Działania to proces polegający na udziale lokalnej społeczności w tworzeniu, decydowaniu i wdrażaniu wypracowanych wspólnie rozwiązań. Podczas pracy nad Lokalną Strategią Rozwoju głównym celem LGD było ustalenie kierunków przyszłego działania przy współpracy z reprezentantami sektorów: społecznego, gospodarczego, publicznego (m.in. przedstawicielami osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji), którzy wnieśli do dokumentu wiele pomysłów oraz uwag, co miało wpływ na ostateczny kształt LSR. Taka współpraca gwarantuje jednocześnie zachowanie oddolności tego dokumentu, którą stosowanie partycypacyjnych metod współpracy gwarantuje.

Aby nowa strategia jak najlepiej odpowiadała na potrzeby mieszkańców obszaru LGD zastosowano szereg zachęt i narzędzi konsultacyjnych, w ramach których niemalże każdy zainteresowany mógł wypowiedzieć swoją opinię i tym samym

nadać kierunek rozwoju obszaru. W niniejszym rozdziale zaprezentowano metody partycypacji zastosowane w kluczowych etapach prac nad budową LSR dla obszaru działania Stowarzyszenia Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga". Należy jednocześnie podkreślić, iż informacje o przygotowaniach tego dokumentu zostały przekazane wszystkim interesariuszom jeszcze przed ogłoszeniem konkursu na wybór Lokalnej Strategii Rozwoju.

W procesie opracowywania dokumentu, szczególny nacisk położono na aktywny udział lokalnej społeczności oraz zespołu LSR. Konsultacje społeczne obejmujące zorganizowanie na terenie każdej z gmin członkowskich minimum jednego spotkania, były poświęcone w szczególności: analizie potrzeb rozwojowych i potencjału naszego obszaru, a także celów strategii, w tym wymiernych celów końcowych dotyczących rezultatów oraz planowanych działań, o których mowa w art. 32 ust.1 lit. c i d rozporządzenia PE i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24.06.2021 r.

Podczas spotkań w gminach członkowskich omawiano następujące zagadnienia: **innowacyjność, cyfryzacja, środowisko i klimat, zmiany demograficzne ze szczególnym uwzględnieniem starzenia się społeczeństwa oraz wyludniania się obszaru planowanego do objęcia LSR, partnerstwo w realizacji LSR polegającego na wspólnej realizacji przedsięwzięć i projektów.**

Proces opracowywania dokumentu został podzielony na następujące etapy:

1. **Etap I** Diagnoza i analiza SWOT
2. **Etap II** Określenie/konsultacje celów i wskaźników oraz Planu działania
3. **Etap III** Opracowanie konsultacje zasad wyboru operacji i lokalnych kryteriów
4. **Etap IV** Opracowanie/konsultacje zasad monitorowania i ewaluacji
5. **Etap V** Opracowanie/konsultacje planu komunikacji

Podczas w/w etapów prac nad strategią wykorzystano łącznie dziewięć różnych aktywności i metod partycypacji, w tym:

1) Spotkania konsultacyjne w gminach członkowskich Stowarzyszenia Mroga
- konsultacje społeczne - w każdej gminie - ogłaszane na stronie internetowej, portalu społecznościowym, prasie, sms-info .

2) Wywiady focusowe z przedstawicielami wybranych grup społecznych: z młodzieżą, kobietami, seniorami oraz przedstawicielami organu decyzyjnego i aktywnymi członkami Stowarzyszenia.

Innowacyjnym, zastosowanym po raz pierwszy przez LGD, narzędziem komunikacji dla młodzieży, seniorów oraz kobiet były wywiady fokusowe. Przeprowadzono je w miejscu aktywności danej grupy np. w trakcie zajęć w Klubie Seniora i Akademii Wieku Dojrzałego oraz na spotkaniach organizacji i w miejscach skupiających młodzież z regionu. W ramach spotkań przeprowadzono również wywiady bezpośrednie, zebrano kilkadziesiąt ankiet w których pojawiły się pomysły na projekty aktywizacyjne (zajęcia dla ludzi młodych i seniorów) oraz aktywności dla pozostałych mieszkańców regionu (badania profilaktyczne, rekreacja, zajęcia sportowe i aktywizujące).

3) Badania ankietowe w wersji papierowej i elektronicznej skierowane do wszystkich mieszkańców.

Badania przeprowadzono metodą kwestionariuszową z zastosowaniem ankiety możliwej do wypełnienia on-line bezpośrednio poprzez stronę internetową LGD oraz formularze papierowe. Ankiety były również wysyłane droga mailową w formie newslettera, udostępniane poprzez członków LGD lub dystrybuowane tzw. pocztą pantoflową (pracownicy biura, Zarządu i członkowie Stowarzyszenia). Ankiety dostępne były również w urzędach gmin członkowskich, Klubach Seniora, szkołach oraz na stoiskach podczas spotkań z mieszkańcami. Wypełnioną ankietę można było złożyć za pośrednictwem Internetu (formularz i poczta email), przesłać pocztą tradycyjną, złożyć bezpośrednio w punkcie konsultacji (stacjonarnym i mobilnym), przekazać przedstawicielowi LGD - koordynatorowi w gminie lub przedstawicielowi LGD na spotkaniu.

Wyniki zestawiono po dokonaniu analizy statystycznej. W zakresie oceny przeprowadzono badanie i interpretację zebranego materiału w celu identyfikacji występujących prawidłowości, dynamiki lub współzależności.

4) Wywiady bezpośrednie przeprowadzone zostały za pośrednictwem elektronicznych środków przekazu lub wywiadów bezpośrednich (telefon, spotkanie on-line, tradycyjne – w biurze LGD, również w trakcie spotkań roboczych i konsultacji mobilnych).

Dobór osób nie był przypadkowy – odzwierciedlał wszystkie zidentyfikowane grupy interesariuszy na obszarze LSR. Zapewniono udział wszystkich grup interesu sektorów z każdej z pięciu gmin, grupy interesu seniorów, kobiet, młodzieży, opiekunów osób niepełnosprawnych, potencjalnych przedsiębiorców z branży usług dla ludności, aktywnych mieszkańców, placówek kulturalno-oświatowych, placówek edukacyjno-wychowawczych, grup nieformalnych. W ramach wywiadów

zapewniono pełną poufność poprzez anonimizację danych. Ta technika badań jakościowych pozwoliła na prowadzenie rozmowy z respondentem opartej na przygotowanym wcześniej scenariuszu. Scenariusz zawierał wytyczne dotyczące tematów rozmowy. Wywiad miał swobodną strukturę, mniejsze znaczenie miała kolejność zadawanych pytań a większe uzyskanie określonych informacji, żeby zrozumieć istotę opinii respondenta.

5) Możliwość złożenia przygotowanej na potrzeby opracowania LSR - karty pomysłu na projekt/grant, udostępnionej po wypracowaniu wstępnych kierunków wydatkowania środków LSR.

Formularz karty pomysłu został udostępniony za pośrednictwem strony internetowej, bezpośrednio w mobilnych punktach konsultacji, na spotkaniach roboczych, pocztą pantoflową (członkowie LGD). Karty dostępne były również w urzędach gmin członkowskich, miejscach spotkań seniorów (kluby, akademie) i młodzieży. Celem dotarcia do jak największej grupy interesariuszy, karty dostępne były na stoiskach podczas imprez plenerowych. Wypełnioną kartę pomysłu można było wysłać do LGD pocztą, złożyć bezpośrednio lub przekazać przedstawicielom LGD - koordynatorom w punkach konsultacji, w gminie lub przedstawicielowi LGD na spotkaniu mobilnym.

Wyniki zestawiono po dokonaniu analizy statystycznej z uwzględnieniem danych pozyskanych w innej formie.

6) konsultacje w biurze LGD - biuro konsultacyjne było dostępne dla wszystkich zainteresowanych w dni robocze w godzinach pracy biura LGD. Każdy zainteresowany otrzymywał stosowną wiedzą, mógł porozmawiać, przeanalizować dane i ewentualnie złożyć odpowiednie dokumenty - kartę, ankietę, formularz.

7) warsztat strategiczny z przedstawicielami organu decyzyjnego i aktywnymi członkami Stowarzyszenia.

8) spotkania Zespołu ds. opracowania LSR. W skład tej grupy weszli: członkowie Zarządu LGD, pracownicy biura LGD, aktywni członkowie Stowarzyszenia, członkowie Rady Stowarzyszenia oraz najbardziej aktywni interesariusze.

9) Informacje zamieszczane na stronie www.mrogapoleca.pl i portalu społecznościowym FB (zamieszczenie na stronie www i fb m.in.: planu włączenia społeczności wraz z opisem procesu przygotowywania LSR, harmonogramu spotkań, zaproszeń na spotkania w poszczególnych gminach, prowadzonych badaniach ankietowych).

Należy zaznaczyć, iż na każdym kluczowym etapie zastosowano co najmniej dwie partycypacyjne metody konsultacji, co odzwierciedla poniższa tabela.

Tabela 4. Metody partycypacji zastosowane na każdym etapie prac nad LSR obejmujących również konsultacje wypracowanych propozycji

L.p.	Nazwa metody	Etap I Diagnoza i analiza SWOT	Etap II Określenie/ konsultacje celów i wskaźników oraz Planu działania	Etap III Opracowanie/konsultacje zasad wyboru operacji i lokalnych kryteriów	Etap IV Opracowanie/ konsultacje zasad monitorowania i ewaluacji	Etap V Opracowanie/konsultacje planu komunikacji
1	Spotkania konsultacyjne w gminach członkowskich LGD	X	X			
2	Wywiady fokusowe	X	X			
3	Badania ankietowe w wersji papierowej i elektronicznej	X	X			
4	Wywiady bezpośrednie	X	X			X
5	Karta pomysłu	X	X			
6	Konsultacje w biurze LGD	X	X	X	X	X

7	Warsztat strategiczny	**X**	**X**			
8	Spotkania Zespołu ds. opracowania LSR– konsultacje zarządu	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**
9	Informacje zamieszczane na stronie www i FB	**X**	**X**		**X**	

<u>Etap I</u> Diagnoza i analiza SWOT

Na tym etapie zastosowano 9 metod partycypacji, ponieważ od prawidłowej diagnozy, analizy SWOT zależy skuteczność realizacji LSR:

1) Spotkania konsultacyjne.

Do udziału w spotkaniach zaproszono przedstawicieli wszystkich grup społecznych na obszarze, w tym przedstawicieli jednostek sektora finansów publicznych, organizacji pozarządowych, OSP, KGW, przedsiębiorców, sołtysów, radnych, pozostałych mieszkańców LGD. Informacje dotyczące terminów spotkań w poszczególnych gminach udostępnione zostały na stronie internetowej Stowarzyszenia „Mroga", a także na profilu FB i tablicy ogłoszeń każdej odwiedzanej gminy oraz w siedzibie LGD. Informacje o terminach spotkań zostały podawane podczas imprez/wydarzeń kulturalnych organizowanych na obszarze działania Stowarzyszenia, w których uczestniczyła LGD. Informacje o planowanych spotkaniach (miejsce i termin) zostały również przekazane i udostępnione w sołectwach. Należy zauważyć, iż informacje zostały podane z odpowiednim wyprzedzeniem, z wyszczególnieniem daty, miejsca i godziny spotkania. Zaproszenia zostały skierowane do wszystkich mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem obecności sołtysów, radnych gminy, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych, przedsiębiorców, rolników itd. W trakcie spotkań uczestniczyli przedstawiciele wszystkich sektorów oraz grup interesu w tym osoby młode, seniorzy, kobiety oraz osoby w niekorzystnej sytuacji.

Każde ze spotkań odbywało się w podobnej formule, wg. następującego ramowego programu:

1. <u>Wprowadzenie</u> – przedstawienie tematyki i celu spotkania. Krótkie podsumowanie dotychczasowych działań.
2. <u>Prezentacja LGD</u> - obszaru i celów działalności.
3. <u>Prezentacja założeń od PS dla WPR na lata 2023-2027</u>, wspierane priorytety i zakresy wsparcia, zasady finansowania projektów, formy wsparcia, itd.
4. <u>Diagnoza obszaru i analiza SWOT</u>.
5. <u>Główne kierunki rozwoju obszaru oraz wypracowanie propozycji celów</u> - planowane działania i rezultaty
6. <u>Dyskusja w formie pytań i odpowiedzi</u>.
7. <u>Konsultacje indywidualne z możliwością zgłoszenia uwag i propozycji do LSR.</u>
8. <u>Zakończenie spotkania</u>

Dyskusja była prowadzona w formie otwartego warsztatu z moderatorem.

Spotkania poświęcone były w szczególności tematyce związanej z analizą potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, a także celów strategii, w tym wymiernych celów końcowych dotyczących rezultatów oraz planowanych działań, z uwzględnieniem zagadnień dotyczących: **innowacyjności planowanych przedsięwzięć; możliwości zastosowania elementów cyfryzacji wprowadzanych rozwiązań; zagadnień związanych z ochroną środowiska i przeciwdziałaniem zmianom klimatu; identyfikacji sposobów przeciwdziałania zmianom demograficznym, w tym związanym z wyludnieniem oraz starzeniem się społeczeństwa; możliwym płaszczyznom partnerstwa podmiotów w procesie realizacji LSR.**

Ponadto, dane do diagnozy były pozyskiwane z różnych źródeł, takich jak: bazy danych, dane instytucji zewnętrznych, dane wewnętrzne pozyskanie z gmin tworzących obszar LGD, dane z przeprowadzonego badania ankietowego wśród podmiotów z obszaru LGD, które wykazują potrzeby i preferencje społeczności lokalnej w zakresie prowadzenia polityki rozwoju w najbliższych latach, dane ze spotkań realizowanych w ramach planu włączenia społeczności.

2) wywiady focusowe - z przedstawicielami wybranych grup społecznych tj. z młodzieżą, kobietami, seniorami oraz przedstawicielami organu decyzyjnego i aktywnymi członkami Stowarzyszenia. Technika ta polega na dyskusji z grupą osób, których potrzeby badaliśmy. Technika ta używana jest w celu gromadzenia informacji jakościowej, która pojawia się dzięki dynamice kontaktów grupowych. Pozwala dotrzeć do informacji odzwierciedlającej stereotypy i zbiorowe wyobrażenia funkcjonujące w danej społeczności, nie do odtworzenia na poziomie wywiadu indywidualnego. Wywiad focusowy daje również możliwość, poprzez odpowiednią konstrukcję pytań, efektywnego wyrażania przez badanych nieuświadamianych ocen i reakcji.

3) badania ankietowe - dzięki możliwie szerokiemu udostępnieniu zarówno wersji online jak i papierowej dało cenne informacje w zakresie potrzeb mieszkańców i wyzwań rozwojowych, z którymi będzie musiała się zmierzyć LGD w nowym okresie programowania.

4) wywiady bezpośrednie - dobór osób był tak przeprowadzony, aby zapewnić udział wszystkim zidentyfikowanym grupom interesariuszy na obszarze LSR

5) karta pomysłu - wszystkie złożone karty pomysłu dały cenną informację m.in. na temat zakresów wsparcia, które będą cieszyć się największym zainteresowaniem wśród beneficjentów jak również stanowiły cenną pomoc w konstruowaniu budżetu.

6) konsultacje w biurze LGD – podczas spotkania z pracownikiem biura każda zainteresowana osoba mogła uzyskać informację na temat w jaki sposób może włączyć się w opracowanie LSR, dlaczego opinia każdej osoby ma tak istotne znaczenie dla rozwoju całego obszaru, mogła również wypełnić ankietę lub/i kartę pomysłu. Podczas spotkania w biurze LGD każda osoba była zapraszana do udziału w kolejnych etapach prac nad LSR oraz do czynnego zaangażowania się w pracę w strukturach LGD oraz do aplikowania o wsparcie w ramach nowego okresu programowania.

7) warsztat strategiczny – wzięli w nim udział przedstawiciele organu decyzyjnego oraz aktywni członkowie LGD. Podczas spotkania dokonano analizy i priorytetyzacji zgłoszonych problemów blokujących rozwój obszaru oraz mocnych stron i zasobów, które LGD oraz beneficjenci mogą wykorzystać by skuteczniej realizować działania w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy.

8) Spotkania Zespołu ds. opracowania LSR (np. konsultacje zarządu) **–** zasadniczym ich celem spotkań była analiza danych statystycznych dotyczących obszaru LGD oraz bieżąca analiza wyników konsultacji społecznych (analizy SWOT) oraz wyników spotkania warsztatowego.

<u>Etap II</u> Określenie/konsultacje celów i wskaźników oraz Planu działania

Na tym etapie zastosowano wszystkie metody partycypacji lokalnej społeczności, ponieważ od prawidłowego określenia celów i wskaźników oraz opracowania realnego planu działania zależy skuteczność realizacji LSR. Metody zostały szczegółowo opisane powyżej – Etap I Diagnoza i analiza SWOT.

<u>Etap III</u> Opracowanie/konsultacje zasad wyboru operacji i lokalnych kryteriów

Zarówno zasady wyboru operacji jak i brzmienie lokalnych kryteriów muszą być precyzyjnie określone i być czytelne dla wszystkich beneficjentów oraz tym bardziej nie mogą budzić wątpliwości na poziomie interpretacji. W związku z powyższym na tym etapie skupiono się głównie na bezpośrednich konsultacjach w biurze LGD. Z uwagi na fakt, iż istota poszczególnych metod została szczegółowo opisana wyżej, w dalszej części rozdziału zostaną tylko wymienione: 1) konsultacje w biurze LGD, 2) spotkania Zespołu ds. LSR.

<u>Etap IV</u> Opracowanie/konsultacje zasad monitorowania i ewaluacji

Monitoring i ewaluacja Lokalnej Strategii Rozwoju są kluczowymi elementami skutecznego procesu jej wdrażania, ponieważ pozwalają na pozyskanie informacji w zakresie postępów realizowanych działań, przede wszystkim w kontekście realizacji przyjętych celów LSR. Stanowią jednocześnie ważne narzędzia kontroli i oceny umożliwiające korektę nieprawidłowości w procesie wdrażania LSR i funkcjonowania LGD, poprzez wdrożenie planu naprawczego w sytuacji wystąpienia zagrożenia na poziomie wskaźników i celów. Na tym etapie zostały zastosowane następujące metody partycypacji: 1) konsultacje w biurze LGD, 2) spotkania Zespołu ds. LSR.

<u>Etap V</u> Opracowanie/konsultacje planu komunikacji

Celem planu komunikacji jest stworzenie warunków i przestrzeni do aktywnego i ciągłego uczestnictwa społeczności lokalnej w bieżącym wdrażaniu LSR m.in. poprzez zapewnienie obustronnej komunikacji. Działania komunikacyjne muszą być dostosowane do wszystkich grup docelowych, szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR. Dlatego też niezbędne jest pozyskanie informacji jaka forma komunikacji jest najdogodniejsza i tym samym najskuteczniejsza. Na tym etapie zostały zastosowane następujące metody partycypacji: 1)wywiady bezpośrednie, 2) konsultacje w biurze LGD, 3) spotkania Zespołu ds. LSR.

Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju

Na etapie wdrażania LSR również realizuje idea partycypacji i partnerskiego podejścia, będącego fundamentem idei LEADER. Funkcjonowanie Stowarzyszenia Na Rzecz Społeczności Lokalnej „Mroga", jak już zostało wykazane na poprzednich stronach niniejszej strategii, zarówno na każdym etapie realizacji działań statutowych jak i wdrażania LSR jest oparte na pogłębionym partnerstwie i nie tylko skutecznej ale też przyjaznej komunikacji. Wyraża się to przede wszystkim w stosowaniu szerokiego wachlarza dostępnych metod komunikacji, kolegialnym sposobie podejmowania decyzji (w tym utworzenie zespołu roboczego, który będzie opiniował złożone propozycje/inicjatywy zanim zostaną podane dyskusji na posiedzeniu Zarządu oraz – jeżeli zakres propozycji będzie tego wymagał – na forum Walnego Zebrania Członków.

Kolejną metodą zapewniającą budowanie partnerstwa jest zapis w Statucie mówiący o tym, że Walne Zebranie może być zwołane przez wąską grupę członków LGD co oznacza większy wpływ członków na decyzyjność. Ponadto, ograniczenie zapisami Statutu zakresu czynności, co do których Zarząd podejmuje decyzje bez konsultacji lub uzgodnienia z pozostałymi członkami LGD np. zatwierdzanie zmian w LSR również potwierdza fakt, iż relacje między członkami LGD na etapie wdrażania LSR oparte są na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji. Zaufanie jakim jest obecnie darzona Lokalna Grupa Działania jest również zasługą skutecznej, przejrzystej i uczciwej komunikacji. W nowym okresie programowania zasady te również zostaną podtrzymane oraz rozszerzone.

Należy zauważyć, ze sposób komunikacji został tak zaplanowany aby przekaz był czytelny dla każdego odbiorcy. W przypadku seniorów oraz mieszkańców obszarów po-PGR, które w pewnym zakresie mogą być wykluczone cyfrowo i komunikacyjnie, dostępna będzie papierowa formularzy, która będzie dostarczona do miejsc publicznych znajdujących się w najbliższej odległości od miejsca zamieszkania. Osoby te będą mogły wyrazić swoją opinię podczas konsultacji telefonicznej czy w mobilnym punkcie konsultacyjnym. Z kolei w przypadku osób młodych najdogodniejszą formą wyrażenia opinii będzie strona internetowa czy portal społecznościowy.

LGD jest otwarta na wdrożenie nowych form komunikacji jeżeli pojawi się taka potrzeba chociażby w przypadku migrantów. Na dzień konstruowania niniejszej strategii potrzeby w tym zakresie nie były zgłaszane, jednakże w momencie pozyskania takiej informacji, zostanie ona poddana pod konsultacje. Również biuro LGD nadal będzie stanowiło podstawowe źródło informacji o działaniach realizowanych zarówno przez LGD jak i beneficjentów tym bardziej, ze jak pokazują wyniki badania ewaluacyjnego najwięcej respondentów o działaniach LGD dowiaduje się w wyniku bezpośredniego kontaktu z pracownikami biura oraz informacji na stronie www oraz FB. W celu dotarcia do jak największej liczby odbiorców, zaplanowany jest udział w posiedzeniach Rad Gmin i Powiatów, których celem byłaby nie tylko informowanie i promocja działalności LGD, ale także zbieranie informacji zwrotnej na temat prowadzonych działań oraz przyjmowania pomysłów lub inicjatyw dotyczących funkcjonowania LGD i wdrażania LSR oraz w razie potrzeby prowadzenie konsultacji tematycznych.

Strona internetowa oraz coraz popularniejsze profile na portalach społecznościowych nadal pozostaną jednym z głównych źródeł i kanałów komunikacji (strona www jest dobrym narzędziem zarówno dla młodych osób z uwagi na szybki dostęp do Internetu, ale również nie wyklucza seniorów, którzy nauczyli się obsługi Internetu, poprzez dostosowanie strony www do wymagań WCAG. Na stronie internetowej zamieszczane będą podstawowe dokumenty dotyczące funkcjonowania LGD, informacje dotyczące naborów wniosków, planu komunikacji i planu szkoleń ale zostanie stworzona baza dobrych praktyk w zakresie innowacji na poziomie kreatywnym, tj. autorskim. Będzie to jednocześnie promocja ciekawych rozwiązań, które mają realny wpływ na rozwój obszaru ale również zachęta dla potencjalnych beneficjentów do tworzenia nowych produktów, usług, procesów lub organizacji. Strona internetowa będzie również źródłem informacji o planowanych naborach wniosków, obowiązujących lokalnych kryteriach wyboru, Regulaminach organu decyzyjnego, stosowanych procedurach oceny i wyboru operacji/Grantobiorców, ogłaszanych konkursach, czy wynikach dokonywanych wyborów. Dokumenty będą również dostępne w biurze LGD oraz siedzibach gmin członkowskich. Planujemy także stworzenie innowacyjnej mapy dobrych praktyk promującej zrealizowane przedsięwzięcia beneficjentów (mapa stworzona na bazie projektu współpracy lokalnych grup działania w województwie łódzkim) oraz podcastów/kanał na youtube – będącym zintegrowanym Działaniem Łódzkiej Sieci

Lokalnych Grup Działania. Profil na portalu społecznościowym będzie pełnił nie tylko funkcję informacyjną ale również poprzez działania aktywizacyjne (np. konkursy) będzie służył budowaniu relacji z partnerami i beneficjentami. Komentarze na takich portalach to również cenne źródło informacji na temat problemów i potrzeb lokalnej społeczności.

Ponadto, przed każdym naborem będą organizowane spotkania informacyjne i warsztatowe mające na celu omówienie problematyki innowacji m.in. poprzez pokazanie konkretnych przykładów działań już zrealizowanych zarówno na obszarze LGD jak i w Polsce lub Europie oraz pokazania wymiernych korzyści z wdrożenia innowacji. Pozytywnym odbiorem wśród mieszkańców obszaru cieszyły się stoiska LGD podczas różnorodnych wydarzeń promocyjnych i integracyjnych. Stoiska te były obsługiwane przez pracowników biura, którzy udzielali merytorycznych odpowiedzi w zakresie możliwości pozyskania dofinansowania oraz prowadzili badania ankietowe na temat już zrealizowanych operacji oraz najważniejszych problemów i potrzeb, z którymi mierzą się mieszkańcy obszaru działania LGD.

Lokalna Grupa Działania, bazując na bogatych doświadczeniach wcześniejszych lat, zaplanowała również szereg działań związanych z animacją społeczności na **rzecz projektów innowacyjnych**, szczególnie w obszarach dotyczących budowy infrastruktury i usług dla ludności oraz rozwoju przedsiębiorczości, w tym zakładania nowych działalności gospodarczych. **Przy czym innowacyjność zarówno w LSR jak i w kryteriach wyboru operacji jest rozumiana jako zmiana mająca na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. Innowacyjność pomysłu, rozwiązania czy usługi zawsze należy odnosić do kontekstu lokalnego i w tym wymiarze oceniać jej stopień i poziom. W nowym okresie programowania LGD Stowarzyszenie „Mroga" zamierza najwyżej premiować operacje innowacyjne na poziomie najwyższym - kreatywnym czyli takie, które powstały w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji. Ponieważ to właśnie takie operacje mają największy wpływ na rozwój obszaru, wdrożenia nowych usług technologii a w konsekwencji poprawy jakości życia mieszkańców.**

LGD korzystając z doświadczeń minionych okresów programowania, wsłuchując się jednocześnie w potrzeby zgłaszane przez mieszkańców zamierza pogłębić możliwość wpływu mieszkańców (szczególnie członków LGD) na funkcjonowanie i realizację LSR. Działania te będą miały dodatkowy cel w postaci zaangażowania ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji do realnego działania na rzecz swojego najbliższego otoczenia.

Nowa LSR to nowe wyzwania i nieznaczne zmiany w procesie wdrażania LSR. Dlatego w początkowym etapie, zgodnie z planem komunikacji zostaną uruchomione działania informacyjno-edukacyjne zarówno dla partnerów jak i potencjalnych beneficjentów. Dodatkowo, przed przystąpieniem do naborów wniosków zostanie przeprowadzona kampania informacyjna z wykorzystaniem preferowanych przez poszczególnych odbiorców środków przekazu, zapewniająca dotarcie do wszystkich interesariuszy z obszaru LSR. Pracownicy LGD będą nadal będą świadczyć bezpłatne doradztwo, zgodnie z podaną do publicznej wiadomości informacją, które było wysoko oceniane przez beneficjentów w poprzedniej perspektywie i dodatkowo dawało wymierne efekty w postaci lepszej jakości dokumentacji aplikacyjnej.

Należy podkreślić, iż jedną z ważniejszych innowacji jakie zostaną wdrożone w okresie programowania 2023-2027 będzie wieloetapowy, kolegialny sposób podejmowania decyzji, który będzie wyrażał się w tym, że zarówno przed poddaniem pod obrady Zarządu jak i Walnego Zebrania konkretnej propozycji zmiany np. LSR czy pomysłu do realizacji zostanie on przedyskutowany i zaopiniowany przez zespół roboczy składający się zarówno z pracowników biura, przedstawicieli Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej oraz pozostałych członków LGD. Zapewni to zwiększenie partycypacji lokalnej społeczności a jednocześnie ograniczy zakres zadań co do których Zarząd podejmuje decyzje bez konsultacji/ uzgodnienia z pozostałymi członkami LGD. Z kolei przed zmianą/aktualizacją Lokalnej Strategii Rozwoju oprócz tradycyjnych metod konsultacji tj. ankiety internetowej i formularza zmiany, oprócz powołania zespołu roboczego prowadzone będą bezpośrednie konsultacje w biurze LGD. Jednocześnie, każdorazowy kontakt z partnerami oraz interesariuszami (tj. odbiorcami działań) będzie zachętą do zgłaszania propozycji/inicjatyw w zakresie zarówno funkcjonowania LGD jak i wdrażania LSR. Formularz ankiety będzie zawierał komunikat z informacją o takiej możliwości wraz z podaniem numeru kontaktowego do biura LGD oraz odwołaniem do strony internetowej.

LGD będąc liderem partnerskiego podejścia do podmiotów z obszaru objętego LSR przewidziała ciągły nabór pomysłów na realizację nowych projektów przez LGD lub podmioty inne niż LGD w ramach LSR (także w partnerstwie) oraz zgłaszania pomysłów/inicjatyw realizacji projektów wykraczających poza LSR (nawet jeżeli będzie to wymagało zmiany LSR). LGD wspierając realizację działań w partnerstwie będzie prowadzić działania mające na celu animowanie podmiotów z obszaru

objętego LSR do współpracy z innymi podmiotami (nie tylko z LGD) poprzez szkolenia, spotkania aktywizacyjne itp. oraz preferowanie operacji realizowanych w partnerstwie przy czym operacja realizowana w partnerstwie (co najmniej 2 partnerów), powinna obejmować projektowanie wspólnych działań i znajdowanie wspólnych rozwiązań problemów zidentyfikowanych na obszarze objętym LSR.

Jednym z ciekawych i innowacyjnych działań na rzecz kojarzenia partnerów będzie utworzenie wirtualnej bazy partnerów - w postaci mapy interaktywnej. Na stronie internetowej (mapie) zostanie zamieszczona baza podmiotów wraz z krótkim opisem zakresu działania danego partnera zainteresowanych realizacją wspólnego projektu (należy zauważyć, że sam proces zbierania danych będzie doskonałą promocją możliwości zgłaszania takich inicjatyw i projektów). Na stronie internetowe zostaną również zamieszczone przejrzyste tj. sformułowane w czytelny sposób zasady i procedura oceny i wyboru konkretnych operacji. Dodatkowo, w celu utrzymania wizerunku LGD jako rzetelnego partnera, każda osoba, która zgłosi pomysł/inicjatywę otrzyma odpowiedź zwrotną wraz z uzasadnieniem. Dodatkowo wdrożenie inicjatywy będzie uzależnione od wyniku otwartych konsultacji i opinii zespołu roboczego.

Zarówno plan komunikacji jaki plan dodatkowych działań związanych z animacją społeczną będzie podlegał monitoringowi i ewaluacji. Każdorazowo będzie dokonywana ocena skuteczności podejmowanych działań tj. czy zakładany cel komunikacji został osiągnięty czy została wywołana zakładana zmiana oraz zostaną zaproponowane środki zaradcze w przypadku gdy działania okażą się nieskuteczne.

Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR

Lokalne Grupy Działania, jako organizacje pozarządowe działające od niemalże kilkunastu lat na rzecz rozwoju obszaru, posiadają wieloletnie doświadczenie nie tylko w zakresie budowania partnerstwa i dystrybucji środków finansowych ale przede wszystkim i kierowane w ramach komponentu LEADER. Dlatego też, Lokalne Strategie Rozwoju, zgodnie z wytycznymi zawartymi w PS dla WPR 2023-2027, w przeciwieństwie do kończącego się już okresu programowania, mają wykazywać większy poziom specjalizacji i ukierunkowanie na osiągnięcie tylko najistotniejszych celów. W związku z tym, aby obszary wsparcia jak najpełniej odpowiadały na zdiagnozowane problemy i były maksymalnie skuteczne, należało przeprowadzić dokładną analizę potrzeb i potencjału Lokalnej Strategii Rozwoju, ponieważ tylko w ten sposób będzie można zaplanować efektywne działania i racjonalnie wykorzystać dostępne środki finansowe.

Ocena możliwości rozwoju obszaru LGD Stowarzyszenia Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga" wraz z czynnikami go blokującymi, została dokonana na kilku poziomach partycypacji społecznej (szczegółowo omówionych w powyższym rozdziale) z udziałem przedstawicieli wszystkich sektorów, na których oparte jest działanie LGD: społecznego, publicznego, i gospodarczego oraz z udziałem ludzi młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji. Tak zaplanowany proces przygotowania analizy pomógł zidentyfikować mocne strony determinujące rozwój i ocenę zagrożeń, które mogą w przyszłości zagrozić realizacji założonych celów. Zidentyfikowano czynniki wewnętrzne i zewnętrzne mające wpływ na obszar LGD i jej mieszkańców. Dodatkowe źródło danych w tym zakresie stanowiła ewaluacja zewnętrzna realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju przeprowadzona na zakończenie okresu programowania 2014-2020 na obszarze LGD.

W ramach niniejszego rozdziału w pierwszej kolejności przedstawiono analizę SWOT obszaru, która została opracowana na podstawie wypowiedzi uczestników spotkań konsultacyjnych, wywiadów bezpośrednich, ankiet oraz wykorzystując dane GUS. Dzięki zastosowaniu takiego podejścia uzyskano pełny obraz całego obszaru objętego LSR.

Jako okres referencyjny przyjęto lata 2015-2021, ponieważ uznano za kluczowe dokonanie analizy trendów/tendencji społeczno-gospodarczych zachodzących na obszarze LGD w ostatnich latach wraz z określeniem konsekwencji i wyzwań rozwojowych. Przyjęcie zatem perspektywy ostatnich kilku lat pozwoliło na uzyskanie informacji o dokonujących się zmianach. Rozciągnięcie analizy na kilka lat pozwoliło jednocześnie na określenie kierunku zmiany, jej dynamiki, identyfikację „punktów przełomowych" i wyznaczenie trendów rozwojowych na przyszłość. Takie podejście zminimalizowało również ryzyko związane z zaburzeniami, zaciemniającymi pełny obraz danego zjawiska. Przykładowo, pandemia COVID-19 spowodowała załamanie gospodarcze i trudną sytuację na rynku pracy – nieuwzględnienie w analizie najbardziej aktualnych danych lub informacji z lat poprzednich, które charakteryzowały się dobrą koniunkturą i spadkami bezrobocia, mogłoby wpłynąć na błędną interpretację poziomu lokalnej przedsiębiorczości. Z kolei rok 2021, to czas kiedy gospodarka światowa zaczęła ożywać i małymi krokami odrabiać straty spowodowane lockdownem, ujęcie wskaźników z tego roku daje pełny obraz tendencji rozwojowych obszaru.

W ostatniej części rozdziału, stanowiącej podsumowanie analizy potrzeb i potencjału LGD a co za tym idzie – LSR, przedstawiono matrycę ukazującą główne problemy obszaru LGD, z których wynikają potrzeby rozwojowe oraz zasoby, które można wykorzystać w celu przezwyciężenia trudności oraz wyzwania dla obszaru LGD. Matryca zawiera też wskazanie obszarów, na które może mieć wpływ LSR oraz grup docelowych, do których będą kierowane nabory wniosków.

Analiza SWOT

Analiza SWOT jako podstawowa metoda analizy strategicznej pozwoliła na określenie mocnych i słabych stron, szans oraz zagrożeń. Daje możliwość zobrazowania obecnej sytuacji Stowarzyszenia Na Rzecz Rozwoju Społeczność Lokalnej „Mroga" i jej problemów oraz stanowi podstawę do przyszłego określenia celów.

Należy jednocześnie podkreślić, iż wybór obszarów do analizy został w części podyktowany zapisami PS dla WPR 2023-2027 a w szczególności zapisami dotyczącym podejścia LEADER i dedykowanym kierunkom interwencji w ramach tego komponentu.

Tabela 5. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Położenie w centralnej Polsce, bliskość dużych aglomeracji (Łódź, Warszawa) oraz dogodne położenie komunikacyjne na przecięciu dróg krajowych i międzynarodowych A1 i A2, szlaków kolejowych i dobre połączenie kolejowe – węzeł Koluszki-planowany CPK. 5. Tereny rekreacyjne, szlaki rowerowe, konne i piesze. 6. Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich, Obszary Chronionego Krajobrazu oraz czysta rzeka Mroga. 7. Rozległe tereny leśne, liczne źródełka i pomniki przyrody. 8. Dobrze zachowane stare budynki, kościoły, domy z kamienia, pomniki, cmentarze, mogiły i kapliczki. 9. Unikalna w skali kraju i jedyna w województwie kolejka wąskotorowa w Rogowie 10. Duża liczba zidentyfikowanych i wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnego potraw kuchni regionalnej. 11. Działające organizacje społeczne, w tym organizacje opiekujące się osobami niepełnosprawnymi. 12. Grupy ludzi aktywnych i wykształconych, w tym członkowie KGW, OSP oraz wiele osób 50+, gotowych do podjęcia działań na rzecz swojego regionu. 13. Brak dużych zakładów produkcyjnych wywołujących niezadowolenie mieszkańców - czyste środowisko	1. Trudne warunki życia mieszkańców - ubożenie społeczeństwa z powodu wysokiej inflacji, obciążeń podatkowych. 2.Strach przed przyszłością - Covid19 3. Niestabilność terytorialna, niewiedza i brak podejmowanych zobowiązań (budowy nieruchomości, powiększanie rodzin) mieszkańców z powodu działań wojennych w sąsiednich krajach. 4. Nie wystarczająca ilość instytucji oraz wsparcia finansowego wspierającego organizacje społeczne (w tym zajmujących się osobami w niekorzystnej sytuacji lub niepełnosprawnymi). 5. Niska aktywizacja osób bezrobotnych oraz brak środków wspomagających rozwój przedsiębiorczości. 6. Brak zakładów pracy nastawionych na zatrudnianie nowych pracowników w niekorzystnej sytuacji: niedoświadczonych pracowników młodych oraz seniorów. 7. Niewystarczająca rozwinięta infrastruktura turystyczno-rekreacyjna i kulturalna na obszarze LGD. 8. Słaba promocja obszaru w postaci promocji lokalnej przedsiębiorczości oferty turystycznej oraz współdziałania podmiotów: gospodarczych, organizacji pozarządowych.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**

1. Bliskość potencjalnych odbiorców i rynków handlowych w Łodzi, Warszawie i pozyskania odbiorców na produkty oferowane przez gminy, przedsiębiorców i turystykę. 2. Wykorzystanie portów komunikacyjnych i dużych centrów przesiadkowo- przeładunkowych. 3.Możliwość wykorzystania posiadanych zasobów historycznych, kulturowych, przyrodniczych. 4. Możliwość zaangażowania środków zewnętrznych (krajowych i UE) dla realizacji przedsięwzięć na terenie gmin członkowskich Stowarzyszenia. 5. Wzrost zainteresowania mieszkańców dużych aglomeracji środowiskiem wiejskim m.in. aktywną turystyką weekendową. 6. Wzrost zainteresowania mieszkańców aglomeracji możliwością zakupu nieruchomości i osiedleniem się na terenach LGD. 7. Wzrost zainteresowania lokalnymi produktami tradycyjnego pochodzenia. 8. Chęć wyjścia z marazmu pandemii Covid 19 oraz działań zbrojnych za granicami Polski.	1. Niestabilność przepisów prawa krajowego. 2. Pogłębiające się zubożenie mieszkańców zw. na postępującą inflację. 3. Skomplikowane przepisy prawne dla chcących otworzyć nową działalność gospodarczą. 4. Niestabilność i brak spójnej interpretacji przepisów prawa dla prowadzących działalność gospodarczą. 5. Trudność lub brak możliwości pozyskania środków zewnętrznych przez organizacje społeczne 6. Perspektywa wygaśnięcia dotacji z UE. 7. Słaba i niewystarczająca promocja istniejących zasobów obszaru. 8. Trudności w zmianie mentalności ludzi i pobudzenia ich do aktywnego udziału w realizacji zamierzeń projektu. 9. Obawa przed zmianami wśród mieszkańców LGD.

Grupy docelowe szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR

Przeprowadzone badania, spotkania konsultacyjne, wywiady i rozmowy dały odpowiedź na pytanie jakie grupy docelowe są szczególnie istotne z punktu widzenia założeń, możliwości i potencjału Lokalnej Strategii Rozwoju. Mając na uwadze, iż na obszarze działania LGD najpilniejsze potrzeby rozwojowe dotyczą podejmowania działań dotyczących przedsiębiorczości, tworzenie nowych miejsc pracy ale również działań z zakresu aktywizacji, integracji i włączenia społecznego w tym osób młodych i seniorów, zwiększenie dostępu do infrastruktury i usług dla ludności, wzmocnienie kapitału ludzkiego i potencjału organizacji pozarządowych, szukania innowacyjnych rozwiązań na rzecz rozwoju wsi oraz wspieranie gospodarstw rolnych w szukaniu nowych pomysłów na zwiększenie dochodowości, można wskazać następujące grupy docelowe:

Seniorzy

Wzrost starzejącego się społeczeństwa jest trendem ogólnoświatowym, który zauważyć można również na obszarze LGD. W związku z powyższym wyzwanie który stoi przed nami jest stworzenia atrakcyjnej oferty aktywności i włączenia społecznego, aby w pełni mogli wykorzystać swój potencjał, wiedzę i zdobyte doświadczenie na rzecz rozwoju obszaru LGD oraz wzmocnienia kapitału społecznego, w tym integracji międzypokoleniowej.

Osoby młode.

Aktywny udział młodych ludzi, wpłynie pozytywnie m.in. polepszenia ich warunków życia, edukacji, przeciwdziałaniu migracji do miast, a w dalszej konsekwencji - rozwoju obszaru w tym przedsiębiorczości. Z analizy przeprowadzonych badań wynika, że osoby młode (do 25 r.ż.) najczęściej wskazywały na problemy, które sprawiają, że nie wiążą przyszłości ze swoim miejscem zamieszkania z powodu ograniczonej możliwość znalezienia pracy, niskiego poziom dostępu do infrastruktury publicznej oraz braku oferty aktywnego spędzania czasu, rekreacji i wypoczynku w tym uboga oferta kulturalna.

Przedsiębiorcy, lokalni wytwórcy

Pomimo wielu trudności z którymi borykają się przedsiębiorcy w ostatnim czasie, nadal stanowią najszerszą grupę beneficjentów wsparcia z budżetu LGD którzy wykazują duże zainteresowanie dalszymi działaniami związanymi założeniem lub rozwojem działalności gospodarczej. Należy podkreślić, że to właśnie mali i średni przedsiębiorcy generują najwięcej nowych miejsc pracy, przyczyniając się jednocześnie do ograniczenia poziomu migracji młodych ludzi do miast. Wśród potencjalnych beneficjentów w nowym okresie programowania, jest wielu przedsiębiorców, którzy otrzymali wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej i chcą ją dalej rozwijać.

Organizacje pozarządowe

Organizacje społeczne są wyrazem aktywności obywatelskiej, nośnikiem tradycji i kultury oraz podmiotami aktywnie działającymi na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i zagwarantowania spójności społecznej obszaru. Niestety, nadal z największych problemów jest niewystarczające wsparcie organizacji społecznych, skomplikowane procedury pozyskiwania środków z zewnątrz oraz niski poziom innowacyjności w realizowanych działaniach. Ponadto, organizacje te mają ogromny potencjał i pomysły w zakresie realizacji projektów wspólnie z innymi organizacjami jednakże brak stabilnego finansowania w większości przypadków blokuje realizację tych działań.

Mieszkańcy obszaru LGD.

Dalsze wspieranie mieszkańców na wielu płaszczyznach wzmocni utożsamianie się lokalnej społeczności z obszarem *LGD*, zwiększy przywiązanie do swojego regionu, poprawy jakości życia oraz umocni lokalnych liderów.

Osoby w niekorzystnej sytuacji.

Jak wynika z analizy danych na terenie z obszaru LGD wciąż występuje grupa osób którą szczególnie należy wspierać i aktywizować w sferze społeczno – zawodowej. Do grupy osób w niekorzystnej sytuacji należą m.in. osoby poszukujące zatrudnienia, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety, rolnicy małych gospodarstw. Skierowania działania do tej grupy będą związane m.in. z kształtowaniem i podniesieniem kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych umożliwiających docelowo powrót do życia społecznego, w tym powrót na rynek pracy i aktywizację zawodową.

Jednostki sektora finansów publicznych.

Współpraca z JSFP jest ważnym elementem działania na rzecz rozwoju społeczności lokalnej. Gminy na obszarze LGD mają znaczący wpływ na system społeczny, kulturowy oraz gospodarczy.

Zagospodarowanie przestrzenne

Podstawowym narzędziem kształtowania polityki przestrzennej w Polsce są studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz sporządzone na ich podstawie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Plany miejscowe obejmują znaczną część obszaru gmin członkowskich LGD w ich granicach administracyjnych i są spójne z przyjętymi celami zarówno konkretnych gmin jak i województwa.

W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027 planuje się realizację szeregu indywidualnych przedsięwzięć zarówno z zakresu przedsiębiorczości jak i infrastruktury rekreacyjnej. Na obszarze LGD każda z gmin członkowskich na bieżąco aktualizuje Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego, które widoczne są w Systemie Informacji Przestrzennej dostępnej online. Dlatego też, wzorem lat ubiegłych każdy beneficjent, który będzie zamierzał realizować operację w zakresie infrastruktury będzie zobowiązany do przestrzegania obowiązujących zapisów MPZP.

Stan infrastruktury w kontekście potrzeb rewitalizacji

Z uwagi na fakt, iż Lokalne Strategie Rozwoju zgodnie z zapisami Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 nie mają w ramach swojego zakresu realizować zadań z zakresu rewitalizacji, zagadnienie to nie było poruszane w trakcie spotkań i konsultacji z mieszkańcami obszaru działania LGD Stowarzyszenia „Mroga" .

Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości

Wszystkie gminy należące do LGD notują wzrost podmiotów gospodarki narodowej na swoim terenie. Od roku 2015 liczba ta wzrosła w gminach średnio o 13%, i w roku 2021 było ich średnio 1041 w każdej gminie. Najwięcej od roku 2015 przybyło ich w gminie Koluszki- 205 podmiotów.

Tabela 6. Podmioty gospodarki narodowej ogółem

Nazwa gminy/Lata:	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Województwo Łódzkie	241462	243280	245855	247502	254322	261498	269581
Miasto Brzeziny	1332	1329	1374	1381	1418	1425	1448
Gmina Brzeziny	476	484	490	519	557	591	612
Gmina Koluszki	2124	2106	2132	2189	2194	2277	2329
Gmina Jeżów	238	245	254	268	291	293	305

Gmina Rogów	449	435	440	462	477	496	514
Razem LGD	923,8	919,3	938	963,8	987,4	1016,4	1041,6

Źródło: Opracowanie własne LGD na podstawie danych z GUS

Również w przypadku liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON, wszystkie gminy notują wzrost liczby tych podmiotów, średnio o 18% od roku 2015. Najwięcej podmiotów wpisanych do REGON przybyło do roku 2021 w gminie Jeżów- 235 podmiotów. W roku 2021 średnio w każdej gminie było ich 979.

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w danej gminie może świadczyć również o tym, czy dany region rozwija się dobrze. Na terenie Stowarzyszenia „Mroga" nowo zarejestrowanych podmiotów przybyło, średnio o 6% w przeliczeniu na 10 tys. Mieszkańców w wieku produkcyjnym Najwięcej przybyło ich w gminie wiejskiej Brzeziny- 31 podmiotów.

Tabela 7. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tyś. ludności w wieku produkcyjnym

Nazwa gminy / Lata	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
ŁÓDZKIE	133	135	137	148	149	129	145
Miasto Brzeziny	143	159	181	175	189	121	139
Brzeziny (gmina wiejska)	111	166	92	200	162	116	142
Koluszki	118	106	121	143	145	123	111
Jeżów	75	80	95	150	162	99	80
Rogów	95	86	122	104	135	115	106

Źródło: Opracowanie własne LGD na podstawie danych z GUS

Potwierdzeniem, pozytywnej tendencji w kierunku rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD jest również wskaźnik „osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym". W tym przypadku w każdej gminie objętej działaniem LGD został odnotowany znaczący wzrost, na całym obszarze LGD średnio o 24 % od roku 2015.

Tabela 8. Najważniejsze branże z potencjałem rozwojowym na obszarze LGD

Sekcja	Obszar działalności	Liczba	%
C	Przetwórstwo przemysłowe	545	14,43%
F	Budownictwo	547	14,48%
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1093	28,94%
H	Transport i gospodarka magazynowa	289	7,65%
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	336	8,90%
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	248	6,57%
S,T, U	Pozostała działalność usługowa	205	5,43%
	Ogółem:	3777	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych

Głównym obszarem branż działającymi na obszarze LGD są podmioty zajmujące się działalnością gospodarczą w zakresie sekcji G obejmującej handel hurtowy i detaliczny, a także naprawę pojazdów samochodowych i motocykli – około (28,97%), zaś koło 14,48 % odnotowują się firmy świadczące usługi budownictwa. Około 14,43% przedsiębiorstwa zajmujące się działalnością związaną z przetwórstwem przemysłowym. Następnie mamy przedsiębiorstwa które zajmują się jeszcze: działalność z sekcji M - działalność profesjonalną, naukowa i techniczna – 8,90%), Sekcja H – transport i gospodarka magazynowa(7,65%), Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (6,57%), oraz działalność połączonych sekcji S,T,U - pozostała działalność usługowa (5,43%).

Rynek pracy

Na terenie Stowarzyszenia „Mroga" LGD obserwuje się umiarkowany wzrost poziomu zatrudnienia na terenie LGD. W roku 2021 obserwujemy zmniejszenie poziomu zatrudnienia na terenie obszaru.

Tabela 9.Poziom zatrudnienia na terenie obszaru LGD

Nazwa gminy/ Lata	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Miasto Brzeziny	2152	2165	2337	2 324	2 237	2 305	2272
Gmina Brzeziny	487	551	556	558	575	547	670
Gmina Koluszki	4135	4205	3680	3713	3566	3701	3593
Gmina Jeżów	436	438	404	422	430	422	400
Gmina Rogów	447	429	415	403	455	441	436
Razem LGD	7657	7788	7392	7420	7263	7416	7371

Źródło: Opracowanie własne LGD na podstawie danych z GUS

Na przestrzeni ostatnich lat znacząco zmniejszyła się liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne. W latach 2015- 2021 średnio dla gmin należących do Lokalnej Grupy Działania „Mroga" jest to spadek o 43%, na poziomie całego województwa o 45%. Najbardziej dynamicznym tempem spadku osób bez pracy charakteryzuje się gmina Jeżów, gdzie od roku 2015 liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne spadła o 60%.

Tabela 10. Liczba bezrobotnych ogółem

Nazwa gminy/ Lata	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Woj. Łódzkie	109510	91041	72662	66036	58722	67812	60902
Miasto Brzeziny	731	599	429	392	380	438	408
Gmina Brzeziny	234	195	123	121	122	144	117
Gmina Koluszki	977	906	813	736	688	714	599
Gmina Jeżów	145	118	71	64	70	69	59
Gmina Rogów	405	335	300	266	241	253	247
Razem LGD	2492	2153	1736	1579	1501	1618	1430

Źródło: Opracowanie własne LGD na podstawie danych z GUS

Z analizy zbiorczych danych statystycznych dotyczących bezrobocia w podziale na płci, znaczący procentowy spadek bezrobocia wśród mężczyzn odnotowuje się w gminie Jeżów i Rogów na poziomie około 37%, natomiast wśród kobiet spadek bezrobocia odnotowało się w gminie Koluszki oraz w gminie Rogów tj. o 29% w porównaniu do roku 2015. Wskaźniki badające rynek pracy tj. „udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym %" oraz „pracujących na 1000 ludności w wieku produkcyjnym – osoba" wskazują na pozytywną tendencję na rynku pracy - spadku w liczbie zrejestrowanych bezrobotnych w wieku produkcyjnym. Na obszarze LGD od roku 2017 odnotowano spadek o niespełna 21%. Z kolei wskaźnik „pracujących na 1000 ludności w wieku produkcyjnym" na obszarze objętym LSR wzrósł o niemalże 12%. Jak wskazują powyższe analizy widać, że rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez m.in. tworzenie nowych miejsc pracy, miał znaczący wpływ na spadek bezrobocia szczególnie wśród osób w wieku produkcyjnym.

Tabela 11. Stopa bezrobocia na terenie obszaru LGD

Nazwa gminy	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Woj. Łódzkie	8,5	10,3	6,7	6,1	5,4	6,2	6,7
Powiat Łódzki Wschodni	10,1	9,2	8,1	7	6,1	6,6	8,1
Powiat Brzeziński	12,5	10,5	7,6	6,9	6,8	7,5	7,6
Razem	31,1	30	22,4	20	18,3	20,3	22,4

Źródło: Opracowanie własne LGD na podstawie danych z GUS

Działalność sektora społecznego.

Na przestrzeni lat 2015-2021 na terenie Stowarzyszenia „Mroga", sukcesywnie rozwijany był kapitał społeczny w postaci organizacji pozarządowych. W roku 2021 na terenie gmin działało średnio 37 organizacji na 10 tyś. mieszkańców. Jest to wzrost liczby organizacji o prawie 38% od roku 2015. Mieszkańcy obszaru Stowarzyszenia „Mroga".

Tabela 12. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tyś. mieszkańców

Nazwa gminy	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Woj. Łódzkie	33	35	36	34	35	36	37
Miasto Brzeziny	26	33	36	34	35	36	37
Gmina Brzeziny	28	28	34	35	44	47	45
Gmina Koluszki	24	24	25	24	25	25	26
Gmina Jeżów	20	26	29	29	30	33	33
Gmina Rogów	36	36	38	38	40	41	46
Razem LGD	134	147	162	160	174	182	187

Źródło: Opracowanie własne LGD na podstawie danych z GUS

Problemy społeczne

Najistotniejszym problemem społecznym zdiagnozowanym na obszarze funkcjonowania LGD Stowarzyszenia „Mroga" jest starzenie się społeczeństwa. Potwierdzeniem tego trendu były zgłaszane potrzeby w zakresie działań aktywizujących oraz przedsięwzięć z zakresu włączenia społecznego i cyfrowego właśnie dla osób w wieku 60+. Stopniowe zmniejszanie się liczby ludności aktywnie zawodowo będzie również przyczyną spowolnienia rozwoju gospodarczego. Stąd potrzeba dostosowania działań zaplanowanych do realizacji w nowym okresie programowania aby móc skutecznie zmierzyć się z wyzwaniami współczesnej cywilizacji.

Kolejnym ważnym grupą dla LGD wymagającą uwagi ze strony LGD są młodzi ludzie. Należy ukierunkować takie działania do młodych ludzi aby powstrzymać ich przed migracją do miast, zwiększyć ich aktywności w działania lokalnej społeczności, oraz stworzyć atrakcyjne warunki do realizacji aspiracji życiowych i zawodowych. Dzięki czemu młodzi ludzi powinni będą postrzegać obszar LGD jako miejsce przyjazne do zamieszkania z punktu widzenia ekonomicznego oraz kulturalnego.

Na terenie gmin należących do Stowarzyszenia „Mroga" w latach 2015-2021 zmniejszyła się liczba osób korzystających z środowiskowej pomocy społecznej, będących jednocześnie osobami **zdefiniowanymi** w LSR jako: osoby w niekorzystnej sytuacji. W roku 2021 w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, z takiej pomocy w powiecie Brzezińskim korzystało około 600 osób a w powiecie Łódzkim Wschodnim 1107 osób.

Od roku 2015 na terenie wchodzącym w skład LGD Stowarzyszenie „Mroga" sukcesywnie wzrasta odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem. Najszybszy wzrost notowany jest w gminie wiejskiej Brzeziny – 16%, najwolniejszy zaś w gminie miejskiej Brzeziny, gdzie odnotowano spadek wskaźnika o 2%.

Tabela 13. Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem.

Nazwa gminy	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Woj. Łódzkie	17,6	18,3	18,9	19,5	20,1	20,7	21,1
Miasto Brzeziny	15,4	16,2	17,3	18,1	19,1	19,8	20,5
Gmina Brzeziny	15,7	16,2	16,4	17	17,1	16,8	16,8
Gmina Koluszki	16,7	17,5	18	18,4	19	19,8	20,3
Gmina Jeżów	17,4	17,9	18,6	19	18,9	19,5	19,5
Gmina Rogów	14,2	14,6	14,9	15,7	16,3	16,9	17,5

Źródło: Opracowanie własne LGD na podstawie danych z GUS

Jak wskazują dane z GUS, zauważa się iż na przestrzeni ostatnich kilku lat proces zwiększenia się udziału ludności w wieku 65 i więcej lat do malejącej liczby osób w wieku 15-64 lata (rosnąca liczba seniorów ma znaczący wpływ na obciążenie dla gospodarki i osób pracujących). Na obszarze LGD, od 2017 roku współczynnik ten wzrósł o 9%.

Tabela 14. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi

Nazwa gminy	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Woj. Łódzkie	25,8	27	28,2	29,5	30,7	32,1	32,1
Miasto Brzeziny	22,1	23,6	25,5	27	28,9	30,4	31,9
Gmina Brzeziny	22,9	23,8	24,1	25,2	25,5	25,4	25,4
Gmina Koluszki	24,3	25,8	26,9	27,8	28,8	30,6	31,5
Gmina Jeżów	25,4	26,3	27,8	28,4	28,4	29,8	30,2
Gmina Rogów	24,6	25,7	26,6	26,9	28,3	29,5	30,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Zgodnie z danymi GUS, w latach 2015-2021 odnotowano nie znaczny wzrost zameldowań niż wymeldowań, co wskazuje na dodatnie saldo migracji. Można jednak zauważyć, że mobilność ludności na obszarze LGD ulega znacznym wahaniom. Odnosząc się do migracji międzypowiatowej w podziale na płeć migrantów, można dostrzec, iż kobiety charakteryzują się większą mobilnością - więcej kobietmelduje się i wyjeżdża.

Podejście LGD do kwestii przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji.

Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga" zwraca szczególną uwagę aby wszystkie działaniach skierowane do społeczności lokalnej były realizowane zgodnie z zachowaniem standardu minimum zasad równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami lub ludzi młodych oraz równości kobiet i mężczyzn. Dokumenty typu Statut Stowarzyszenia oraz dokumenty wewnętrzne typu Regulaminy określają zasady działania Stowarzyszenia „Mroga", sposób ich uchwalania i zmian oraz kwestie jakie są w nich regulowane są doskonałym przykładem otwartości, ponieważ w żadnym przypadku nie zawierają zapisów dyskryminujących. Równość polega na odwzorowaniu istniejących proporcji płci na obszarze działania LGD lub zwiększaniu we wsparciu udziału grupy niedoreprezentowanej. Możliwe są jednak przypadki, w których proporcja 50/50 wynika z sytuacji kobiet i mężczyzn i stanowi proporcję prawidłową z perspektywy równości szans kobiet i mężczyzn.

Lokalna Grupa Działania będzie kierować swoje działania w kierunku aktywizacji zawodowej i społecznej mające na celu włączenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR w tym grup niekorzystnej sytuacji, seniorów, ludzi młodych (do 25 roku życia), przedsiębiorców, rolników poprzez tworzenie miejsc pracy, niwelowanie barier architektonicznych oraz tworzenie miejsc integracji społecznej.

Dziedzictwo kulturowe/zabytki

Obszar LGD charakteryzuje się bogatą historią, dziedzictwem, ukształtowaniem powierzchni i budową geologiczną oraz posiadaniem licznych miejsc o atrakcyjnych walorach historycznych, przyrodniczo-krajobrazowych oraz licznych szlakach rowerowych, konnych i pieszych. Niniejsze zasoby są ważnym elementem rozwoju lokalnej turystyki. Położenie LGD koncentruje się w pobliżu wielu ośrodków miejskich oraz terenów o znaczących walorach historycznych. Bogata historia tych ziem oraz rozmaitość form aktywności dawnych i obecnych mieszkańców znacząco wpłynęła na rozwój społeczno-gospodarczy, składając się na całokształt dziedzictwa kultury materialnej i niematerialnej. Na obszarze LGD znajdują się liczne dobrze zachowane stare budynki, kościoły, domy z kamienia, pomniki, cmentarze, mogiły i kapliczki.

Infrastruktura społeczna na obszarze LGD jest dość dobrze rozwinięta. Na obszarze LGD działają organizacje pozarządowe, które odgrywających niebagatelną rolę w życiu kulturalnym gmin. Do najważniejszych z nich należą aktywną działalność na rzecz swojej społeczności lokalnej prowadzą koła gospodyń wiejskich, koła wędkarskie, koła pszczelarskie, koła łowieckie, orkiestry i kapele ludowe, rady sołeckie, rady osiedlowe, ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich oraz stowarzyszenia. Niekorzystnym czynnikiem zdiagnozowanym podczas konsultacji społecznych, występującym na obszarze LGD jest niewystarczające wsparcia organizacji społecznych oraz niski poziom innowacyjności w realizowanych działaniach.

Organizacji, które mają ogromny wpływ na poprawę jakości życia oraz integrację mieszkańców z terenu LGD. Podczas konsultacji mieszkańcy duży nacisk kładli na problem niskiej oferty wsparcia organizacji pozarządowych, zbyt mało działań i instytucji wspierających osoby w niekorzystnej sytuacji, seniorów, ludzi młodych oraz lokalnych przedsiębiorców. Wciąż niewystarczające jest również wyposażenie terenów z obszaru LGD w infrastrukturę rekreacyjno-turystyczną i kulturalną służącą integracji społecznej. Obok zdiagnozowanych problemów obszaru LGD należy zwrócić uwagę na zasoby oraz potencjał tych terenów. Gminy należące do Stowarzyszenia „MROGA" posiadają bogate zasoby: naturalne (Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich, Obszary Chronionego Krajobrazu, czysta rzeka Mroga, tereny lesiste, pomniki przyrody, źródełka), historyczne (w historii Miasta Brzezin najstarsza wiadomość o osadzie pochodzi z 1139 r.), kulturowe, bogactwo kulinarne (produkty wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnego Pochodzenia) bez których wiele działań prowadzonych przez LGD byłaby niemożliwa.

Obszary atrakcyjne turystycznie

Obszar LGD Stowarzyszenia Mroga charakteryzuje się znaczącym potencjałem turystycznym. Każda z gmin wchodząca w skład LGD odznacza się posiadaniem licznych miejsc o atrakcyjnych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, wśród których można wyróżnić m.in., Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich, Rezerwat Przyrody Parowy Janinowskie, Leśny Zakład Doświadczalny, Kompleks Wypoczynkowo-rekreacyjny w Lisowicach, Kolejka Wąskotorowa (muzealna linia kolejowa w województwie łódzkim), Rezerwat Przyrody Rawka, Szlak Konny oraz rzeka Mroga. O specyfice obszaru decyduje także ukształtowanie powierzchni oraz budowa geologiczna. Tereny nizinne wraz z pozostawionymi przez lodowiec wyniesieniami stanowią doskonałą bazę do organizacji wypoczynku dla mieszkańców pobliskich aglomeracji. Istnienie zasobów ważnych z punktu widzenia turystyki, jak również dobre położenie regionu przesądza o jego turystycznej randze. Już teraz powstało wiele np. szlaków łączących teren wszystkich miejscowości, a współpraca partnerów rozsianych między różnymi miejscowościami przyciąga potencjalnych turystów do regionu

Rozbudowa infrastruktury obejmuje rozwijanie infrastruktury w postaci szlaków i tras turystycznych, bazy turystycznej, noclegowej, gastronomicznej dla osób korzystających z uroków terenów krajobrazowych, będącym przyrodniczym wyróżnikiem obszaru spośród okolicznych powiatów. Mając na uwadze potencjał turystyczny regionu, rozwijającą infrastrukturę w postaci szlaków i tras turystycznych wskazane byłoby rozwijanie infrastruktury dotyczącej gospodarstw agroturystycznych. Rozwój infrastruktury turystycznej a w ślad za tym zwiększenie przychodów i tworzenie nowych miejsc pracy może mieć pozytywny wpływ na zmniejszenie migracji młodych ludzi do dużych miast oraz na zwiększenie przychodów gospodarstw rolnych.

Szeroka oferta turystyczna na obszarze LGD powinna być kluczowym elementem służącym rozwojowi bazy turystycznej, w tym agroturystyki. Według danych GUS, na terenie Powiatu Brzezińskiego i Łódzkiego Wschodniego znajduje się niska ilość obiektów turystycznych.
Obszar realizacji LSR Stowarzyszenia „Mroga" obejmuje zarówno gminy wiejskie jak i miejsko-wiejskiej. Według danych GUS na dzień 31.12.2020 r. obszar LGD zamieszkiwało łącznie 49 121,00 osoby z czego 92 % mieszka na wsi.

Tabela 15. Charakterystyka gmin należących do LGD.

Nazwa gminy	Typ gminy	TERYT
Miasto Brzeziny	miejska	1021011
Brzeziny	wiejska	1021022
Koluszki	miejsko-wiejska	1006074
Koluszki	miejska, wiejska	1006075
Jeżów	miejsko-wiejska	1021044
Rogów	wiejska	1021052

Źródło: Opracowanie własne LGD na podstawie danych z GUS

Źródłem dochodowym dla gospodarstw domowych z obszaru LGD stanowi przede wszystkim dochód z emerytury i renty, następnie praca najemna, dalszej kolejności działalność rolnicza i pozarolnicza oraz inne źródła.

Tabela 16. Gospodarstwa domowe wg źródeł dochodów

Nazwa gminy	Ogółem	z działalności rolniczej	z pozarolniczej działalności gospodarczej	z pracy najemnej	z emerytury i renty	z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą
Miasto Brzeziny	544	38	91	134	281	0
Gmina Brzeziny	293	142	32	36	83	0
Gmina Koluszki	688	136	89	113	340	10
Gmina Jeżów	423	137	37	51	198	0
Gmina Rogów	460	146	49	76	186	3
Razem LGD	2408	599	298	410	1088	13

Opracowanie własne LGD na podstawie danych z GUS

Doskonałym wsparciem rozwoju obszarów wiejskich, w tym w dalszej konsekwencji zróżnicowania dochodów gospodarstw rolnych mogą być zarówno gospodarstwa agroturystyczne, zagrody edukacyjne ale też tzw. Smart Village, które opierają się na podejściu partycypacyjnym w celu opracowania i wdrażania skonstruowanej strategii na rzecz poprawy warunków ekonomicznych, społecznych oraz środowiskowych, angażujący przy tym dostępne technologie cyfrowe.

Rolnictwo i rynek rolny

Na terenie Stowarzyszenia „Mroga" gospodarstwa o wielkości 15 ha i więcej stanowią niecałe 34% ogólnej liczby gospodarstw (wg danych GUS z 2020 r.) następne są gospodarstwa o powierzchni 10-15 ha – niewiele ponad 17%. Takie rozdrobnienie niekorzystnie wpływa na specjalizację produkcji i możliwości zwiększenia źródła dochodu właśnie z gospodarstw rolnych.

Tabela 17. Gospodarstwa rolne wg obszarów użytków rolnych

Nazwa gminy	ogółem	do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 15 ha	15 ha i więcej
Miasto Brzeziny	214	7	147	38	11	11
Gmina Brzeziny	775	9	372	227	78	89
Gmina Koluszki	722	15	396	170	56	85
Gmina Jeżów	481	4	201	135	81	60
Gmina Rogów	507	11	257	141	51	47
Razem LGD	861,9	135,3	139,9	145,1	149,6	292
% udział	100	15,70%	16,23%	16,83%	17,36%	33,88%

Opracowanie własne LGD na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych

Według danych GUS w 2020 r., na terenie LGD w gospodarstwach rolnych było zatrudnionych ponad 2464 osoby przy czym znaczna większość stanowili mężczyźni.

Tabela 18. Pracujący w gospodarstwach rolnych (członkowie rodziny i pracujący najemni stali) wg płci

Nazwa gminy	ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Miasto Brzeziny	176	106	70
Gmina Brzeziny	669	411	258
Gmina Koluszki	672	434	238
Gmina Jeżów	444	288	156
Gmina Rogów	503	315	188
Razem LGD	2464	1554	910
% udział	100	63%	37%

Opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych

Na obszarze LGD Stowarzyszenie „Mroga” dominuje uprawa pszenżyta (ponad połowa wszystkich upraw ogółem), następnie uprawa żyta i pszenicy.

Tabela 19. Gospodarstwa rolne z powierzchnią zasiewów/gospodarstwo

Nazwa gminy	ogółem	pszenica	żyto	jęczmień	owies	pszenżyto	mieszanki zbożowe	ziemniaki
Miasto Brzeziny	444	100	49	63	89	256	121	30
Gmina Brzeziny	621	190	136	236	101	404	230	70
Gmina Koluszki	59	15	7	4	6	9	9	0
Gmina Jeżów	496	182	140	68	72	255	169	50
Gmina Rogów	619	207	63	222	98	471	260	69
Razem LGD	674	231	274	94	110	348	160	73
% udział	100	34,27	40,65	13,95	13,62	51,63	23,74	10,83

Opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych

Produkty lokalne, tradycyjne i regionalne

Obszar Stowarzyszenia Mroga ma bogate dziedzictwo kulturowe w tym produkty lokalne, tradycyjne i regionalne. Dużo z nich zostało wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych m.in. (Kozi twaróg z Eufeminowa, Ser żółty z Zacywilek Jabłecznik Rogowski, Gałkowska polewka gruszkowa, Miód Ziemi Brzezińskiej, Wzniesień Łódzkich i Rawki, Kaszanka Jeżowska, Piernikowa chatka znad rzeki Mrogi) itp. Lokalne produkty charakteryzują się wysoką jakością wytwarzania i są unikalnym dziedzictwem kulinarnym, jakie jest dorobkiem wielu pokoleń zamieszkujący dany obszar. Warto zaznaczyć, iż lokalne, tradycyjne i regionalne produkty mogą mieć ważny wpływ na rozwój atrakcyjność gospodarstw agroturystycznych ale również może pozytywnie wpłynąć na wzrost zatrudnienia na wsi i dochody mieszkańców terenów wiejskich. Lista produktów tradycyjnego pochodzenia można znaleźć na stronie mrogapoleca.pl oraz na stronie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Edukacja

Na obszarze Stowarzyszenia „Mroga” jest dobry dostęp do edukacji. Na terenie funkcjonuje edukacja formalna tj. opieka przedszkolna, szkoły podstawowe i ponadpodstawowe, w tym szkolnictwo branżowe, szkoły dla dorosłych oraz wszelkie formy kształcenia. W powiecie łódzkim wschodnim tj. w gminie Koluszek oraz w powiecie brzezińskim (Miasto Brzeziny, Gmina Brzeziny, Gmina Jeżów, Gmina Rogów) znajduje się 12 szkół podstawowych tj. oraz 7 placówek przedszkolnych oraz 3 Żłobki. Ponadto jest 10 szkół ponadpodstawowe (I Liceum Ogólnokształcące w Koluszkach, Zespół Szkół nr 1 w Koluszkach, Zespół Szkół nr 2 w Koluszkach) oraz Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Koluszkach oraz Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna.

Zrównoważenie środowiskowe

Dbając o poprawę jakości życia na obszarze działania LGD Stowarzyszenia Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga” w tym rozwój przedsiębiorczości, nie można pominąć istotnych kwestii związanych z ochroną środowiska oraz przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym.

Zrównoważenie środowiskowe jest rozumiane efektywne gospodarowanie zasobami naturalnymi w działalności produkcyjnej, pozwalające na ich zachowanie na przyszłe potrzeby. Należy jednocześnie pamiętać, że rozwój gospodarczy, tak istotny dla obszaru działania LGD to łańcuch, który ma kilka ogniw, a jednym z nich jest środowisko. Żadne podmioty, ani firmy, ani instytucje publiczne ani organizacje pozarządowe nie mogą nim dysponować tak, jakby była niewyczerpanym źródłem zasobów, nawet jeśli ich celem jest zaspokojenie ludzkich potrzeb poprzez konsumpcję. Zasoby naturalne są ograniczone, a ich nadmierna eksploatacja lub niewłaściwe zarządzanie może skutkować brakiem ważnych źródeł zaopatrzenia w podstawowe elementy w perspektywie średnio- lub długoterminowej; takich jak woda, prąd, ziemia, drzewa itp.

Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga", będzie planuje premiować operacje które będą miały pozytywny wpływ na kwestie zrównoważenia środowiskowego. Każdy beneficjent, który otrzyma wsparcie w tym zakresie będzie zobowiązany do przedłożenia informacji z wywiązania się z obowiązku przeprowadzenia działań w zakresie ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. Każda operacja będzie monitorowana na podstawie osiągniętych wskaźników uwzględniających specyfikę konkretnej operacji. Jedną z ważniejszych ról w tym zakresie będą **odgrywać działania w zakresie koncepcji Smart Village (inteligentnej wsi)** które to z założenia muszą m.in. wykazywać korzyść dla lokalnej społeczności w zakresie poprawy poszanowania środowiska i klimatu.

Podsumowanie. Kluczowe problemy obszaru LGD

Mianem problemu określany jest pewien rodzaj dyskomfortu (np. utrudniony dostęp, brak dostępu, pogorszenie standardu, itp.) odczuwanego przez określoną grupę ludzi (społeczności lokalnej), w związku z brakiem lub złą jakością określonych dóbr lub usług. Do zdiagnozowania problemów na obszarze LGD Stowarzyszenia „Mroga" posłużyły przede wszystkim wnioski z analizy SWOT oraz przeprowadzonych badań wśród mieszkańców obszaru.

Mając powyższe na uwadze, na obszarze LGD zidentyfikowano dwa problemy kluczowe:

1. Niewystarczający zakres i dostępność usług w lokalnej gospodarce i niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego, oraz niska jakość infrastruktury publicznej - dostosowanych do potrzeb każdej grupy wiekowej
2. Niski poziom integracji społecznej i usług na poziomie LGD oraz niewystarczająca świadomość społeczna w obszarze kultury i dziedzictwa a także zdrowia i ochrony środowiska (nieekologicznie i niezdrowe nawyki, konsumpcyjne zachowania) skorelowane z niekorzystnymi procesami demograficznymi.

Poniższa matryca ukazuje główne problemy obszaru LGD, z których wynikają potrzeby rozwojowe oraz zasoby, które można wykorzystać w celu przezwyciężenia trudności oraz wyzwania dla obszaru LGD. Matryca zawiera też wskazanie obszarów, na które może mieć wpływ LSR oraz grup docelowych, do których będą kierowane nabory wniosków

Tabela 20. Główne problemy obszaru LGD:

Problem kluczowy	Przyczyny	Grupy docelowe istotne z punktu widzenia LSR	Najważniejsze obszary, na które może mieć wpływ LSR	Zasoby/ potencjał LSR, który może być wykorzystany	Wyzwania rozwojowe
Niewystarczający poziom oferty działań aktywizacyjnych i integracyjnych dla lokalnej społeczności oraz brak możliwości podnoszenia kompetencji społecznych oraz nawiązywania współpracy.	- niski poziom innowacyjności w realizowanych działaniach - mała liczba ofert spędzania wolnego czasu, w tym niewystarczający dostęp do infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej, sportowej itp. - starzenie się społeczeństwa - zbyt mała ilość działań na rzecz integracji społecznej - mała liczba inicjatyw na rzecz młodych osób i seniorów	Seniorzy (60+) Ludzie młodzi (do 25 r.ż.) Organizacje pozarządowe	Działalność sektora społecznego Problemy społeczne Obszary wiejskie	- funkcjonowanie organizacji pozarządowych - infrastruktura oświatowa/edukacyjna - organizacja imprez kulturalnych np. dożynki, - tradycje lokalne (zespoły ludowe, twórcy lokalni, KGW, OSP)	Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji, w tym budowanie przestrzeni dla nawiązywania współpracy tworzenia lokalnych partnerstw na rzecz rozwoju lokalnego z wykorzystaniem

					koncepcji inteligentnych wsi.
Niska jakość infrastruktury publicznej - dostosowanych do potrzeb każdej grupy wiekowej oraz niewystarczający zakres i dostępność usług w lokalnej gospodarce w tym brak możliwości znalezienia miejsc pracy poza rolnictwem.	- nadal niezadowalający poziom bezrobocia - niewystarczająca infrastruktura infrastruktura turystyczna, około turystyczna, sportowa i rekreacyjna - niewystarczająca ilość miejsc w przedszkolach i żłobkach - słabo rozwinięta komunikacja, zmniejszająca się liczba połączeń autobusowych - niewytaczająca ilość miejsc pracy dla ludzi młodych i seniorów oraz innych grup defaworyzowanych na rynku pracy - słabość kapitału własnego - niska opłacalność prowadzenia działalności rozlicznej w małych gospodarstwach rolnych - niski poziom komercyjnego wykorzystania lokalnych produktów	Seniorzy (60+) Ludzie młodzi (do 25 r.ż.), organizacje pozarządowe, Rolnicy, jsfp	Działalność sektora społecznego Problemy społeczne Obszary atrakcyjne turystycznie Zasady zrównoważenia środowiskowego Obszary wiejskie Rolnictwo i rynek rolny Produkty lokalne, tradycyjne i regionalne	- Atrakcyjny turystycznie obszar - bliskość dużych miast: Łódź, Piotrków Trybunalski, Tomaszów Maz. - Bogate walory przyrodniczo-krajobrazowe, Natura 2000 - Atrakcje turystyczne, szlaki turystyczne, w tym Questy - Tradycje lokalne (zespoły ludowe, twórcy lokalni, KGW, OSP) - Produkty lokalne/tradycyjne - atrakcyjne tereny do rozwoju przedsiębiorstw - aktywna współpraca przedstawicieli JST z lokalną grupą działania	Zwiększenie dostępu do usług i infrastruktury budującej spójną i atrakcyjną ofertę spędzania wolnego czasu oraz do usług dla lokalnej społeczności poprzez wspieranie konkurencyjności i rozwoju lokalnych firm oraz zwiększenie liczby miejsc pracy.

Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia

5.1. Zgodność i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi

Założenia Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga" wykazują zgodność celów i przedsięwzięć wynikających z diagnozy obszaru z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym oraz zgodności co do celów przekrojowych (w tym ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu, innowacyjność) PS WPR na lata 2023-2027. Poszczególne cele LSR oraz planowane w ramach ich realizacji konkretne przedsięwzięcia są spójne, powiązane ze sobą i wzajemnie się uzupełniają. Tworzą logiczne związki i wzajemnie na siebie oddziałują, dając efekt synergii.

Lokalna Strategia Rozwoju zawiera kierunki działań, które w najbliższych latach przyczynią się do rozwoju obszaru LGD Stowarzyszenia Mroga. W związku z powyższym jest ona spójna zarówno z dokumentami strategicznymi dotyczącymi obszaru objętego Strategią, jak również z założeniami dokumentów programowych obejmujących swoim zasięgiem lata 2023-2027. Należy podkreślić, że dzięki specyfice interwencji LEADER, wszystkie przedsięwzięcia realizowane w skali lokalnej (na poziomie LGD) w dalszej konsekwencji przyczynią się do osiągnięcia założeń dokumentów strategicznych w skali regionalnej a nawet krajowej tj. na poziomie powiatu, województwa i kraju.

LSR jest dokumentem strategicznym, który dotyczy istotnych problemów mieszkańców na najniższym poziomie administracyjnym tj. sołectwo i gmina, z kolei dokumenty wyższych szczebli analizując problemy występujące na

poszczególnych szczeblach jednostek samorządu terytorialnego wskazują na te, które są wspólne dla jak największej części społeczności i obszaru i jednocześnie takie, które realnie może rozwiązać za pomocą danej interwencji. Dotyczą one zatem tej samej ludności i tego samego terytorium. W związku z tym naturalnym jest fakt, że dokument strategiczny niemalże najniższego szczebla jakim jest LSR jest spójny i stanowi niejako uzupełnienie dla strategii nadrzędnych, wykazujące jednocześnie efekt synergii, ponieważ wszystkie przedsięwzięcia LSR oraz wszystkie przedsięwzięcia strategii nadrzędnych tworzą jedną całość, której celem jest wywołanie pożądanej zmiany na konkretnym obszarze.

LSR 2023- 2027	Cel 1 Budowanie społeczeństwa obywatelskiego na obszarze wdrażania lokalnej strategii rozwoju
	P.1.1. Aktywni seniorzy
	P.1.2. Młodzi w akcji
	P.1.3. Opracowanie koncepcji inteligentnych wsi
	Cel 2. Budowanie infrastruktury i usług dla ludności
	P.2.1. Wspólna przestrzeń
	P.2.2. Rozwój przedsiębiorczości
	P.2.3. Wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych CS 2.1.Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego CS 2.2.Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym
Uzasadnienie: W ramach LSR zaplanowano przedsięwzięcia, które pozytywnie wpłyną na rozwój i wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego m.in. poprzez rozwój ogólnodostępnej, niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, kulturalnej, turystycznej z uwzględnieniem inwestycji innowacyjnych i/lub wpływających na ochronę środowiska (P.2.1. Wspólna przestrzeń) czy opracowanie koncepcji inteligentnych wsi, która poprzez swój oddolny charakter i współpracę partnerów różnych sektorów zainicjuje współpracę przedstawicieli różnych sektorów, w tym wzajemną naukę i zdobywanie wiedzy w tym zakresie (P.1.3.). Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego niewątpliwie nastąpi również w wyniku realizacji działań mających na celu aktywizację społeczną mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji (P.1.1. i P.1.2.). W ramach LSR zaplanowano do realizacji również przedsięwzięcie w obszarze usług dla ludności (P.2.2.). W wyniku jego realizacji wsparcie uzyskają istniejące przedsiębiorstwa oraz powstaną nowe podmioty gospodarcze generujące nowe miejsca pracy zwiększając jednocześnie szanse na znalezienie zatrudnienia w miejscu zamieszkania, bez konieczności migracji do dużych miast. Wsparcie uzyskają również rolnicy, którzy będą mogli zwiększyć swoje dochody poprzez utworzenie np. gospodarstwa agroturystycznego czy zagrody edukacyjnej (P.2.3.)
Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej
CS 8.P 10. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich CS 8.P 11. Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego. CS 8.P 12. Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczność. CS 8.P 13. Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat. CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno- rekreacyjnej. CS 8.P 7. Poprawa dostępu do usług komercyjnych. CS 8.P 8. Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym. CS 8.P 9.Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów

Uzasadnienie:

Realizacja LSR z uwagi na fakt, iż interwencja LEADER jest jednym z fundamentalnych elementów polityki rozwoju obszarów wiejskich w sposób komplementarny pozytywnie wpłynie na osiągniecie celów PS WPR poprzez realizację przedsięwzięć w zakresie m.in.:

- Wzmacnianie kapitału społecznego mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji - wzmacnianie aktywnego uczestnictwa osób starszych, ludzi młodych oraz osób w niekorzystnej sytuacji w życiu społecznym oraz wspieranie tworzenia partnerstw ukierunkowanych na poznanie dobrych praktyk/wymianę doświadczeń, skierowanych do ludzi młodych, angażujących osoby starsze i osoby w niekorzystnej sytuacji (P.1.1., P.1.2).

- Opracowanie koncepcji inteligentnych wsi (P.1.3.)

- Budowa, przebudowa, modernizacja i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, kulturalnej, turystycznej, w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska (P.2.1.)

- Rozwoju przedsiębiorczości na terenie objętym LSR - zakładanie nowych działalności gospodarczych oraz rozwijanie działalności gospodarczych na terenie objętym LSR (P.2.2.)
- Wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach (P.2.3.)

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030

1.3. Wsparcie rozwoju MŚP
1.3.1. Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw

2.1.Rozwój kapitału społecznego
2.1.1. Budowa zaufania społecznego, rozwijanie postaw społecznych i obywatelskich, promowanie wartości rodzinnych
2.1.3. Rozwój sektora sportu, turystyki i rekreacji
2.1.4. Wzmacnianie tożsamości regionalnej i lokalnej

3.2.Adaptacja do zmian klimatu i poprawa jakości zasobów środowiska
3.2.1. Ochrona wartości i kształtowanie dziedzictwa kulturowego
3.2.2. Ochrona i wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych

Uzasadnienie:

Cele LSR i strategii województwa są spójne i wzajemnie się przenikają w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i wsparcia tworzenia nowych miejsc pracy aktywizując jednocześnie gospodarczo obszary wiejskiej objęte LSR (P.2.2., P.2.3.) także poprzez stworzenie koncepcji inteligentnych wsi (P.1.3.), jak również w zakresie budowy, przebudowy, modernizacji i/lub wyposażania ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, kulturalnej, turystycznej, w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska (P.2.1.), czy wzmacnia aktywnego uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym (P.1.1.) i wspierania tworzenia partnerstw ukierunkowanych na poznanie dobrych praktyk/wymianę doświadczeń, skierowanych do ludzi młodych (P.1.2.)

Strategia Rozwoju Powiatu Brzezińskiego na lata 2021-2027.

Cel strategiczny nr I. Poprawa stanu infrastruktury Powiatu
- Cel operacyjny I.6. – Inwestycje w obiekty i budynki użyteczności publicznej
- Cel strategiczny III. Wzrost atrakcyjności turystycznej
- cel operacyjny III.1. Rozwój infrastruktury turystyczno-sportowej
- Cel strategiczny V. Poprawa profesjonalizacji usług powiatu poprzez realizację partnerstw
- cel operacyjny V.4. Pobudzanie i wspieranie inicjatyw społecznych
- cel operacyjny V.5. Pobudzanie i wspieranie lokalnej przedsiębiorczości

Uzasadnienie:

Cele LSR spójne są z celami dokumentów strategicznych powiatu brzezińskiego, na terenie którego działa LGD Mroga przede wszystkim w zakresie pobudzania i wspierania przedsiębiorczości (P.2.2., P.2.3.).Realizacja LSR jest komplementarna z nadrzędnymi strategiami powiatu brzezińskiego również poprzez działania na rzecz wsparcia infrastruktury użyteczności

publicznej, rozwoju infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej (P.2.1.), pobudzania i wspierania inicjatyw społecznych (P.1.1., P.1.2.). Wszystkie wskazane cele służą również z cala pewnością poprawie jakości życia mieszkańców i w konsekwencji mają wpływ na przeciwdziałanie wykluczeniom osób z w niekorzystnej sytuacji poprzez m.in. wzmacnianie kapitału społecznego mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych seniorów (P.1.1., P.1.2.).

Strategia Rozwoju Powiatu Łódzkiego-wschodniego na lata 2023 - 2030

Cel strategiczny I. Rozwój infrastruktury technicznej

- cel operacyjny I.2. Modernizacja budynków użyteczności publicznej

Cel strategiczny II. Poprawa jakości życia mieszkańców
- cel operacyjny II.4. Zapobieganie dysfunkcjonalności, wykluczeniu społecznemu i marginalizacji mieszkańców Powiatu

Cel strategiczny IV. Aktywizacja lokalnego rynku pracy
- cel operacyjny IV.1. Wspieranie przedsiębiorczości lokalnej w celu tworzenia miejsc pracy

Cel strategiczny VI. Rozwój demokracji lokalnej

- cel operacyjny VI.2. wspieranie rozwoju i działalności organizacji pozarządowych

Uzasadnienie:

Cele LSR spójne z celami dokumentów strategicznych powiatu łódzkiego-wschodniego, na terenie którego działa LGD Mroga przede wszystkim w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i wsparcia tworzenia nowych miejsc pracy (P.2.2., P.2.3.), poprawy jakości życia i w konsekwencji przeciwdziałanie wykluczeniom osób z w niekorzystnej sytuacji poprzez m.in. wzmacnianie kapitału społecznego mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych i seniorów (P.1.1., P.1.2.) czy wspieranie tworzenia partnerstw lokalnych oraz innych form międzysektorowej współpracy (P.2.1.). LSR będzie miała pozytywny wpływ na rozwój przedsiębiorczości poprzez realizację takich przedsięwzięć jak chociażby opracowanie koncepcji inteligentnych wsi (P.1.3.), które jednocześnie służą wzmocnieniu kapitału społecznego, rozwijanie działalności gospodarczych na terenie objętym LSR, w tym zakładanie nowych działalności gospodarczych (P.2.2.) czy też wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach (P.2.3.). Realizacja LSR jest komplementarna z nadrzędnymi celami strategii powiatu również poprzez działania na rzecz wsparcia dostępu do infrastruktury publicznej (P.2.1.)

Strategie Rozwoju Gmin: Koluszki, Brzeziny, Miasto Brzeziny, Rogów, Jeżów

Z uwagi na fakt, iż cele strategiczne poszczególnych gmin są spójne z celami rozwojowymi zawartymi w Strategiach Rozwoju Powiatu Brzezińskiego i Łódzkiego-wschodniego, które zostały omówione powyżej oraz mając na względzie zbliżony zakres celów strategicznych strategii gmin członkowskich LGD Mroga, w niniejszej części LSR wykazano cele dokumentów gminnych, które są wspólne dla niemalże dla wszystkich jednostek: Należy zwrócić uwagę, iż Strategia Rozwoju Miasta Brzeziny oraz strategia rozwoju Gminy Rogów są w trakcie opracowywania. Bazując na projekcie założeń nowych dokumentów strategicznych można uznać zgodność i synergię działań zaplanowanych w LSR oraz działań samorządowych.

- rozwój kapitału ludzkiego i społecznego (Koluszki)
- aktywizacja i pomoc społeczna oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (Koluszki)
- poprawa jakości życia codziennego mieszkańców (wszystkie gminy)
- rozwój przedsiębiorczości mieszkańców (Koluszki)
- integracja społeczności lokalnej (gm. Brzeziny, gm. Jeżów, gm. Koluszki)
- wspieranie działalności rolniczej (gm. Brzeziny, Jeżów)
- rozwój oferty spędzania czasu wolnego młodzieży oraz osób starszych (gm. Jeżów)
- rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i z niepełno sprawnościami (gm. Jeżów)
- wytyczenie na terenie gminy szlaków rowerowych przy współpracy z Lokalna grupą Działania (gm. Jeżów)
- współpraca partnerska gmin zrzeszonych w Lokalnej grupie działania w celu stworzenia spójnej oferty turystycznej (gm. Jeżów)

Uzasadnienie:

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Na Rzecz Społeczności Lokalnej „Mroga" z uwagi na fakt, iż powstała przy udziale społeczności lokalnych gmin członkowskich reprezentujących zarówno sektor publiczny, gospodarczy, społeczny z udziałem ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji, doskonale wpisuje się w ww. cele oraz stanowi uzupełnienie działań planowanych do realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego.

LGD w ramach swoich przedsięwzięć przewidziała zarówno wsparcie dla ludzi młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji (P.1.1., P.1.2.), co wpisuje się w działanie dotyczące rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego, aktywizację i pomoc społeczną oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Zaplanowano również wsparcie rozwoju przedsiębiorczości oraz tworzenia nowych miejsc pracy w tym stosowanie innowacyjnych rozwiązań zwiększania dochodowości w gospodarstwach rolnych (P.2.2., P.2.3.,) co wiąże się z poprawą jakości życia mieszkańców oraz wspieraniem działalności rolniczej. Ponadto w ramach LSR zostanie zwiększony dostęp do infrastruktury publicznej w tym rekreacyjnej, sportowej i turystycznej (P.2.1.) co z kolei przełoży się na rozwój oferty spędzania czasu wolnego młodzieży oraz osób starszych jak i poprawę jakości życia codziennego mieszkańców. Wszystkie powyższe cele są spójne i stanowią uzupełniającą się nawzajem całość.

Komplementarność i synergia przedsięwzięć w LSR

Wszystkie przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w LSR, współdziałają w celu zaspokojenia zidentyfikowanych potrzeb, z wykorzystaniem bogactwa zasobów lokalnych, w tym m.in. poprawy jakości życia na obszarze LSR, zwiększeniu dostępu do usług dla ludności, zmniejszeniu wykluczenia społecznego osób młodych, seniorów i grup w niekorzystnej sytuacji. Ponadto, wiele przedsięwzięć ma również rolę uzupełniającą, tj. np. obszar niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury publicznej, który uzupełnia komercyjna oferta turystyczna.

Przedsięwzięcie *1.1. Aktywni Seniorzy* jest komplementarne w zakresem realizacji przedsięwzięć *1.2. Młodzi w akcji* oraz *2.2. Rozwój przedsiębiorczości* i 2.3. Wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach, ponieważ kapitał społeczny mieszkańców obejmuje szeroki zakres pojęciowy i tak na przykład planowane do realizacji wydarzenia, warsztaty, szkolenia czy wyjazdy studyjne mogą realizować organizacje pozarządowe funkcjonujące na obszarze LGD, ale też widząc potrzebę działań na rzecz aktywizacji i integracji, może stać się to bodźcem do założenia działalności w tym zakresie. Tym samym przedsięwzięcia te wzajemnie przyczyniają się do osiągnięcia obydwu celów zaplanowanych w LSR.

Przedsięwzięcie *1.2. Młodzi w akcji* jest komplementarne w zakresie realizacji przedsięwzięć *1.3. Opracowanie koncepcji inteligentnych wsi* oraz przedsięwzięciami *2.1 Wspólna przestrzeń, 2.2. Rozwój przedsiębiorczości* i *2.3 Wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach* z uwagi na fakt, iż innowacyjny sposób realizacji projektów partnerskich wymusza niejako współpracę podmiotów w ramach różnych sektorów tworząc nowe powiązania, sieci współpracy.

Przedsięwzięcie *1.3. Opracowanie koncepcji inteligentnych wsi*, jest komplementarne z przedsięwzięciem *2.2. Rozwój przedsiębiorczości* z uwagi na fakt, iż innowacyjny sposób realizacji projektów partnerskich wymusza niejako współpracę podmiotów w ramach różnych sektorów tworząc nowe powiązania, sieci współpracy i może również przyczynić się do realizacji przedsięwzięcia *2.1. Wspólna przestrzeń* w zakresie budowy, przebudowy, modernizacji i/lub wyposażenia ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, kulturalnej, turystycznej, w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska, o ile taki zakres współpracy zostanie przyjęty w ramach projektu.

Przedsięwzięcie *2.1. Wspólna przestrzeń* jest komplementarne z zakresem realizacji przedsięwzięcia *1.1. Aktywni Seniorzy*, jak również przedsięwzięcia *1.2. Młodzi w akcji* oraz *1.3. Opracowanie koncepcji inteligentnych wsi* z uwagi na wzajemne uzupełnianie się i tym samym zwiększanie atrakcyjności obszaru oraz aktywizację ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji.

Przedsięwzięcie *2.2. Rozwój przedsiębiorczości*, jest komplementarne z zakresem realizacji przedsięwzięcia *1.1. Aktywni Seniorzy, 1.2. Młodzi w akcji*, *2.3. Wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach* oraz *1.3. Opracowanie koncepcji inteligentnych wsi*, z uwagi na wzajemne uzupełnianie się i przyczynianie do aktywizacji, w tym zawodowej, ludzi młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji.

Przedsięwzięcie *2.3. Wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach* jest komplementarne z zakresem realizacji przedsięwzięcia *1.1. Aktywni Seniorzy*, jak również przedsięwzięcia, *1.2. Młodzi w akcji, 2.1. Wspólna*

przestrzeń i 2.2. Rozwój przedsiębiorczości z uwagi na wzajemne uzupełnianie się i tym samym dywersyfikacją dochodów oraz zwiększanie atrakcyjności oferty odpoczynku i spędzania wolnego czasu na obszarze LGD.

5.2. Wartość dodana podejścia LEADER

Podejście LEADER powstało w odpowiedzi na niezdolność tradycyjnej, „odgórnej" polityki do rozwiązywania problemów z jakimi borykały się obszary wiejskie Europy. LEADER oznacza "powiązania między działaniami na rzecz rozwoju gospodarki obszarów wiejskich". Pierwotnym zamysłem tego podejścia było zaangażowanie energii i zasobów ludzi oraz organizacji jako podmiotów rozwoju, a nie jego beneficjentów, by w ten sposób umożliwić im wkład w przyszły rozwój obszarów wiejskich poprzez tworzenie zależnych od obszaru partnerstw w postaci Lokalnych Grup Działania (LGD) zrzeszających podmioty publiczne, prywatne i społeczne. Propozycję wdrażania koncepcji LEADER w 1990 r. zgłosiła grupa urzędników Komisji Europejskiej. Zgodnie z ich zamysłem koncepcja LEADER miała polegać na łączeniu i zaangażowaniu lokalnej ludności i była zupełną nowością.

Wspomniane Lokalne Grupy Działania są dziś głównym narzędziem stosowania podejścia LEADER do rozwoju obszaru poprzez bezpośrednie angażowanie lokalnych przedstawicieli w opracowywanie i realizację lokalnych strategii, podejmowanie decyzji i przydzielanie zasobów. Wartość dodana tego podejścia wiąże się ze wzmocnieniem lokalnego zaangażowania poprzez rozwój lokalnej strategii, jej realizację i przydział zasobów.

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie Na Rzecz Społeczności Lokalnej „Mroga" już od ponad piętnastu lat wpisuje się w cel idei LEADER, ponieważ poprzez zaangażowanie na każdym etapie realizacji LSR, lokalnej społeczności sprawia, że mieszkańcy obszaru decydują o tym które problemy, są z ich punktu widzenia najpilniejsze do rozwiązania z wykorzystaniem interwencji LEADER oraz sami wskazują konkretne przedsięwzięcia i działania. To właśnie lokalna społeczność, szeroko reprezentowana przez sektor publiczny, gospodarczy i społeczny, jak również poszczególne grupy wiekowe, najlepiej zna specyfikę danego obszaru oraz jego potrzeby i zasoby.

Ponadto, przez fakt, iż wsparcie jest przypisane do określonego obszaru, to właśnie mieszkańcy poprzez podejmowanie konkretnych działań, realizację zaplanowanych wcześniej przedsięwzięć mają realny wpływ na rozwój swoich miejscowości zarówno poprzez tworzenie miejsc pracy, jak i rozszerzenie oferty dostępnych usług dla mieszkańców czy rozwój miejsc z dostępną infrastrukturą. To również lokalna społeczność poprzez organizację lub uczestnictwo w warsztatach czy szkoleniach nie tylko podnosi swoją wiedzę i kompetencje ale w dalszej konsekwencji uzyskuje realne wsparcie na rozszerzenie zasięgu działań. LEADER motywuje mieszkańców do rozwoju zarówno w ramach indywidualnych przedsiębiorstw jak i organizacji pozarządowych, w tym KGW i OSP. Realny wpływ na rozwój danego obszaru zwiększa poczucie przynależności do danej wspólnoty, co jest nieocenioną wartością i skutecznym czynnikiem motywującym do nie-migrowania do dużych ośrodków miejskich.

Istotnym jest również fakt, że członkostwo w LGD jest otwarte na wszystkich, dzięki temu mieszkańcy obszaru mogą aktywnie uczestniczyć w pracach LGD, poprzez angażowanie się np. prace Zarządu Stowarzyszenia czy Rady. W przypadku Rady to oni sami decydują, które operacje zostaną zrealizowane w ramach LSR i które w największym stopniu przyczynią się do osiągnięcia celów, sformułowanych przez nich podczas budowy LSR.

Podsumowując, korzyści planowane do osiągnięcia poprzez realizację LSR jakie daje podejście LEADER to przede wszystkim pogłębienie współpracy pomiędzy poszczególnymi podmiotami zaangażowanymi w realizację LSR, pełna decyzyjność mieszkańców o kierunkach rozwoju obszaru, zwiększenie świadomości i umiejętności w zakresie zarządzania obszarem, kreowanie innowacyjnych i komplementarnych przedsięwzięć przyczyniających się do spójnego i szerszego rozwoju obszaru. LEADER daje nam możliwości realizacji działań, których nie można zrealizować z innych funduszy strukturalnych oraz przedsięwzięć komplementarnych na obszarze kilku jednostek samorządu terytorialnego.

LGD Stowarzyszenie Mroga, dysponując bogatym doświadczeniem zdobytym w ramach realizacji strategii w dwóch okresach programowania 2007-2013 oraz 2014-2020, jak również bazując na przeprowadzonej analizie potrzeb i potencjału obszaru, znając środowisko lokalne oraz znając możliwości jakie daje wdrażanie PS dla WPR 2023-2027 w tym interwencji LEADER, ale również możliwości pozyskania środków finansowych i realizacji działań w ramach innych funduszy, zaplanowała adekwatne do potrzeb zakresy wsparcia, które będą realizowane z wykorzystaniem określonych metod wdrażania. Lokalna Strategia Rozwoju, z uwagi na zakres celów i przedsięwzięć planowanych do realizacji będzie finansowana wyłącznie z

budżetu PS WPR 2023-2027. Natomiast LGD będzie czyniło starania o pozyskanie dodatkowych środków w celu aktywizacji obszaru, na którym się znajduje.

Zaplanowane w ramach LSR przedsięwzięcia, analogicznie jak w poprzednim okresie programowania będą realizowane za pomocą konkursów, projektów grantowych i operacji własnych. Nowością będą granty na opracowanie koncepcji Smart Village. Taki dobór metod jest przemyślany i uzasadniony doświadczeniami LGD w poprzednich naborach wniosków, pozytywnymi efektami wdrażania LSR 2007-2013 i 2014-2020 oraz potrzebami zgłaszanymi przez lokalną społeczność jak również dostępnymi formami wsparcia w ramach PS dla WPR 2023-2027.

Przedsięwzięcie 1*.1. Aktywni Seniorzy*, będzie realizowane w formie projektów grantowych i operacji własnej. Taka forma wsparcia została wybrana z uwagi na szeroki zakres oraz możliwość aktywizacji sektora pozarządowego, podmiotów ekonomii społecznej, w tym Klubów Seniora, Domów Dziennego Pobytu itp. Ponadto aktywnie współpracujemy od wielu lat z organizacjami pozarządowymi, KGW, OSP, Klubem Seniora w Zalesiu czy Środowiskowym Domem Samopomocy w Walewicach, posiadamy wieloletnie doświadczenie w działaniach na rzecz aktywizacji lokalnej społeczności oraz profesjonalne i merytorycznie przygotowane kadry, które zostaną włączone w organizację działań aktywizacyjnych.

Przedsięwzięcie *1.2. Młodzi w akcji* będzie realizowane za pomocą projektów grantowych, partnerskich/ w partnerstwie, krajowych i zagranicznych oraz operacji własnej. Granty są najłatwiejszą formą pozyskiwania środków przez podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe oraz nawiązywania współpracy z jednostki samorządu terytorialnego. Natomiast operacja własna została zaplanowana do realizacji przez LGD. Uważamy, że te dwie formy są najlepszym sposobem na realizację założonych celów, czyli wzmacnianie aktywnego uczestnictwa młodych ludzi w życiu społecznym oraz na poznanie dobrych praktyk/wymianę doświadczeń w zakresie związanym z cyfryzację, przedsiębiorczością, itp.

Przedsięwzięcie *1.3. Opracowanie koncepcji inteligentnych wsi* będzie wdrażane w formie grantów udzielanych na koncepcje inteligentnych wsi. Wsparcie w formie grantów jest skierowane do JST.

Przedsięwzięcie *2.1. Wspólna przestrzeń* - czyli operacje z zakresu m.in. budowy, przebudowy, modernizacji i/lub wyposażenia ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, kulturalnej, turystycznej, w tym realizowane w partnerstwie, skierowane są dla jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych. Zakładamy, że najbardziej optymalną formą realizacji będzie konkurs na tzw. „duże projekty" oraz operacje własne.

Przedsięwzięcie *2.2. Rozwój przedsiębiorczości*, ta forma wsparcia skierowana jest do osób fizycznych zamierzających utworzyć działalność gospodarczą oraz do istniejących na rynku przedsiębiorców, wzorem poprzednich okresów programowania będzie realizowany w ramach konkursu. Taka forma jest najwygodniejsza dla nowych i działających już przedsiębiorców, których głównym celem jest jak najszybsze rozliczenie wsparcia i możliwość skupienia się na prowadzeniu działalności.

Przedsięwzięcie *2.3. Wsparcie rolników* prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach, jako działania skierowane do osób fizycznych zamierzających utworzyć pozarolniczą działalność gospodarczą. Jest to nowe działanie, które będzie realizowane również w ramach konkursu. Ta forma wsparcia jest optymalna dla rolników i ich domowników, którzy chcą zdywersyfikować swoje źródła przychodów.

Mając na uwadze fakt, iż podejście LEADER dzięki swojej specyfice realizuje jednocześnie kilka zakresów wsparcia oraz co za tym idzie komplementarność i synergię celów i przedsięwzięć zaplanowanych do realizacji w ramach LSR, zaplanowano przeprowadzenie wielozakresowych naborów wniosków, co potwierdzają zapisy Planu Działania.

Ponadto, Lokalna Grupa Działania planuje szeroką współpracę z gminami członkowskimi i będzie realizować działania komplementarne do tych zrealizowanych w ramach LSR, np. w ramach realizacji zadań publicznych, czy pozyskiwaniu środków w ramach ogłaszanych konkursów przez organizacje ogólnopolskie czy bezpośrednio przez KE, aby efekty, jakie zostały osiągnięte w ramach interwencji LEADER mogły zostać dodatkowo wzmocnione. Planujemy również aplikować o środki z innych funduszy strukturalnych, aby w jak najwyższym stopniu odpowiedzieć na potrzeby ludzi młodych i starszych, zgłaszane podczas konsultacji.

Rozdział VI Cele i wskaźniki

Przedstawione poniżej cele oraz przedsięwzięcia są efektem pracy członków LGD Stowarzyszenia Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej "Mroga", zespołu LSR oraz uczestników konsultacji społecznych – mieszkańców naszego obszaru. Dzięki zaangażowaniu szerokiej grupy interesariuszy został przygotowany dokument jakim jest nowa LSR na lata 2023 - 2027. Zastosowanie partycypacyjnej metody przy tworzeniu LSR daje gwarancję, że opracowany dokument jest odzwierciedleniem rzeczywistych potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności. Włączenie się w prace nad strategią mieszkańców gmin tworzących LGD ułatwiły prace analityczne oraz sformułowanie najważniejszych potrzeb i problemów obszaru, co z kolei umożliwiło wykreowanie pożądanych kierunków rozwojowych na najbliższe lata. Są one odpowiedzią na współczesne wyzwania, z jakimi przyszło nam się mierzyć po pandemii Covid-19, rosnącej inflacji i trwającej wojnie w Ukrainie.

Przeprowadzona diagnoza społeczno-gospodarcza obszaru potwierdza, że Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej "Mroga", zrzeszającym 5 samorządów z terenu 2 powiatów, zachowuje spójność przestrzenną, gospodarczą, społeczną oraz kulturalną, co zdecydowanie ułatwia funkcjonowanie w ramach RLKS oraz sprawia, że można efektywnie wdrażać projekty i realizować cele.

Obszarami problemowymi, które w ostatnich latach okazały się kluczowe na obszarze LSR są w szczególności:
- depopulacja i rosnąca liczba seniorów w społecznościach lokalnych;
- mała aktywność grup zagrożonych wykluczeniem społecznym: osoby do 25 roku życia, seniorzy;
- wykluczenie i marginalizacja grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji;
- mała aktywność społeczna mieszkańców obszaru LGD;
- potrzeba zwiększenia liczby wydarzeń o charakterze aktywizującym i integrującym;
- niewystarczający dostęp do edukacji i kultury na obszarach wiejskich;
- dysproporcje w rozwoju pomiędzy wsią a miastem;
- wymagająca dalszych inwestycji infrastruktura techniczna w gminach;
- potrzeba wsparcia rozwoju przedsiębiorczości.

Powyższe problemy były podstawą sformułowania celów i przedsięwzięć LSR, które zostały odzwierciedlone w Załączniku do LSR pn. Formularz 1. Cele i przedsięwzięcia.

Na podstawie zidentyfikowanych kwestii problemowych, po weryfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, zostały wyznaczone dwa cele, w ramach których zaproponowano realizację konkretnych przedsięwzięć. Ich kierunkiem jest zrównoważony rozwój obszaru LSR, wyrównywanie szans, wykorzystanie potencjału oraz niwelowanie negatywnych zjawisk demograficznych.

Założone cele są metodyczne i zostały ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności. Cele i przedsięwzięcia są zgodne i wpisują się w cele PS dla WPR na lata 2023-2027.

Zidentyfikowane przedsięwzięcia są klarownymi działaniami obejmującymi pakiety powiązanych operacji, służącym rozwiązaniu problemów zidentyfikowanych w LSR. Stopień realizacji przedsięwzięć mierzony jest przy pomocy wskaźników produktu, które zostały sformułowane w taki sposób, żeby było możliwe ich zmierzenie w danym roku sprawozdawczym. Jednocześnie zidentyfikowane przedsięwzięcia pozwalają na osiągnięcie wskaźników rezultatu określonych dla komponentu Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju. Ich wspólna realizacja na poziomie LSR zapewni osiągniecie zamierzonej zmiany, która zostanie uzyskana dzięki realizacji wszystkich zamierzeń. Zaplanowane przedsięwzięcia zapewniają uzyskanie efektu synergii, natomiast komplementarne cele z jednej strony się uzupełniają by z drugiej wzmacniać efekty podejmowanych działań.

Planowane cele i przedsięwzięcia zostały skwantyfikowane poprzez wybór odpowiednich wskaźników rezultatu i produktu. Rezultaty zostały wybrane zgodnie z katalogiem, o których mowa w części V niniejszego dokumentu pt. „Wskaźniki" – dla LSR współfinansowanych ze środków EFRROW. Zgodnie z zaleceniami z katalogu obowiązkowych wskaźników dokonano wyboru przynajmniej jednego wskaźnika rezultatu, co odzwierciedla niniejsze zestawienie. Scharakteryzowane cele i przedsięwzięcia zostały zatem opatrzone miarodajnymi i efektywnymi wskaźnikami.

Cele zostały ustalone przy wykorzystaniu metody SMART, po przeprowadzeniu analizy SWOT i w taki sposób, aby były względem siebie komplementarne. Przedsięwzięcia zakładają realizację spójnych operacji / projektów grantowych, które dodatkowo w ramach danego celu wykazują się efektem synergii. Ponadto, mają zachęcać potencjalnych beneficjentów do aktywności i podejmowania się realizacji potrzebnych na obszarze LSR inicjatyw społecznych. Właśnie takie podejście zapewni dalszy zrównoważony rozwój obszaru LSR.

Cel 1 Budowanie społeczeństwa obywatelskiego dla obszarzu lokalnej strategii rozwoju

Społeczeństwo obywatelskie charakteryzujące się aktywnością i zdolnością do samoorganizacji oraz określania i osiągania wyznaczonych celów bez impulsu ze strony władzy państwowej. Społeczeństwo obywatelskie potrafi działać niezależnie od instytucji państwowych, kierując się takimi wartościami jak: odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja czy odwaga cywilna.

W ramach celu planuje się organizację wydarzeń sprzyjających wzrostowi atrakcyjności obszaru LSR i integracji mieszkańców LSR, działania dedykowane lokalnej społeczności, włączenie społeczne, przeciwdziałanie wykluczeniu, w tym integracja społeczna, kształtowanie postaw obywatelskich, ekologicznych. Wartością dodaną będzie podjęcie działań zmierzających do zaangażowania mieszkańców w przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi tzw. Smart Village. Szczególna uwaga zostanie skupiona na osobach z grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji tj.: osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, kobiety, migranci, rolnicy z małych gospodarstw lub osoby poszukujące zatrudnienia np. mieszkańcy osiedli po-PGR oraz osobach młodych do 25 roku życia i osobach starszych.

- **Wskaźnik rezultatu:**

R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.
R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami.
R.40 Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi.
R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Jednostka miary: liczba osób.

Do osiągnięcia **celu 1** przyczyni się realizacja 3 przedsięwzięć:
1. Przedsięwzięcie: **1.1. Aktywni seniorzy;**
2. Przedsięwzięcie: **1.2 Młodzi w akcji;**
3. Przedsięwzięcie: **1.3. Opracowanie koncepcji inteligentnych wsi.**

Ad. 1. Przedsięwzięcie 1.1. Aktywni seniorzy

W ramach przedsięwzięcia przewiduje się realizację operacji polegających na organizacji różnego rodzaju wydarzeń m.in. przykładowe projekty: warsztaty, szkolenia, wyjazdy studyjne: teatr, kino, rękodzieło, IT (senior w sieci), międzypokoleniowe warsztaty, warsztaty liderskie. Założeniem będzie realizacja bardzo zdywersyfikowanych aktywności. Uczestnikami będą mogły być osoby z różnych środowisk i różnych grup wiekowych, w tym ze szczególnym uwzględnieniem osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Realizacja założonych przedsięwzięć pozytywnie wpłynie na wzrost świadomości mieszkańców w wymiarze społecznym i obywatelskim oraz przyczyni się do eliminacji i ograniczenia wykluczeń. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na aktywizację i edukację seniorów oraz osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Kluczowym założeniem jest podejmowanie działań aktywizacyjnych, integracyjnych wśród mieszkańców poprzez ich aktywny udział w organizowanych wydarzeniach. Podejmowane działania mają się przyczynić do wzrostu świadomości mieszkańców w zakresie możliwości podnoszenia kwalifikacji, kompetencji i rozwoju zawodowego. Realizacja przedsięwzięcia pozwoli na stworzenie warunków i przestrzeni do zaangażowania i partycypacji lokalnej społeczności. Na uwagę zasługuje podmiotowe i innowacyjne podejście do kreowania przedsięwzięć, gdzie to grupy docelowe są w centrum zainteresowania i głównymi beneficjentami pomocy.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie projektów grantowych (granty), projektów konkursowych (operacje klasyczne/operacje własne). Będą to tzw. projekty miękkie. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą podmioty ekonomii społecznej oraz LGD a grupy docelowe to: mieszkańcy terenu objętego LSR (w tym: seniorzy, osoby w niekorzystnej sytuacji), turyści, podmioty ekonomi społecznej i organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, migranci, rolnicy z małych gospodarstw.

Wskaźnik PRODUKTU: WP. 1.1 - 1 - Liczba projektów wzmacniających aktywne uczestnictwo osób starszych w życiu społecznym

Wskaźnik REZULTATU: W.1.1 – 1 - Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego (R.42)

Ad.2. Przedsięwzięcie 1.2 Młodzi w akcji

W ramach planowanych do wsparcia operacji chcemy przyczynić się do zwiększenie zaangażowania lokalnego kapitału społecznego i integracji społecznej ludzi młodych poprzez aktywny udział w dostępnej przestrzeni, chcemy wsłuchać się w głos młodych i dać im narzędzie do realizacji zgłaszanych przez nich potrzeb. Będą to działania na rzecz włączenia społecznego: debaty, konferencje, wyjazdy studyjne, projekty edukacyjne mające na celu podniesienie świadomości społecznej młodych ludzi w zakresie demokracji, tworzenia zasad prawa, zrównoważonego rozwoju, ekologii, ochrony środowiska, kompetencji miękkich, a także szeroko pojętej edukacji i integracji. Przykładowe projekty: młodzi w życiu politycznym – wymiana doświadczeń/debaty/wyjazdy studyjne/konferencje, projekty w zakresie zrównoważonego rozwoju – wymiana doświadczeń w ramach – projektów partnerskich/ w partnerstwie: krajowych i międzynarodowych operacji własnych,. Mając na uwadze nasze dotychczasowe doświadczenia i nawiązanie współpracy z młodzieżą, niewątpliwie wartością dodaną będzie wspieranie inicjatyw międzynarodowych - organizacji wizyt studyjnych mających na celu wymianę doświadczeń, poznanie innych kultur i rozwój osobisty.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie projektów grantowych, operacji własnych i konkursów na projekty partnerskie/w partnerstwie. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą podmioty ekonomii społecznej, LGD a grupami docelowymi: mieszkańcy terenu objętego LSR (w tym: młodzi, osoby w niekorzystnej sytuacji), turyści, podmioty ekonomii społecznej i organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych

Wskaźnik PRODUKTU: WP. 1.2 - 1 - Liczba projektów realizowanych w partnerstwie ukierunkowanych na poznanie dobrych praktyk/wymianę doświadczeń, w tym aspekty związane z cyfryzacją lub przedsiębiorczością

Wskaźnik PRODUKTU: WP. 1.2 - 2 - Liczba projektów wzmacniających aktywne uczestnictwo osób młodych w życiu społecznym

Wskaźnik REZULTATU: W. 1.2 – 1-2 - Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy … (R.1)

Ad. 3. Przedsięwzięcie 1.3 Opracowanie koncepcji inteligentnych wsi

Zadaniem idei ***Smart Village*** jest przyczynianie się do rozwoju obszarów wiejskich oraz wyrównywaniu dysproporcji w porównaniu z obszarami zurbanizowanymi. Koncepcje SV tworzone w sposób oddolny przy zaangażowania mieszkańców danej miejscowości z pewnością przyczynią się do poprawy warunków życia jej mieszkańców. Głównym obszarem ma być przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu terenów wiejskich oraz problemom w zakresie ochrony środowiska i klimatu. Wpisanie do LSR przedsięwzięcia SV jest odpowiedzią na oczekiwania lokalnej społeczności w zakresie wykorzystywania innowacyjnych rozwiązań na obszarze LSR. Koncepcje przyczynią się do pełnego wykorzystania lokalnego potencjału, określą oczekiwania mieszkańców w zakresie rozwoju miejscowości czy sołectwa. Przygotowane opracowania mają nadać nowe kierunki rozwoju, usprawnić proces pozyskiwania grantów i dotacji na działania twarde oraz miękkie. Istotnym elementem jest proces włączenia całej społeczności lokalnej danej wsi czy miasteczka w przygotowanie koncepcji. Działanie to jest również ukierunkowane na innowacyjność na naszym obszarze.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie projektu grantowego - operacji nieinwestycyjnej. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą jednostki sektora finansów publicznych, a grupami docelowymi: Mieszkańcy terenu

objętego LSR (w tym: seniorzy, młodzi, osoby w niekorzystnej sytuacji), turyści, podmioty ekonomi społecznej i organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych.

Wskaźnik PRODUKTU: WP. 1.3 - 1 Liczba projektów przygotowujących koncepcję Smart Village.

Wskaźnik PRODUKTU: WP. 1.3 - 2 Liczba podmiotów przygotowujących koncepcję Smart Village

Wskaźnik REZULTATU: W. 1.3 – 1- Liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi (R.40)

~~**Wskaźnik REZULTATU:** W. 1.3 – 2- Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (R.41)~~

Cel 2. Budowa infrastruktury i usług dla ludności

Realizacja powyższego celu będzie się koncentrować na przedsięwzięciach realizowanych przez jednostki sektora finansów publicznych, które będą zwiększać dostęp do małej infrastruktury publicznej oraz osób fizycznych, rolników i przedsiębiorców, którzy podejmą działania w celu zwiększenia dostęp do oferty usług dla ludności. Działania inwestycyjne realizowane przez jednostki sektora finansów publicznych zostaną dopełnione operacjami realizowanymi przez organizacje pozarządowe, w ramach np. grantów . W diagnozie obszaru kluczową kwestią okazał się dostęp do usług mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców poprzez zwiększenie dostępu na obszarach wiejskich do ogólnodostępnej infrastruktury publicznej, uzupełnionej ofertą usług niekomercyjnych. Identyfikowane wykluczenia na obszarach wiejskich, wzmocnione negatywnymi następstwami pandemii Covid-19 oraz gospodarczymi konsekwencjami wybuchu wojny w Ukrainie, ograniczyły mobilność mieszkańców. Pogłębiły również negatywne trendy demograficzne, związane w szczególności ze starzeniem się społeczności lokalnej. Dlatego tak kluczowe jest podejmowanie działań mających na celu realizację przedsięwzięć bezpośrednio wpływających na jakość oferty na obszarze LSR. Z drugiej strony ważnym aspektem wsparcie jest podniesienie konkurencyjności istniejących podmiotów gospodarczych oraz powstawanie nowych. Dzięki temu lokalny biznes ma zyskać lepszą konkurencyjność i pozycję rynkową. Promocja postaw przedsiębiorczych zwiększy zainteresowanie podmiotów z obszaru LSR zakładaniem lub rozwijaniem działalności gospodarczej, w tym także związanych z turystyką wiejską. Realizacja celu przyczyni się do ożywienia gospodarczego, generowania nowych miejsc pracy, zmniejszenia bezrobocia, podniesienia kompetencji mieszkańców w obszarze prowadzenia działalności gospodarczej. Pomoc będzie skierowana na rozwój komercyjnych usług mających na celu poprawę jakości życia na obszarze. Istotnym elementem rozwoju obszaru będzie wsparcie kierowane do małych gospodarstw rolnych poprzez tworzenie gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych. Przykładowe projekty: rozwój usług i produkcji komercyjnych dla społeczności lokalnej będzie można realizować poprzez operacje związane z rozwijaniem funkcjonujących firm na rynku, zakładaniem nowej działalności lub dywersyfikacji źródeł przychodów w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej. Warto w tym miejscu podkreślić, jak ważna w obecnych czasach jest umiejętność szybkiego dostosowywania się do zmian i potrzeb otoczenia, zdolność budowania nowych produktów i modeli działalności czy sprawność we wdrażaniu nowych technologii. To cechy, którymi musi się kierować obecny i przyszły przedsiębiorca, aby móc szybko odpowiadać na potrzeby zmieniającego się rynku potrzeb. Utworzenie nowych miejsc pracy w rozwijających się przedsiębiorstwach z pewnością przyczyni się do rozwoju naszego obszaru.

- **Wskaźnik rezultatu:**

R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Jednostka miary: liczba osób.
R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR.

Do osiągnięcia celu 2 przyczyni się realizacja 3 przedsięwzięć:

1. Przedsięwzięcie 2.1. Wspólna przestrzeń;
2. Przedsięwzięcie 2.2. Rozwój przedsiębiorczości;
3. Przedsięwzięcie 2.3. Wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach.

Ad. 1. Przedsięwzięcie 2.1. Wspólna przestrzeń

Wsparcie planujemy przeznaczyć na działania związane z poprawą dostępu do małej infrastruktury publicznej. Założeniem jest podniesienie atrakcyjność gmin dla mieszkańców oraz turystów, poprzez budowę nowych, przebudowę, modernizację i/lub doposażenie obiektów ogólnodostępnej niekomercyjnej, sportowej, kulturalnej i turystycznej o charakterze rekreacyjnym i turystycznym. Co przyczyni się do rozwoju naszego obszaru na różnych polach. Poprawa warunków życia jest bowiem bardzo istotna w w/w obszarach. Efektem podejmowanych przedsięwzięć będzie wprowadzenie lub przywrócenie na obszarach wiejskich funkcji społecznych i edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych. Osiągnięcie zakładanego celu będzie możliwe poprzez realizację inwestycji obejmujących zwiększenie m.in. dostępności do małej infrastruktury publicznej. Do przykładowych projektów można zaliczyć: budowę, przebudowę i modernizację infrastruktury: kulturalnej, rekreacyjnej, turystycznej, sportowej w tym: świetlice wiejskie, siłownie, place zabaw, skateparki, ścieżki rowerowe, szlaki turystyczne, altany. Planowane są również projekty o charakterze partnerskim.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów klasycznych i operacji własnych. Będą to operacje infrastrukturalne, produkcyjne lub nieprodukcyjne. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą jednostki sektora finansów publicznych, podmioty ekonomii społecznej, LGD. Grupy docelowe to mieszkańcy terenu objętego LSR (w tym: seniorzy, młodzi, osoby w niekorzystnej sytuacji) turyści, podmioty ekonomii społecznej i organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych.

Wskaźnik PRODUKTU: WP.2.1 - 1 - Liczba nowych, przebudowanych, zmodernizowanych i/lub wyposażonych obiektów ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, kulturalnej, turystycznej, w tym realizowanych w partnerstwie

Wskaźnik REZULTATU: W. 2.1- Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (R.41)

Ad. 2. Przedsięwzięcie 2.2. Rozwój przedsiębiorczości

Planowane wsparcie będzie przeznaczone na działania związane z utworzeniem nowego przedsiębiorstwa lub rozwojem istniejącego przedsiębiorstwa, świadczącego różnego rodzaju usługi dla ludności, w tym ukierunkowanego na rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki na obszarze LSR, poprzez wdrożenie nowych rozwiązań, w tym innowacyjnych (innowacje produktowe, usługowe, procesowe, organizacyjne). Założeniem planowanego przedsięwzięcia jest efektywne wykorzystanie atutów obszaru LSR dla rozwoju oferty w obszarze usług dla ludności, w tym innowacyjne ukierunkowanie na rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Będą to operacje produkcyjne. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą lokalni mieszkańcy zamierzający podjąć działalność gospodarczą oraz przedsiębiorcy działający już na rynku. Grupy docelowe to mieszkańcy terenu objętego LSR (w tym: seniorzy, młodzi, osoby w niekorzystnej sytuacji) turyści, podmioty ekonomi społecznej i organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych.

Wskaźnik PRODUKTU: WP. 2.2. - 1 - Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa, w tym ukierunkowanego na rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki.

Wskaźnik PRODUKTU: WP. 2.2. - 2 - Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa, w tym ukierunkowanego na rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki.

Wskaźnik REZULTATU: W.2.2. – 2.3 - Liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR (R.39)

Ad. 3. Przedsięwzięcie 2.3. Wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach

Wsparciem będą objęte przedsięwzięcia dotyczące tworzenia gospodarstw agroturystycznych i/lub zagród edukacyjnych. Założeniem jest efektywne wykorzystanie walorów przyrodniczych, kulturowych oraz krajobrazowych obszaru LSR dla rozwoju oferty usługowej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju agroturystyki. Wsparciem będą objęte inwestycje dotyczące tworzenia gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych. Turystyka wiejska poprzez swój rozwój będzie kreować nową jakość i nowe miejsca pracy. Działa te powinny być wsparte rozwojem infrastruktury noclegowej, turystycznej i rekreacyjnej. Istotną częścią wspieranych projektów będzie podnoszenie kwalifikacji. Agroturystyka jest bezpośrednio powiązana z rozwojem turystyki przyjaznej środowisku, ze szczególnym nastawieniem na zaangażowanie walorów dziedzictwa kulturowego i różnorodności przyrodniczej. Aktualnie stan infrastruktury jest na pewno niewystarczający i należy dołożyć starań, aby możliwości pozyskania środków na rozwój gospodarki turystycznej w perspektywie finansowej na lata 2023 - 2027 były bardziej efektywne.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Będą to operacje produkcyjne. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą lokalni mieszkańcy zamierzający podjąć działalność gospodarczą lub wprowadzić usługi gospodarcze wyłączone z przepisów ustawy Prawo przedsiębiorców. Grupy docelowe to mieszkańcy terenu objętego LSR (w tym: seniorzy, młodzi, osoby w niekorzystnej sytuacji) turyści, podmioty ekonomi społecznej i organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba operacji polegających na utworzeniu/założeniu zagrody edukacyjnej i/lub agroturystyki.

Wskaźnik REZULTATU: W.2.2. – 2.3 - Liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR (R.39)

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

W ramach PS dla WPR na lata 2023-2027 LGD będzie wdrażała komponent Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju. Osiągniecie zaplanowanych celów i wskaźników ich realizacji będzie możliwe poprzez realizację adekwatnych do lokalnych potrzeb różnorodnych metod realizacji operacji aktywizujących społeczność lokalną w ramach LSR, tj.:

- **operacje konkursowe** realizowane przez podmioty inne niż LGD, **w tym operacje realizowane w partnerstwie lub projekty partnerskie** / Docelowe LGD rozważy możliwość włączenia do budżetu LSR projektów partnerskich lub operacji realizowanych w partnerstwie.

- **projekty grantowe** wdrażane przez LGD poprzez konkurencyjny **wybór Grantobiorców** realizujących pojedyncze zadania składające się na projekt grantowy;

- **projekty grantowe** realizowane **przez LGD** zgodnie z powyższymi zasadami, ukierunkowane na przygotowanie **innowacyjnych koncepcji inteligentnych wsi,**

Mimo ujęcia w mechanizmach wsparcia projektów partnerskich / operacji w partnerstwie nie stanowi to przeszkody, żeby od początku uruchomienia programu animować do współpracy poprzez stosowanie szeregu zachęt do **realizacji projektów partnerstwach przez co najmniej 2 podmioty** z różnych obszarów LSR lub **operacji w partnerstwie przez co najmniej 2 podmioty** z obszaru LSR. Poza prowadzeniem szkoleń, upowszechnieniem informacji o korzyściach płynących z tego rodzaju rozwiązań. Tym bardziej, iż potencjalni beneficjenci wskazywali, iż decyzje o realizacji projektów z partnerami podejmą po analizie odpowiedzialności partnerów zawartych w umowach o przyznaniu pomocy.

W LSR przewidziano również możliwość realizacji **operacji własnych LGD**, które zapewnią osiągnięcie danego celu/przedsięwzięcia LSR, jeśli nikt inny nie będzie chciał zrealizować projekty w tym zakresie. Będą one spełniać podstawowe warunki przyznania pomocy oraz zostaną zachowane przy ich wyborze zasady konkurencyjności względem operacji planowanych przez innych Wnioskodawców. Będą one składane w ramach naborów ogłaszanych przez LGD i podlegać pełnej procedurze wyboru i oceny przez Radę LGD (organ decyzyjny). Zostały przypisane do zakresów, które pozytywnie oddziałują na lokalną społeczność, realizując cele publiczne lub niekomercyjne.

W LSR dopuszczono realizację wszystkich rodzajów operacji, tj.:
- **operacji produkcyjnych** – obejmujących inwestycje w środki trwałe lub aktywa niematerialne na rzecz przedsiębiorstw, które będą wykorzystywane do produkcji towarów lub świadczenia usług,
- **operacji nieprodukcyjnych** – obejmujących operacje niekomercyjne realizowane w celu innym niż uzyskanie zysku oraz nie wykonywane w ramach prowadzonej działalności gospodarczej,
- **inwestycji w małą infrastrukturę** – obejmujących inwestycje infrastrukturalne, których koszty całkowite nie przekraczają 1 mln euro,

Wskutek identyfikacji wielu niekorzystnych zjawisk demograficznych na obszarach wiejskich przewidziano również wsparcie dla osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji (osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów, kobiet, migrantów, rolników z małych gospodarstw lub osób poszukujących zatrudnienia) oraz dla przedsiębiorców.

Na etapie **budowy LSR nie były dostępne szczegółowe Wytyczne w zakresie przyznawania wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) – komponent Zarządzanie LSR oraz Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznawania wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) – komponent Wdrażanie LSR. Udostępniane projekty wskazały na kierunki w zasadach oceny i wyboru projektów, jednak etap konsultacji nie zakończył się w trakcie zatwierdzania LSR.** Utrudniło to przygotowanie rozwiązań i wymagało szeregu konsultacji z ekspertami zewnętrznymi oraz wymiany doświadczeń między różnymi grupami. To skłoniło do przygotowania rozwiązań wspólnych, uniwersalnych, które zapewnią wybór projektów zgodnych z obowiązującymi zasadami. Wybór mechanizmów wdrażania był realizowany indywidualnie przez każdą LGD, ale przebieg procesu oceny jest efektem współpracy i wymiany doświadczeń z innymi grupami.

Zasady wyboru i oceny operacji

Wybór i ocena będą prowadzane na podstawie obowiązujących przepisów, zgodnie z Wytycznymi MRiRW oraz dokumentami Stowarzyszenia: Statutem, procedurami wyboru operacji, Regulaminem Rady oraz Kryteriami wyboru. LGD będzie podawać do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej, uzgodniony z Zarządem Województwa (dalej ZW), harmonogram, w/w dokumenty naborów i harmonogram wniosków o wsparcie na kolejny rok - nie później niż do końca danego roku.

Wybór operacji będzie poprzedzać ogłoszenie naboru wniosków. LGD będzie podawać do publicznej wiadomości co najmniej na swojej stronie internetowej ogłoszenie o naborze wniosków o wsparcie. Ogłoszenie będzie spełniać wymogi określone w ww. ustawie o RLKS. Kluczowym elementem ogłoszenia będą: ogłoszenie o naborze, procedury wyboru operacji, kryteria wyboru operacji oraz ewentualny regulamin naboru wniosków o wsparcie. W/w dokumenty będą uzgadniane z ZW i będzie zawierał co najmniej: zakresy wsparcia; limit środków; maksymalny poziom wsparcia, kwotę wsparcia; formę wsparcia; warunki udzielenia wsparcia; kryteria wyboru operacji; opis procedury udzielania wsparcia, w tym wskazanie i opis etapów oceny w LGD oraz w ZW; termin składania wniosków; sposób i formę składania oraz informację o wymaganych załącznikach; zakres możliwych poprawek i uzupełnień oraz sposób, formę i termin ich złożenia; sposób wymiany korespondencji między wnioskodawcą a LGD i ZW; czynności poprzedzające udzielenie wsparcia oraz termin ich dokonania; informację o miejscu udostępnienia LSR, formularza wniosku i wzoru umowy; a także informację o środkach zaskarżenia przysługujących wnioskodawcy oraz wskazanie podmiotu właściwego do ich rozpatrzenia.

LGD będzie mogła zmienić dokumentację naboru wniosków o wsparcie. Zmiana dotycząca zwiększenia limitu z ogłoszenia, uzgodniona z ZW, będzie możliwa jeśli nie wpłynie żaden wniosek o wsparcie i będzie wymagać wydłużeniem terminu składania wniosków. Zmiany dokumentacji wynikające z odrębnych przepisów lub ze zmiany warunków określonych w przepisach regulujących zasady wsparcia - będą dokonywane niezwłocznie ze wskazaniem terminu ich obowiązywania.

LGD będzie mogła po akceptacji ZW unieważnić nabór wniosków o wsparcie, jeżeli: w terminie składania wniosków o wsparcie nie złożono wniosku o wsparcie lub wystąpiła istotna zmiana okoliczności powodująca, że wybór operacji nie leży w interesie publicznym, czego nie można było wcześniej przewidzieć, lub postępowanie jest obarczone niemożliwą do usunięcia wadą prawną. W przypadku unieważnienia naboru Wnioskodawcom nie będzie przysługiwać prawo wniesienia protestu.

Wsparcie na Wdrażanie LSR będzie udzielane Wnioskodawcy, na jego wniosek, jeżeli będą spełnione warunki udzielenia tego wsparcia określone w dokumentacji konkursu tj.:

1) na operację wybraną przez LGD, która jest stroną umowy ramowej;

2) do wysokości środków przewidzianych w umowie ramowej.

Wyboru operacji będzie należał do wyłącznej kompetencji Rady LGD (organ decyzyjny). Do wyłącznej kompetencji Rady Stowarzyszenia „Mroga" będzie należał:

a) wybór operacji w rozumieniu art. 2 pkt 4 ww. rozporządzenia 2021/1060, zwanych dalej „operacjami", które mają być realizowane w ramach LSR, oraz

b) ustalenie kwoty wsparcia.

Skład osobowy Rady, zasady powoływania członków Rady oraz sposób ich przyporządkowania do poszczególnych grup interesów zostały opisane w Rozdziale I w części Organ decyzyjny.

Podstawą dokonywanego wyboru i oceny operacji będzie ww. ustawa o RLKS. W zakresie dokonywanego przez LGD wyboru:

a) zostanie zastosowana procedura zapewniająca bezstronność członków Rady (będzie prowadzony Rejestr interesów Członków Rady),

b) zostaną zastosowane kryteria wyboru operacji, opracowane z wykorzystaniem szeregu partycypacyjnych metod i udziału wszystkich interesariuszy,

c) zostanie zastosowana procedura badania składu Rady zgodnego z wymaganiami określonymi w art. 31 ust. 2 lit. b ww. rozporządzenia 2021/1060,

d) zostanie zastosowana procedura, zgodnie z którą pojedyncza grupa interesu nie kontroluje decyzji w sprawie wyboru operacji, określonego w art. 33 ust. 3 lit. b ww. rozporządzenia 2021/1060.

Ww. wymogi zostaną zawarte w Regulaminie Rady oraz procedurach wyboru i ustalenia kwoty wsparcia.

LGD będzie dążyć do opracowania jednolitej dla województwa lub regionu procedury, wykorzystując doświadczenia z obecnego okresu programowania. Umożliwi to zachowanie odpowiedniego standardu oceny, a także przyspieszy proces oceny wniosków. Ma to znaczenie dla budowania wartości dodanej Podejścia Leader poprzez współpracę, wymianę wiedzy i doświadczeń.

Wybór będzie dokonywany przez Radę LGD:

1) spośród operacji, które są objęte wnioskami o wsparcie złożonymi w terminie, miejscu oraz formie, o których mowa w ogłoszeniu o naborze wniosków o wsparcie oraz spełniają warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR,
2) przy zastosowaniu kryteriów wyboru operacji.

W zakresie oceny będzie również dokonanie ustalenia kwoty wsparcia.

Jeżeli w trakcie oceny konieczne będzie uzyskanie wyjaśnień lub dokumentów niezbędnych do oceny wniosku, wyboru operacji lub ustalenia kwoty wsparcia LGD będzie miała możliwość wezwania Wnioskodawcę do złożenia tych wyjaśnień lub dokumentów. Wnioskodawca będzie zobowiązany przedstawiać dowody oraz składać wyjaśnienia niezbędne do oceny wniosku, wyboru operacji lub ustalenia kwoty wsparcia zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek. Ciężar udowodnienia faktu będzie spoczywać na podmiocie, który z tego faktu wywodzi skutki prawne.

Po dokonaniu oceny LGD przekazuje Wnioskodawcy informację o wyniku oceny spełnienia warunków udzielenia wsparcia lub wyniku wyboru wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby punktów otrzymanych przez operację oraz wskazaniem ustalonej przez LGD kwoty wsparcia na wdrażanie LSR. W przypadku pozytywnego wyniku wyboru informuje dodatkowo, czy w dniu przekazania wniosków do ZW operacja mieści się w limicie środków. Jeśli kwota wsparcia będzie niższej niż wnioskowana LGD zamieszcza dodatkowo uzasadnienie tej wysokości.

Na swojej stronie internetowej LGD będzie zamieszczać listę operacji spełniających warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR oraz listę operacji wybranych, ze wskazaniem, które z operacji mieszczą się w limicie środków.

Dokumentacja konkursowa będzie przekazywania do ZW w terminie zgodnym obowiązującymi przepisami.

Podobny sposób postępowania będzie dotyczyć procedur wyboru i oceny Grantobiorców uwzględniających kryteria wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych, wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów oraz zasady ustalenia kwoty grantu. LGD będzie odpowiadać w szczególności za:

1) realizację projektu grantowego zgodnie z założonym celem;

2) przygotowanie i przekazanie ZW do zatwierdzenia procedur wyboru i oceny grantobiorców uwzględniających kryteria wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych, wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów;

3) wybór grantobiorców na podstawie ww. kryteriów;

4) zawieranie z grantobiorcami umów o powierzenie grantu;

5) rozliczanie wydatków poniesionych przez grantobiorców;

6) monitorowanie realizacji zadań przez grantobiorców;

7) kontrolę realizacji zadań przez grantobiorców;

8) odzyskiwanie grantów – w przypadku ich wykorzystania niezgodnie z celem projektu grantowego.

Grantobiorca będzie mógł złożyć odwołanie od wyniku oceny do Rady LGD.

Po dokonaniu wyboru i uzyskaniu pozytywnej oceny w ramach złożonego projektu grantowego, będą zawierane umowy o powierzenie grantu spełniającej wymogi wynikające z ustawy o RLKS.

Wnioskodawcy będzie przysługiwać **prawo wniesienia protestu od:**
1) negatywnego wyniku oceny albo
2) wyniku oceny spełnienia kryteriów wyboru operacji, na skutek której operacja nie została wybrana, albo
3) wyniku wyboru operacji, na skutek którego operacja nie mieści się w limicie środków przeznaczonych na udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach danego naboru wniosków o wsparcie, lub ustalenia przez LGD kwoty wsparcia na wdrażanie LSR niższej niż wnioskowana.

Niewystarczający limit w naborze nie może stanowić wyłącznej przesłanki wniesienia protestu. Prawo wniesienia protestu nie będzie przysługiwało LGD. Wymogi formalne wniesienia protestu, okoliczności wezwania do uzupełnień, pozostawienia protestu bez rozpatrzenia, wycofania protestu, tryb doręczeń, możliwość wniesienia skargi do sądu administracyjnego oraz czas rozpatrzenia protestu – będą wynikać z przyjętych procedur.

Procedura odwoławcza będzie wstrzymywać zawierania umów z Wnioskodawcami, których operacje zostały wybrane przez LGD. Jedynie w przypadku wniesionego protestu od negatywnego wyniku oceny spełnienia warunków udzielenia wsparcia, procedura odwoławcza wstrzyma zawieranie umów z Wnioskodawcami do czasu uwzględnienia przez LGD stanowiska ZW.

Wyczerpanie limitu środków w ramach danego naboru wniosków nie będzie stanowić przeszkody w udzieleniu wsparcia na daną operację, jeżeli w wyniku wniesienia protestu albo uwzględnienia skargi przez sąd administracyjny LGD wybrała tę operację, a ZW ustalił, że są spełnione pozostałe warunki udzielenia tego wsparcia, a kryteria wyboru operacji zostały spełnione w takim stopniu, że wsparcie na wdrażanie LSR na tę operację powinno zostać udzielone oraz jeżeli nie zostanie wyczerpany określony w umowie ramowej limit na Wdrażanie LSR.

Po dokonaniu przez LGD wyboru operacji ZW dokonuje ostatecznej weryfikacji kwalifikowalności i udziela lub odmawia udzielenia wsparcia. Jeśli wniosek zawiera braki, jest wypełniony nieprawidłowo lub zawiera oczywiste omyłki, ZW wzywa Wnioskodawcę do usunięcia tych braków lub nieprawidłowości lub poprawienia oczywistych omyłek w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż 7 dni i nie dłuższym niż 14 dni, pod rygorem pozostawienia wniosku bez rozpatrzenia. Wezwanie może również dotyczyć modyfikacji kwoty wsparcia, jeśli LGD ustaliła kwotę niższą niż wnioskowana. Wnioskodawca nie będzie mógł dokonywać istotnych modyfikacji mających wpływ na wynik wyboru operacji dokonany przez LGD.

Jeżeli po upływie 6 miesięcy od dnia udostępnienia ZW dokumentów potwierdzających dokonanie wyboru przez LGD operacji okaże się, że nie jest możliwe udzielenie wsparcia w ramach limitu środków, ZW informuje Wnioskodawcę o braku dostępnych środków na udzielenie tego wsparcia i pozostawia wniosek bez rozpatrzenia.

Kluczowe cele i założenia procedur i lokalnych kryteriów wyboru

W procedurach wyboru i oceny operacji / Grantobiorców zostaną określone zasady gwarantujące prawidłowość i przejrzystość całego procesu. Poza sprawnością procedury istotna będzie również jej transparentność i skuteczność. Procedury będą czytelne dla wszystkich zainteresowanych stron, biorących udział w procesie wyboru operacji, w szczególności dla Wnioskodawców. Będzie na bieżąco prowadzone bezpłatne doradztwo, a dodatkowo pierwsze nabory będą poprzedzone szkoleniem, aby objaśnić szczegóły konkursu i obowiązujące zasady wsparcia.

Wynik oceny i wyboru operacji / Grantobiorcy będzie potwierdzany w formie Uchwały Rady podczas posiedzenia prowadzonego zgodnie z zasadami szczegółowo określonymi w Regulaminie Rady, który dodatkowo określi szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Rady związanych z oceną i wyborem operacji.

Przygotowanie i aktualizacja procedur oceny i wyboru operacji / Grantobiorców będą dokonywane przy zapewnieniu udziału w procesie opiniowania wszystkich interesariuszy. Dopuścimy możliwość zgłaszania na każdym etapie, nie tylko opiniowania, inicjatyw lub pomysłów.

Procedury będą jawne i powszechnie dostępne dla wszystkich zainteresowanych. Zostaną udostępnione na stronie internetowej oraz w Biurze LGD. Każdorazowo będą udostępniane wraz z dokumentacją konkursową.

Ocena będzie dokonywana przez członków Rady w drodze głosowania większością głosów. Przy równej liczbie głosów będzie decydować głos Przewodniczącego Rady. Zapewni to zgodność oceny z przyjętą punktacją, w ramach której nie będzie przewidziana oceny w przedziałach od - do, tylko została jednoznacznie określona liczba punktów za spełnienie danego kryterium, także w pełniejszym zakresie.

Dodatkowe warunki kwalifikowalności.

Będą każdorazowo zamieszczane w dokumentacji konkursowej naboru wniosków o wsparcie i będą wynikać w szczególności z przyjętych kwot alokacji na dany nabór, liczby planowanych do osiągnięcia wskaźników, dodatkowych kryteriów dostępowych określonych w procedurach lub dodatkowych kryteriów wynikających z diagnozy potrzeb i potencjału obszaru LSR.

Lokalne kryteria wyboru operacji.

Lokalne kryteria będą przejrzyste i wynikające ze specyfiki i diagnozy obszaru LSR, Wytycznych MRiRW, a ich spełnienie bezpośrednio przyczyni się do wyboru operacji, które będą realizowały cele zapisane w LSR. Zapewnimy dobór mierzalnych kryteriów. Dzięki temu można będzie obiektywnie zróżnicować ocenę, bez jakiejkolwiek dyskryminacji. Każdorazowo przy zmianie kryteriów będzie dokonywana weryfikacja w zakresie mierzalności oraz zgodności z diagnozą obszaru. Kryteria będą dotyczyć poszczególnych przedsięwzięć.

Kryteria będą zawężać możliwość uzyskania wsparcia i będą je kierunkować na operacje najpełniej odpowiadające potrzebom obszaru LSR i najlepiej pasujące do zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć.

Kryteria jakościowe będą zawierać szczegółowy opis podejścia do ich oceny, w tym wskazanie jakie wymagania będą konieczne do spełnienia, żeby uzyskać określoną liczbę punktów. Będą zawierać opisy, niezbędne definicje oraz wskazanie w dokumentacji konkursowej miejsca, które będzie podstawą oceny lub wskazanie wymaganych dodatkowych załączników, które będą dokumentować spełnienie danego kryterium, na każdym określonym poziomie.

W przypadku kryteriów mierzalnych zostanie jednoznacznie wskazane jakie wymogi będą konieczne do uzyskania danej liczby punktów.

Członkowie Rady dokonujący oceny według lokalnych kryteriów wyboru będą zobowiązani nie tylko podać przyznaną liczbę punktów, ale również w każdym przypadku pisemnie uzasadnić przyczynę takiej oceny.

Ostateczny kształt kryteriów zostanie ustalony w wyniku prac zespołu roboczego. Zatwierdzenie i aktualizacja lokalnych kryteriów to zadanie Zarządu Stowarzyszenia przy wsparciu Walnego Zebrania. Zmiana kryteriów odbywa się zgodnie z zasadami zmiany kryteriów, a także z zachowaniem ich mierzalności.

Dobór kryteriów został dokonany zgodnie z opisem procesu partycypacji przedstawionym w Rozdziale 3. LGD tworzy LSR wspólnie z mieszkańcami z obszaru w odpowiedzi na ich potrzeby, żeby wspierać zrównoważony rozwój. Wraz z pojawianiem się nowych czynników zewnętrznych może wystąpić potrzeba ich zmiany lub lepszego dostosowania.

Przygotowanie i aktualizacja lokalnych kryteriów wyboru z wykorzystaniem partycypacyjnych metod zapewnia wszystkim interesariuszom realny wpływ na wybór operacji, które będą realizować LSR. Takie podejście zapewnia pełna inkluzywność.

Ww. zasady obowiązują również do procedur wyboru i oceny grantobiorców uwzględniających kryteria wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych, wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów.

Matryca logiczna powiązania lokalnych kryteriów wyboru i przedsięwzięć

Kod przedsięwzięcia	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3
objęte oddolnymi koncepcjami inteligentnej wsi – możliwość wyboru przez LGD najlepszych koncepcji, w ramach których projekty będą premiowane lub premiowanie projektów z każdej koncepcji, na przygotowanie której LGD zarezerwowała środki LSR,·			X			
zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko,	X	X		X	X	X
dedykowane dla mieszkańców obszarów wiejskich, wykluczonych społecznie ze względu na przynależność do grup zdiagnozowanych jako grupy w niekorzystnej sytuacji,	X	X	X	X	X	X
realizowane w partnerstwie	X	X		X		
zintegrowane (łączące różne dziedziny, tematyki, gospodarki, w celu kompleksowego zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb społeczności).	X	X	X	X		
innowacyjne, gdzie innowacja jest określona na poziomie LSR (z uwzględnieniem stopnia rozwoju danego obszaru),	X	X	X	X	X	X
wykorzystujące lokalny potencjał (najlepiej endemiczny) tj. itp. zasoby naturalne, w tym przyrodnicze, lokalizację, dziedzictwo lokalne, w tym kulinarne, popyt na szczególnego rodzaju usługi (itp. srebrna gospodarka lub usługi opiekuńcze nad dziećmi itp.,	X	X	X	X	X	X
zapewniających utworzenie nowych miejsc pracy oraz zatrudnianie na nich pracowników, jeżeli taką deklarację złożył wnioskodawca w celu uzyskania dodatkowych punktów za spełnienie kryteriów wyboru.			X	X	X	X
Nazwa kryterium dodatkowego						
Kod przedsięwzięcia	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3
Premiowanie projektów Innowacyjnych	X	X	X	X	X	X
Premiowanie projektów partnerskich / operacji w partnerstwie	X	X	X	X	X	
Premiowanie Wnioskodawców, którzy mają mieszkają / funkcjonują / prowadzą działalność na obszarze LSR dłużej niż 1 rok	X	X	X	X	X	X
Premiowanie projektów realizowanych w miejscowościach o mniejszej liczbie mieszkańców	X	X	X	X	X	X
Premiowanie projektów, które uzyskały dofinansowanie ze środków PROW 2014-2020 / PROW 2007-2013	X	X	X	X	X	X

Premiowanie Wnioskodawców, którzy mają doświadczenie w realizacji projektów finansowanych ze środków publicznych	X	X	X	X	X	X
Premiowanie projektów, którzy będą obejmować swoim zakresem obszar więcej niż 1 gminy (większa integracja, włączenie, szersza efektywność itp.)	X	X				
Premiowanie Wnioskodawców, którzy korzystali ze skutecznych konsultacji z Biurem LGD	X	X	X	X	X	X
Premiowanie Wnioskodawców, którzy uczestniczyli w szkoleniu zorganizowanym przed prowadzonym naborem	X	X	X	X	X	X
Premiowanie projektów przyczyniających się do utworzenia miejsca pracy				X	X	X
Premiowanie projektów, w których wykazano wyższą niż minimalna wysokość wkładu własnego				X	X	X
Preferowanie wnioskodawców posiadających doświadczenie lub kwalifikacje w zakresie odpowiednim do zakresu projektu	X	X	X	X	X	X
Premiowanie operacji, które mają na celu kultywowanie lokalnych tradycji / lokalnego dziedzictwa / integracji społeczności lokalnej / włączeniu społecznemu /	X	X	X			
Premiowanie operacji, które są dedykowane osobom młodym, seniorom, osobom w niekorzystnej sytuacji	X	X	X	X	X	X
Premiowanie operacji, które będą uwzględniać promocję LGD, zgodnie z wymogami określonymi w Księdze wizualizacji PS dla WPR na lata 2022-2027 oraz zostanie przekazana informacja o projekcie sporządzona wg wzoru określonego przez LGD do utworzenia bazy projektów / wnioskodawców	X	X	X	X	X	X
Wykazanie spójności, komplementarności lub synergii z innymi projektami z obszaru LSR	X	X	X			X

Legenda:

1.1, 1.2 …, 2.1, 2.2 – kody przedsięwzięć

Definicja innowacyjności.

Przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Jest to definicja wynikająca z dokumentacji na Wybór LSR, w odniesieniu do której w trakcie konsultacji uznano, iż najbardziej obiektywnie odzwierciedla specyfikę obszaru i zapewnia możliwość wyboru projektów innowacyjnych znacząco oddziałujących na obszar LSR.

Ocena innowacyjności będzie stopniowalna i zapewni możliwość uzyskania punktów:

1) maksymalnej liczny punktów przez projekty kreatywne (powstających w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczy nowych na obszarze LSR produktów, usług, procesów lub organizacji).

Wdrożenia innowacji będzie obejmować:

- zwiększenie funkcjonalności, użyteczności produktów i usług,- unowocześnienie przestarzałych systemów,
- udoskonalenie technologii,
- usprawnienie komunikacji międzyludzkiej,
- optymalizację czasu pracy,
- ochronę środowiska naturalnego.

2) Znacznie niższej liczby punktów w przypadku projektów imitujących (wzorowanych na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji, obejmują nowy sposób wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych)
3) Braku możliwości przyznania punktów dla innowacji pozornych, które obejmują drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

Zostanie wdrożona zasada, iż nie każda zmiana będzie innowacją, natomiast każda innowacja będzie powodować zmianę.

Procedura zmiany lokalnych kryteriów wyboru.

1) Z inicjatywą zmian w lokalnych kryteriach wyboru może wystąpić członek LGD, członek Rady LGD, członek Zarządu, członek Komisji lub mieszkaniec obszaru LSR.
2) Wniosek / propozycja zmiany lokalnych kryteriów wyboru zawiera nazwę wprowadzanego / aktualizowanego / likwidowanego kryterium oraz uzasadnienie zmiany. Wniosek o wprowadzenie / zmianę nowego kryterium powinien również uwzględniać propozycję minimalnej i maksymalnej liczby punktów przyznawanych za to kryterium lub wagę tego kryterium w odniesieniu do pozostałych,
3) Zmiana kryteriów może również nastąpić na wniosek ZW lub innych organów kontrolnych.
4) Zgłaszanie wniosków i uwag od mieszkańców lub uprawnionych podmiotów w zakresie zmian lokalnych kryteriów wyboru będzie odbywać się w trybie ciągłym.
5) Modyfikacja kryteriów nie może prowadzić do usunięcia kryteriów obowiązkowych z punktu widzenia realizacji PS dla WPR na lata 2013-2027.
6) Weryfikacji zasadności otrzymanych propozycji będzie dokonywał Zarząd w okresie kwartalnym, chyba że zmiana zostanie zainicjowana wskutek rekomendowania ZW lub ustaleń pokontrolnych. Zarząd będzie się posiłkować pracą zespołów roboczych.
7) W przypadku uznania zasadności proponowanych zmian kryteriów Biuro LGD będzie zobowiązane do opracowania nowych kryteriów i kart oceny, które będą konsultowane w trybie konsultacji społecznych, z uwzględnieniem zasad partycypacji jak w przypadku tworzenia kryteriów (jeśli będzie to możliwe i zasadne), jednak minimum przy zastosowaniu informacji zamieszczanych za pośrednictwem strony internetowej, tablicy ogłoszeń w biurze LGD.
8) Ocena trafności i adekwatności lokalnych kryteriów będzie przeprowadzana w ramach ewaluacji.
9) Wyniki badania mogą stanowić podstawę do wdrożenia procedury zmiany kryteriów.
10) Zmiana kryteriów nie jest możliwa w trakcie trwania konkursu.

Przesłanką do uruchomienia procedury zmiany kryteriów może być również zagrożenie realizacji LSR, np.: gdy osiągnięcie zakładanych wskaźników okaże się niemożliwe.

Rozdział VIII Plan działania

Plan Działania, który stanowi Załącznik nr 2 obejmuje dwa cele oraz przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w LSR. Jest ściśle powiązany z zapisami rozdziału VI Cele i wskaźniki. Realizacja LSR będzie przebiegać w etapach wdrażania wynikających z umowy ramowej.

Pierwszy etap – terminy i zakres działań.

- od 2024 r. do I poł. 2026 r. (I kamień milowy)

W tym czasie zostanie położony szczególny nacisk na realizację działań komunikacyjnych skierowanych na aktywizację, szkolenia oraz zachęty do aktywnego wdrażania LSR. Istotne będzie wzmocnienie współpracy z lokalnym środowiskiem w celu zwiększenia dostępności jak największej grupy potencjalnych beneficjentów.

W tym okresie będą organizowane szkolenia i warsztaty, będzie dostępne nieodpłatne doradztwo świadczone przez Biuro LGD. Zostaną udostępnione materiały informacyjno-promocyjne, dokumenty aplikacyjne (w tym dostęp do generatora wniosków, jeśli zostanie zapewniona możliwość składana wniosków elektronicznie). Na tym etapie zostaną uruchomione pierwsze konkursy mające zapewnić możliwość zakontraktowania przez Zarząd Województwa **min. 40% środków z budżetu EFRROW**. Działania będą dotyczyć aktywizacji mieszkańców (grupy w niekorzystnej sytuacji), samorządów, nowych i rozwijających się przedsiębiorców oraz innowacji i wspierania budowy partnerstw.

Drugi etap – terminy i zakres działań.

- od II poł. 2026 r. do II poł. 2027 r. (II kamień milowy)

W tym czasie LGD Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga" będzie się koncentrować na prowadzeniu działań mających na celu zakontraktowanie reszty środków dopełniających realizację założonych celów. Przewiduje się zakontraktowanie budżetu EFFROW co najmniej na poziomie 80%. Nadal będą realizowane działania skierowane dla mieszkańców (grupy w niekorzystnej sytuacji), samorządów, nowych i rozwijających się przedsiębiorców, innowacji i wspierania budowy partnerstw. aktywizacyjne, szkoleniowe i włączeniowe. Będą one bazowały na doświadczeniach projektów już realizowanych. Działalność bieżąca Stowarzyszenia będzie również skierowana na analizę efektywności podejmowanych działań i wdrażanie ewentualnych korekt. Ważna w tym okresie będzie również promocja zrealizowanych projektów.

Trzeci etap – terminy i zakres działań.

- od I poł. 2028 r. do II poł. 2029 r.

W tym czasie niezbędne będzie uzupełnienie naborów w celu pełnej realizacji budżetu LSR zapewniającego osiągniecie wskaźników. LGD Stowarzyszenie Na Rzecz rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga" zakłada możliwość wprowadzenia zmian w Planie działania, uwzględniając wyniki monitoringu lub ewaluacji oraz inne przesłanki (jeśli wystąpią). Może się to wydarzyć na wcześniejszych etapach.

Określone w Planie działania wskaźniki (ilościowe i wartościowe) zostały podzielone na lata, co pozwoli na sprawne wdrażanie LSR oraz racjonalne planowanie ogłaszanych przez naborów wniosków.

Rozdział IX Plan finansowy LSR

Podstawowym źródłem finansowania budżetu LSR będzie Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. LSR będzie realizować cele PS dla WPR na lata 2023-2027 oraz innych dokumentów strategicznych z obszaru działania Stowarzyszenia Mroga.

Wielkość środków na realizację LSR wyznaczono zgodnie z obowiązującymi w konkursie zasadami, tj. w powiązaniu z liczbą ludności wg stanu na 31.12.2020 r. Przy konstruowaniu budżetu oraz wielkości wskaźników uwzględniono założenia dotyczące wysokości wsparcia i możliwego poziomu dofinansowania wynikające z PS dla WPR na lata 2023-2027. Harmonogram naborów, wysokość kontraktacji są pochodną zobowiązań wynikających z kamieni milowych określonych w umowie ramowej. Wszelkie ograniczenia w odniesieniu do minimalnej wysokości kosztów projektu oraz maksymalnej wysokości wsparcia będą elementem dokumentacji konkursu (będą wynikać z zakładanych alokacji na dany nabór i planowanych do osiągnięcia wielkości wskaźników).

Środki wydatkowane na realizację strategii pochodzić będą głownie z 3 źródeł, w tym:

- środki EFRROW,

- środki budżetu państwa,

- wkład własny jednostek sektora finansów publicznych będący wkładem krajowych środków publicznych.

Dodatkowym źródłem finansowania będą również środki własne beneficjentów, wykazywane w zakresach wsparcia, w których wymagany jest udział wkładu własnego. W przypadku dużego zainteresowania możliwością ubiegania się

o wsparcie w ramach LSR, Stowarzyszenie, rozważy dodanie w lokalnych kryteriach wyboru operacji - premii punktowej za wykazanie wkładu własnego. Decyzje będą jednak podejmowane dopiero po zatwierdzeniu Wytycznych, nie później jednak niż w terminie 60 dni po zawarciu umowy ramowej z Województwem Łódzkim.

Planowana wysokość środków na komponent Wdrażanie LSR i Zarządzanie LSR jest zgodna z limitami określonymi w ramach Konkursu na wybór LSR. Wysokość dostępnego budżetu została odzwierciedlona w załączniku: Formularz 3: Budżet LSR. Liczba ludności na obszarze objętym LSR wynosi 49 121 osób (wg stanu na 31.12.2020 r.), co pozwala aplikować w ramach PS dla WPR na lata 2023-2027 o środki w wysokości 1 500 000 euro na Wdrażanie LSR oraz 362 000 euro na Zarządzanie LSR. Kwota dostępnych środków obejmuje wkład EFRROW, jak i wymagany krajowy wkład środków publicznych.

Szczegółowy Plan wykorzystania budżetu LSR został zaplanowany w załączniku Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR.

W Formularzu 2: Plan działania przedstawione zostały planowane do realizacji przedsięwzięcia ze wskazaniem Programu, w ramach którego te przedsięwzięcia będą realizowane, a Formularzu 4: Plan wykorzystania budżetu LSR – przedstawiono harmonogram realizacji wszystkich zaplanowanych przedsięwzięć w poszczególnych latach.

Wsparcie zostanie skierowane do organizacji pozarządowych, jednostek sektora finansów publicznych, mikro i małych przedsiębiorców, rolników z małych gospodarstw oraz mieszkańców obszarów wiejskich. Przyjęte założenia zapewniają realizację długookresowych celów LSR. Wpłynie to na wzrost dostępności oferty usług komercyjnych na obszarze LSR oraz poprawę warunków życia poprzez zwiększenie dostępu do niekomercyjnej infrastruktury i usług, kształtowanie świadomości społeczno-obywatelskiej oraz zwiększenie włączenia mieszkańców, również poprzez wykorzystanie innowacyjnych narzędzi.

Założeniem planowanych celów i przedsięwzięć, które będą finansowane w ramach EFRROW jest sukcesywne budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej, przy wykorzystaniu lokalnych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych.

Zaproponowane w ramach LSR cele Poprawa jakości życia na obszarze i ograniczenie skutków wykluczenia oraz przygotowanie innowacyjnych koncepcji oraz Zwiększenie dostępu do komercyjnej oferty produkcyjnej i usługowej na obszarze LGD zostaną wdrożone dzięki bezpośredniemu wsparciu finansowemu EFRROW. Przedstawiony Plan działania jest w bezpośrednio sposób powiązany z celami i przedsięwzięciami.

Cel 1. Budowanie społeczeństwa obywatelskiego dla obszaru lokalnej strategii rozwoju 285 000 Euro, zostanie zrealizowany poprzez przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie 1.1. Aktywni seniorzy, alokacja 120 000 euro;
Przedsięwzięcie 1.2 Młodzi w akcji, alokacja 160 700 euro;
Przedsięwzięcie 1.3. Opracowanie koncepcji inteligentnych wsi, alokacja 4300 euro.

Powiązania celu z budżetem oraz Planem działania:

Zaplanowana alokacja będzie mieć pozytywny wpływ na wsparcie projektów dotyczących włączenia społecznego i integracji społecznej. Planowane do podjęcia działania mają przyczynić się do podniesienia świadomości i kompetencji uczestników.. Działania przewidziane w ramach celu nr 1. mają się przyczynić do integracji społecznej i budować świadomość i postawy obywatelskie, innowacyjne, przedsiębiorcze, ekologiczne ekologicznej mieszkańców LGD. Zaproponowany podział środków w swoich założeniem kładzie równomierny nacisk na rozwój inteligentnych społeczności lokalnych oraz na pomoc i wsparcie dla osób w niekorzystnej sytuacji uwzględniające trendy demograficzne (starzejące się społeczeństwo). Środki finansowe zostaną wykorzystane na operacje dotyczące wsparcia mieszkańców z różnych grup wiekowych i pochodzących z różnych środowisk.

Cel 2. Budowanie infrastruktury i usług dla ludności, zostanie przeznaczona kwota 1 215 000 euro zostanie zrealizowany poprzez przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie 2.1. Wspólna przestrzeń, alokacja 650 000 euro;
Przedsięwzięcie 2.2. Rozwój przedsiębiorczości, alokacja 495 000 euro;
Przedsięwzięcie 2.3. Wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach, alokacja 70 000 euro.

Powiązania celu z budżetem oraz Planem działania:

Poprawa warunków życia na wsi w kontekście dostępu do zadowalającej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, turystycznej wymaga od wnioskodawców przemyślanej strategii w stosunku do potrzeb i planowanych zakresów operacji. Jak wynika z konsultacji społecznych infrastruktura publiczna jest bardzo pożądanym rezultatem, dlatego przygotowana alokacja powoli na sprawiedliwy i równomierny podział dotacji na obszarze LGD. Dzięki unijnemu wsparciu uda się zrealizować cele i szereg przedsięwzięć rozwoju dla obszaru LSR. W celu potwierdzenia obszaru LSR, jako atrakcyjnego miejsca do życia, zamieszkania, pracy, wypoczynku czy prowadzenia działalności, należy dołożyć starań, aby realizacja operacji była sprawiedliwa i dawała szanse wszystkim interesariuszom. Alokacja

w ramach celu będzie także przeznaczona na rozwój przedsiębiorczości, w tym gospodarki turystycznej to ważne, bo obszary LGD leżą częściowo na niezwykle malowniczych terenach m.in. doliny rzeki Pilicy, która posiada wiele walorów turystycznych rozumianych, jako zespół elementów środowiska naturalnego oraz elementów pozaprzyrodniczych, które - wspólnie lub każde z osobna - są przedmiotem zainteresowania turysty. Walory turystyczne, dostępność komunikacyjna, infrastruktura turystyczna składają się właśnie na atrakcyjność turystyczną obszaru, miejscowości, szlaku i w większości przypadków decydują o wielkości ruchu turystycznego. Racjonalne rozłożenie planowanych naborów i samego procesu zarządzania LSR. spowoduje, że wszystkie grupy interesu będą miały możliwości przygotowania wniosków. Intensyfikacja naborów w ciągu trzech pierwszych lat wdrażania LSR pozwoli na znacznie szybsze osiągnięcie zamierzonych rezultatów. Realizacja poszczególnych naborów w sposób zamierzony została zaplanowana na początek wdrażania LSR. Przewidziane są inwestycje podnoszące jakość istniejącej infrastruktury lub podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej Przedsięwzięcia w tym zakresie stanowić będą bezpośrednie przełożenie na jakość życia mieszkańców obszaru LGD.

Rozdział X Monitoring i ewaluacja

W rozdziale tym zostały scharakteryzowane zasady i procedury monitoringu i ewaluacji, główne elementy podlegające badaniom oraz podmioty (osoby) odpowiedzialne za proces monitoringu i ewaluacji. Do wypracowania rozwiązań wykorzystano współpracę z przedstawicielami lokalnych grup działania z 6 województw: łódzkiego, mazowieckiego, podkarpackiego, warmińsko-mazurskiego i wielkopolskiego. Stanowi to wartość dodaną Podejścia Leader, a w szczególności efekt sieciowania i współpracy. Wypracowane założenia zostały skonsultowane w trakcie tworzenia LSR w szczególności podczas otwartych spotkań informacyjno-konsultacyjnych, w biurze, a także w trakcie spotkań zespołu roboczego. Opisana procedura monitorowania i ewaluacji uwzględnia doświadczenia LGD z poprzednich perspektyw programowych.

10.1. Zasady monitoringu i ewaluacji

Ewaluacja i monitoring jako główne źródła pozwalające na poznanie efektów wdrażania są obowiązkowymi elementem LSR. Jako główne źródła informacji są niezwykle istotne, gdyż pozwalają zrozumieć przyczyny przebiegu procesu oraz – jeśli to konieczne - wprowadzać korekty. Są również elementem edukacji. Dlatego tak istotne jest odpowiednie zapanowanie działań w tym zakresie. Monitoring opiera się na zasadach: wiarygodności, aktualności, obiektywności, koncentracji, realizmu, koordynacji informacji i elastyczności. Ewaluacja uwzględnia następujące kryteria: trafność / adekwatność / odpowiedniość; efektywność / wydajność; skuteczność; użyteczność; trwałość.

Monitoring jest narzędziem do systematycznego pozyskiwania, analizowania oraz wykorzystywania informacji dla celów kontroli zarządzania i podejmowania decyzji. Zapewnia identyfikację bezpośrednich efektów wdrażania LSR obejmujących dane ilościowe i jakościowe na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji LSR w aspekcie finansowym i rzeczowym. Pozwala również ocenić postęp w zakresie osiągania wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do celów i przedsięwzięć. Głównym celem monitoringu jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej LSR.

Zebrane dane i informacje będą odnoszone do założeń bazowych (wartości założonych w momencie rozpoczęcia wdrażania LSR), wskaźników pośrednich (przedstawiających pożądane wartości na konkretnym etapie wdrażania LSR – tzw. kamieni milowych) oraz wskaźników docelowych (ostatecznych rezultatów jakie ma przynieść wdrażanie LSR). Realizacja badań monitoringowych pozwoli na odniesienie wyników do oczekiwań oraz ocenę adekwatności wykorzystanych zasobów do uzyskanych efektów.

Monitoring będzie miał na celu: usprawnianie procesów zarządczych, bieżące kontrolowanie stanu wdrażania LSR, przewidywanie lub identyfikację pojawiających się problemów, optymalizowanie wykorzystanych zasobów, weryfikowanie zgodności przebiegu wdrażania z planowanymi zamierzeniami.

Ewaluacja jest procesem prowadzonym w celu ustalenia efektywności pomocy pochodzącej ze środków Unii Europejskiej (efektywności wdrażania LSR) oraz oszacowania poziomu jej oddziaływania w odniesieniu do założeń LSR, zakresów tematycznych czy też analizy wpływu na poszczególne problemy oraz potrzeby zidentyfikowane w diagnozie obszaru. Zapewnia ustalenie związków przyczynowo skutkowych między podejmowanymi działaniami, a uzyskanymi rezultatami, zwłaszcza w ujęciu średnio i długookresowym. Będzie obejmować badanie wartości oraz cech LSR z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu oceny jej efektów oraz wykorzystania nabytej wiedzy w kolejnym okresie. Jednym z głównych celów ewaluacji będzie ocena rzeczywistych i spodziewanych efektów. Ewaluacja będzie próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy nasze działania przyniosły pożądane efekty w odniesieniu do wykorzystanych zasobów.

W procesie wdrażania LSR zostaną wykorzystane dwa rodzaje ewaluacji:

1. autoewaluacja (self-evaluation), tj. ocena stopnia realizacji LSR i osiąganych lub osiągniętych efektów, dokonywaną własnymi siłami, na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu i sprawozdawczości, wspartych dodatkowymi narzędziami oceny, z możliwością udziału w ocenie ekspertów zewnętrznych,

2. ewaluacja zewnętrzna, tj. ocena zleconą zewnętrznemu wykonawcy z doświadczeniem w zakresie badań LSR.

Ewaluacja LSR (on-going oraz ex-post) to narzędzie specyficzne i wymagające wiedzy z zakresu funkcjonowania Podejścia Leader oraz zmian zachodzących w otoczeniu z uwzględnieniem szczególnych zasad związanych z RLKS. Trójsektorowość oraz oddolny charakter wdrażania mają bowiem kluczowe znaczenie dla osiągnięcia założeń, stąd potrzeba uwzględnienia w badaniu nie tylko danych ilościowych, ale także poziomu zaangażowania lokalnej społeczności czy efektów współpracy pomiędzy różnymi podmiotami. Ocena musi również uwzględniać analizę procesu wdrażania – w aspekcie rzeczowym i finansowym oraz w odniesieniu do jakości procesu.

W okresie programowania 2023-2027 będą realizowane ewaluacje własne on-going (corocznie) oraz zostanie zlecone na zewnątrz jedno badanie ex-post (po zakończeniu realizacji LSR). Ewaluacja on-going będzie realizowana w formie warsztatów refleksyjnych. Przy czym zostanie rozszerzona formuła badania o rekomendacje z określeniem terminu i osób odpowiedzialnych za ich realizację.

Ewaluacja zewnętrzna ex-post zostanie przeprowadzona do końca 2028 roku (maksymalnie do połowy 2029 roku). Ewaluacja zewnętrzna może zostać zlecona wspólnie, tj. badanie obejmuje kilka lub wszystkie LGD z terenu województwa. Badanie ewaluacyjne ex-post będzie obejmowało w szczególności ocenę, na ile udało się osiągnąć założone cele, ocenę skuteczności i efektywności interwencji oraz jej trafności i użyteczności oraz badanie długotrwałych efektów (oddziaływanie) LSR oraz ich trwałość. Będzie ona dotyczyć następujących obszarów badawczych: ocena wpływu na cele LSR, kapitał społeczny, przedsiębiorczość, współpracę, osoby młode, seniorów oraz osoby w niekorzystnej sytuacji, innowacyjność, funkcjonowanie LGD, proces wdrażania oraz wartość dodaną podejścia LEADER i innych (jeśli zajdzie taka potrzeba).

Badanie będzie miało charakter całościowy w kontekście postawionych pytań ewaluacyjnych. Do analizy zostaną wykorzystane dostępne metody i techniki badawcze, adekwatne do zakresu badania, obszaru i uczestników. Dzięki temu możliwe będzie zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału oraz wypracowanie rekomendacji na poziomie eksperckim. Wykorzystana zostanie przede wszystkim koncepcja triangulacji metodologicznej, zapewniająca zróżnicowanie źródeł danych, metod i perspektyw badawczych. Kluczowy będzie również partycypacyjny charakter badania na każdym jego etapie, z wykorzystaniem metod partycypacji stosowanych przy przygotowaniu i aktualizacji LSR. Rzetelna ocena efektywności wdrażania LSR będzie również oparta o ocenę stanu realizacji zobowiązań oraz wyników badań monitoringowych oraz przy uwzględnieniu wyników ewaluacji wewnętrznych on-going.

Proces monitoringu i ewaluacji został dostosowany do specyfiki obszaru i przygotowanej LSR. Wykorzystano doświadczenia dwóch perspektyw programowania UE, ze szczególnym uwzględnieniem doświadczeń z okresu 2014-2020(2). Zapewniło to odpowiedni dobór elementów podlegających bieżącemu monitoringowi oraz okresowej ewaluacji. Nabyte doświadczenia okazały się również istotne przy określeniu czasu, w jaki została zaplanowana ewaluacja ex-post oraz ewaluacje wewnętrzne poparte badaniami monitoringowymi.

Wnioski i rekomendacje z prowadzonych badań powinny być podstawą do podejmowania działań zaradczych, jeśli pojawiłoby się zagrożenie nieosiągnięcia kamieni milowych określonych w umowie ramowej, czy poziomów realizacji wskaźników produktu i rezultatu. Istotna będzie również ocena poziomu zainteresowania potencjalnych beneficjentów wsparciem przewidzianym w LSR. Będzie to przesłanką do podejmowania decyzji o jej aktualizacji.

10.2. Sposób wykorzystania wyników z monitoringu i ewaluacji

Informacje uzyskane w wyniku badań oraz podejmowane działania zaradcze (jeśli wystąpi taka potrzeba) zapewnią terminowe i skuteczne wdrażania LSR, odpowiednią jakość stosowanych procedur, wyższą efektywność lokalnych kryteriów wyboru czy jakość świadczonych przez LGD Mroga usług. Dzięki temu zwiększy się szansa na osiągnięcie założeń LSR. Wyniki badań mogą stać się również przesłanką do zmiany zasad funkcjonowania LGD, czy zmian w LSR, w szczególności w zakresie aktualizacji problemów lub potrzeb oraz dostosowania budżetu, wskaźników lub innych założeń do zmieniających się warunków otoczenia LSR.

Okres przygotowań LSR przypadł na trudny okres po pandemii COVID-19 oraz spowolnienia gospodarki z powodu inflacji, wysokich stóp procentowych, ograniczania inwestycji oraz gospodarczych skutków napaści Rosji na Ukrainę. Eksperci zakładają spadek PKB poniżej poziomu sprzed pandemii. Inflacja również powinna spowolnić, jednak utrzyma się na poziomach wyższych niż przed pandemią. Stąd konieczność cyklicznej analizy otoczenia LSR. Mamy już w tym zakresie doświadczenia z poprzedniego okresu programowania.

Z tego punktu widzenia systematyczne monitorowanie stanowi ważną część codziennego zarządzania organizacją i wdrażaną LSR. Dostarczane informacje pozwolą uzyskać wiedzę o występowaniu problemów i rozbieżnościach w realizacji planów czy osiąganiu celów.

W przypadku wykrycia istotnych problemów na etapie wdrażania lub zarządzania LSR, LGD przygotuje i wdroży program naprawczy. Program ten zostanie stworzony przy udziale pracowników Biura Stowarzyszenia, członków organów LGD oraz pozostałych członków Stowarzyszenia. Będzie podlegać akceptacji w samorządzie województwa (poprzez np. akceptację zmienionej LSR). Proces monitoringu został połączony z Planem komunikacji w celu zaangażowania odpowiednich grup społecznych (adresatów LSR, ludzi młodych, seniorów czy osób w niekorzystnej sytuacji).

10.3. Procedura ewaluacji i monitoringu

Zakres procedury: Proces obejmuje czynności w zakresie monitoringu i ewaluacji od momentu powołania Koordynatora do momentu publikacji Raport z ewaluacji ex-post.

Założenie ogólne: Monitoring będzie procesem ciągłym, przy czym wyniki będą gromadzone półrocznie lub kwartalnie. Ewaluacja będzie prowadzona okresowo. W ramach ewaluacji on-going raporty będę sporządzane w kwartale następującym po roku, którego badanie on-going dotyczy. W przypadku ewaluacji ex-post raport powstanie po realizacji LSR lub na końcowym etapie wdrażania.

Osoby odpowiedzialne: Nadzór nad procesem monitoringu i ewaluacji będzie sprawować Zarząd.

Proces monitoringu i ewaluacji on-going będzie prowadzony przez wybranego koordynatora, we współpracy z pracownikami Biura Stowarzyszenia „Mroga" lub przez eksperta zewnętrznego. Proces ewaluacji ex-post będzie prowadzony przez doświadczoną firmę zewnętrzną.

Przebieg procedury:

- ✓ Zarząd powołuje Koordynatora ds. Monitoringu i Ewaluacji.
- ✓ Wsparciem działań koordynatora są pracownicy Biura LGD lub eksperci zewnętrzni.
- ✓ Koordynator określa czynności niezbędne do pozyskania danych i informacji, a następnie dokonuje wyboru narzędzi adekwatnych do zakresu badania.
- ✓ W procesie monitoringu i ewaluacji wykorzystywane będą różnorodne narzędzia oraz partycypacyjne metody zapewniające zaangażowanie lokalnej społeczności, stosowane wcześniej przy przygotowaniu i aktualizacji LSR, żeby możliwa była kompleksowa analiza danych, zebranie reprezentatywnych opinii i wykorzystanie wniosków.
- ✓ Koordynator może zwrócić się do Zarządu w sprawie powołania Zespołu ds. Monitoringu i Ewaluacji.

- ✓ Koordynator/Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji mogą zwrócić się do Zarządu o zlecenie ocen/ekspertyz zewnętrznych.
- ✓ Dane są gromadzone systematycznie, z zachowaniem śladu rewizyjnego. Wykorzystywane są do tego arkusze kalkulacyjne lub systemy informatyczne wspierające obsługę wniosków.
- ✓ Przeprowadzone badania ewaluacyjne obejmują co najmniej ocenę na ile udało się osiągnąć założone cele, ocenę skuteczności i efektywności interwencji oraz jej trafności i użyteczności oraz badanie długotrwałych efektów (oddziaływanie) LSR oraz ich trwałość.
- ✓ Zakres monitoringu i ewaluacji oraz elementy podlegające ocenie zostały określane w Tabeli Elementy podlegające monitorowaniu i ewaluacji (on going/ex-post) ze wskazaniem sposobu ich pozyskania oraz zakresu analizy i oceny danych.
- ✓ Z badań monitoringowych/ewaluacyjnych powstają sprawozdania/raporty. Struktura sprawozdania/raportu stanowi odzwierciedlenie zakresu badania. Dokumenty będą przyjmowane przez Zarząd.
- ✓ Sporządzane informacje/raporty będą przedstawiane na Walnym Zebraniu Członków i podawane do publicznej wiadomości m.in. poprzez umieszczenie na stronie internetowej i udostępnione do wglądu w Biurze LGD (upowszechnienie wyników). Będzie to forma zachęty do dyskusji o działalności LGD i Zarządu.
- ✓ W przypadku wydania rekomendacji, Zarząd wskazuje osobę/osoby odpowiedzialne za ich realizację i określa terminy ich wdrożenia.
- ✓ Monitorowaniem terminowości realizacji rekomendacji zajmuje się Koordynator / Zespół ds. monitoringu i ewaluacji. Jeśli wdrożenie rekomendacji nie jest możliwe w wyznaczonym terminie – wnioskuje się o zmianę terminu lub podjęcie dodatkowych działań warunkujących wykonanie rekomendacji.
- ✓ Za realizację rekomendacji lub uzasadnienie przyczyn odstąpienia od ich realizacji odpowiada Zarząd.
- ✓ Zakończeniem procesu monitorowania i ewaluacji jest przedstawienie przez Zarząd na WZC raportu z ewaluacji ex-post wraz z informacją o poziomie wdrożenia rekomendacji.
- ✓ Wykonawca badań monitoringowych oraz ewaluacji on-going (własna): Koordynator/Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji, możliwość wsparcia przez ekspertów zewnętrznych, możliwość zlecenia wykonania ocen/ekspertyz zewnętrznych.
- ✓ Wykonawca badania ex-post: Firma zewnętrzna posiadająca doświadczenie w realizacji ewaluacji LSR.
- ✓ Czas realizacji badania:

W początkowym okresie wdrażania (2024-2025) dane monitoringowe będą zbierane w okresach półrocznych. Po ogłoszeniu naborów wniosków będzie potrzebny czas do ich oceny i zawarcia umów, dlatego analiza danych rzeczowych i finansowych w okresach półrocznych będzie wystarczająca. Od I kwartału 2026 roku monitorowanie będzie prowadzone co kwartał, w związku z koniecznością osiągnięcia:
- 40% poziomu zakontraktowania budżetu do 30 czerwca 2026 roku (I kamień milowy),
- 80% poziomu zakontraktowania budżetu do 31 grudnia 2027 roku (II kamień milowy).

Zapewni to bieżące informacje o postępie wdrażania LSR i umożliwi podejmowanie działań zaradczych, gdyby tempo wdrażania nie było wystarczające dla osiągnięcia założeń wynikających z umowy ramowej.

W celu wzmocnienia efektów bieżącego monitoringu zostanie dodany proces ewaluacji on-going (ewaluacji własnej) realizowanej corocznie w terminie do końca I kwartału roku następującego po okresie badawczym.

Proces wdrażania LSR rozpocznie się ogłoszeniem naborów wniosków w połowie 2024 roku. Pierwsze efekty będą możliwe do weryfikacji najwcześniej w 2025 roku. W początkowym okresie może nastąpić kumulacja naborów ogłaszanych przez wszystkie LGD w województwie, dlatego potrzebny będzie dłuższy czas na ocenę złożonych wniosków. Nie będzie zatem możliwe dokonanie ewaluacji zewnętrznej średniookresowej, gdyż nie będzie ku temu wystarczających danych. Potrzeba wykorzystania obiektywnej oceny procesu wdrażania zostanie zapewniona przez udział w warsztatach refleksyjnych ekspertów zewnętrznych.

10.4. Źródło danych.

Dane źródłowe będą pozyskiwane z dokumentacji własnej gromadzonej przez LGD Stowarzyszenie Na rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga", z samorządu województwa lub systemu informatycznego – jeśli będzie dostępny, z GUS oraz badań ankietowych. Istotnym źródłem będą bezpośrednie wywiady z beneficjentami, analiza pomysłów/inicjatyw zgłaszanych przez mieszkańców dotyczących funkcjonowania LGD i wdrażania LSR w ramach stworzonego systemu zachęt lub wizje lokalne w miejscach realizacji projektów/grantów. Informacje będą pochodzić od różnych interesariuszy z obszaru LSR, żeby zastosować jak najszerszy poziom włączenia i uzyskać reprezentatywne wyniki.

Dane statystyczne dostarczą obiektywnych informacji na temat zmian w obszarze badania i jego otoczeniu. Będą obejmować zjawiska demograficzne, rynek pracy, lokalną gospodarkę oraz sytuację społeczną. Zakres analizy będzie również obejmować dane ilościowe o prowadzonych naborach, postępie rzeczowym, efektach realizacji Planu komunikacji, Planu szkoleń oraz dane finansowe. Dane będą dotyczyć tych elementów, które stanowią kluczowe zobowiązania wynikające z zawartych umów. Kluczowym źródłem danych będą również badanie jakościowe, obejmujące w szczególności wywiady z członkami LGD, pracownikami Biura LGD oraz przedstawicielami organów stowarzyszenia (Zarządu, Rady decyzyjnej, Komisji rewizyjnej) oraz przede wszystkich odbiorcami pomocy. W badaniu będą uwzględnione opinie tych podmiotów, które nie uzyskały wsparcia. Wywiady będą prowadzone przy wykorzystaniu instrumentów adekwatnych do grupy interesariuszy, żeby włączyć do badania wszystkich zainteresowanych. Na potrzeby wywiadów stworzymy scenariusze dostosowywane do różnych odbiorców. Zebrane dane będą wykorzystane nie tylko do oceny wdrażania LSR, ale będą podstawą do formułowania rekomendacji.

Tabela 21. Elementy podlegające monitorowaniu i ewaluacji (on going/ex-post) ze wskazaniem sposobu ich pozyskania oraz zakresu analizy i oceny danych.

Wyszczególnienie	Podstawowe źródła danych/rodzaj i częstotliwość badania	Analiza i ocena danych
Efektywność pracy Biura LGD i organów LGD, w tym jakość doradztwa, stan realizacji Planu komunikacji / Planu szkoleń oraz działań animacyjno-integracyjnych i wyłączeniowych skierowanych do lokalnej społeczności, dostępność Biura, sprawność podejmowania decyzji przez LGD oraz stosowanie obowiązujących przepisów i wytycznych – zarządzenie LSR	Wywiady z beneficjentami i członkami LGD, badania ankietowe, wyniki kontroli, anonimowe ankiety, wywiady, dokumentacja własna LGD M6, M3, E1, EX	Rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków, ocena jakości prowadzonych działań i ich skuteczności w odniesieniu do założeń LSR, jakość doradztwa, adekwatność działań komunikacyjnych i szkoleniowych, zaangażowanie i chęć rozwiązywania problemów Kryterium: Efektywność
Postęp rzeczowy LSR w zakresie stopnia osiągnięcia mierzalnych wskaźników wykonalności celów – wdrażanie LSR	Dokumentacja konkursowa, dane pozyskane z samorządu województwa, ankiety monitorujące / sprawozdania beneficjentów M6, M3, E1, EX	Stopień realizacji celów, przedsięwzięć, wskaźników; ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR; wpływ podejmowanych przez Biuro LGD działań na postęp rzeczowy; określenie stopnia realizacji poszczególnych operacji. Kryterium: Skuteczność i użyteczność, trwałość.
Postęp finansowy w zakresie stanu realizacji budżetu w poszczególnych naborach i możliwości osiągnięcia kamieni milowych, z uwzględnieniem	Dokumentacja konkursowa, dane pozyskane z samorządu województwa, ankiety monitorujące/sprawozdania beneficjentów	Stopień wykorzystania budżetu LGD przeznaczonego na wdrażanie LSR w odniesieniu do podjętych środków, wpływ podejmowanych przez Biuro LGD działań na

czynników zewnętrznych wpływających na tempo kontraktacji oraz tempo realizacji projektów – wdrażanie i zarządzanie LSR	M6, M3, E1, EX	postęp finansowy, ocena trafności założeń finansowych LSR. Kryterium: Skuteczność i użyteczność
Harmonogram ogłaszanych konkursów oraz poziom zainteresowania beneficjentów ogłaszanymi naborami – wdrażanie i zarządzanie LSR	Dokumentacja konkursowa, rejestr wniosków, rejestr doradztwa, listy obecności na spotkaniach szkoleniowych, licznik odwiedzin na stronie internetowej / na profilu w mediach społecznościowych M6, M3, E1, EX	Zgodność ogłaszanych konkursów z przyjętym harmonogramem, ocena stopnia realizacji zadań w ramach LSR Kryterium: Efektywność
Efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, zainteresowanie stroną internetową LGD oraz profilem w mediach społecznościowych, udziałem w ofercie informacyjno-promocyjnej, czytelność i skuteczność przekazu, przepływ informacji – zarządzenie LSR	Dokumentacja własna LGD, licznik odwiedzin na stronie internetowej / na profilu w mediach społecznościowych, listy obecności, dokumentacja zdjęciowa, ankiety, wywiady M6, M3, E1, EX	Ocena skuteczności przepływu informacji w stosunku do osiągniętych rezultatów, badanie efektów dotarcia do poszczególnych beneficjentów, liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD, skuteczność animacji lokalnej społeczności Kryterium: Skuteczność i efektywność
Jakość procedur oceny i wyboru projektów oraz efektywności lokalnych kryteriów wyboru – wdrażanie LSR	Dokumentacja własna LGD, dokumentacja konkursowa, wyniki kontroli, rejestr wniosków, rejestr umów, analizy wewnętrzne, ankiety ewaluacyjne, ankiety, wywiady M3, E1, EX	Sposoby i efektywność przepływu informacji, sprawność w podejmowaniu decyzji, skuteczność stosowania procedur, analiza zgodności oceny projektów z LSR, wg lokalnych kryteriów wyboru w odniesieniu do przyjętych zasad i Wytycznych, ocen jakości stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur Kryterium: Skuteczność i trafność
Postrzegania LGD w otoczeniu, ocena jakości partnerstwa – zarządzenie LSR	Dokumentacja własna LGD, rejestr umów, ankiety ewaluacyjne, ankiety, wywiady M3, E1, EX	Skuteczność, użyteczność i trwałość wykorzystywanych narzędzi promocji
Identyfikację zmian w otoczeniu LSR i czynników zakłócających, żeby możliwe było podjęcie działań zaradczych – wdrażanie LSR	Analiza danych GUS, dokumentacja własna LGD, ankiety, wywiady E1, EX	Efektywność, trafność i trwałość aktywizacji lokalnej społeczności

Legenda:

M – monitoring; M3 – Monitorowanie kwartalne od I kw. 2026, M6 – Monitowanie w okresach półrocznych w latach 2024-2025

E1 – ewaluacja on-going realizowana w okresach rocznych (do końca I kw. po zakończeniu roku)

EX – ewaluacja ex-post – 1 badanie do końca 2028 roku (maksymalnie do czerwca 2029 roku)

Wykaz wykorzystanej literatury

- rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005),
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. U. UE L z dnia 20 grudnia 2013 r.), dalej jako: rozporządzenie 1303/2013,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. U. UE L z dnia 20 grudnia 2013 r.),
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159), dalej jako: rozporządzenie 2021/1060,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2116 z dnia 2 grudnia 2021 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 1306/2013,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (Dz. Urz. UE L nr 231, str. 60),
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny PLUS (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013 (Dz. Urz. UE L nr 231, str. 21),
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2220 z dnia 23 grudnia 2020 r. ustanawiające niektóre przepisy przejściowe dotyczące wsparcia z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) w latach 2021 i 2022 oraz zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, (UE) nr 1306/2013 i (UE) nr 1307/2013 w odniesieniu do zasobów i stosowania w latach 2021 i 2022 oraz rozporządzenie (UE) nr 1308/2013 w odniesieniu do zasobów i rozdziału takiego wsparcia na lata 2021 i 2022 (Dz. Urz. UE L 437 z 28.12.2020 r. str. 1 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (Dz. U. z 2023 r. poz. 412),
- ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079),
- ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. Nr 64, poz. 427),
- ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2022 r. poz. 2422),
- ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r., poz. 378),
- Struktura i wymagania dotyczące LSR,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej,
- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030,
- Strategia Rozwoju Powiatu Brzezińskiego na lata 2021-2027,
- Strategia Rozwoju Powiatu Łódzkiego-wschodniego na lata 2023 – 2030,
- Strategia Rozwoju Gminy Koluszki na lata 2022 – 2030,

- Strategia Rozwoju Gminy Jeżów na lata 2022 – 2030,
- Strategia Rozwoju Gminy Brzeziny na lata 2019 – 2025,
- Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowywania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020.

Spis tabel i rysunków

- Rys. 1 - Województwo łódzkie w Polsce
- Rys. 2 – Mroga w województwie łódzkim
- Rys. 3 - LGD Stowarzyszenie Mroga
- Tabela 1. Struktura Stowarzyszenia „MROGA"
- Tabela 2. Wykaz Członków Rady
- Tabela 3. Obszar LSR prezentujący liczbę ludności i gęstość zaludnienia, wg. stanu na dzień 31.12.2020 r.
- Tabela 4. Metody partycypacji zastosowane na każdym etapie prac nad LSR obejmujących również konsultacje wypracowanych propozycji
- Tabela 5. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR
- Tabela 6. Podmioty gospodarki narodowej ogółem
- Tabela 7. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tyś. ludności w wieku produkcyjnym
- Tabela 8. Najważniejsze branże z potencjałem rozwojowym na obszarze LGD
- Tabela 9. Poziom zatrudnienia na terenie obszaru LGD
- Tabela 10. Liczba bezrobotnych ogółem
- Tabela 11. Stopa bezrobocia na terenie obszaru LGD
- Tabela 12. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tyś. Mieszkańców
- Tabela 13. Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem
- Tabela 14. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi
- Tabela 15. Charakterystyka gmin należących do LGD
- Tabela 16. Gospodarstwa domowe wg źródeł dochodów
- Tabela 17. Gospodarstwa rolne wg obszarów użytków rolnych
- Tabela 18. Pracujący w gospodarstwach rolnych (członkowie rodziny i pracujący najemni stali) wg płci
- Tabela 19. Gospodarstwa rolne z powierzchnią zasiewów/gospodarstwo
- Tabela 20. Główne problemy obszaru LGD
- Tabela 21. Elementy podlegające monitorowaniu i ewaluacji (on going/ex-post) ze wskazaniem sposobu ich pozyskania oraz zakresu analizy i oceny danych
- Wykres 1. Badanie oceny walorów przyrodniczych i środowiska naturalnego gminy przeprowadzone wśród mieszkańców LGD

Załączniki do LSR

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 **Budowanie społeczeństwa obywatelskiego na obszarze lokalnej strategii rozwoju**	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
120 000,00	P.1.1 Aktywni seniorzy	Mieszkańcy terenu objętego LSR (w tym: seniorzy, osoby w niekorzystnej sytuacji), turyści, podmioty ekonomi społecznej i organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych	Projekty grantowe (granty), projekty konkursowe (operacje klasyczne / operacje własne)
160 000,00	P.1.2 Młodzi w akcji	Mieszkańcy terenu objętego LSR (w tym: młodzi, osoby w niekorzystnej sytuacji), turyści, podmioty ekonomi społecznej i organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych	Projekty grantowe (granty), projekty konkursowe (operacje klasyczne / operacje własne), projekty partnerskie/w partnerstwie
5 000,00	P.1.3 Opracowanie koncepcji inteligentnych wsi	Mieszkańcy terenu objętego LSR (w tym: seniorzy, młodzi, osoby w niekorzystnej sytuacji), turyści, podmioty ekonomi społecznej i organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych.	Projekty grantowe
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 **Budowa infrastruktury i usług dla ludności**	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
650 000,00	P.2.1 Wspólna przestrzeń	Mieszkańcy terenu objętego LSR (w tym: seniorzy, młodzi, osoby w niekorzystnej sytuacji) turyści, podmioty ekonomi społecznej i organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych.	Konkurs - operacje klasyczne
495 000,00	P.2.2 Rozwój przedsiębiorczości	Mieszkańcy terenu objętego LSR (w tym: seniorzy, młodzi, osoby w niekorzystnej sytuacji), turyści, podmioty ekonomi społecznej i organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych.	Konkurs - operacje klasyczne
70 000,00	P.2.3 Wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach	Mieszkańcy terenu objętego LSR (w tym: seniorzy, młodzi, osoby w niekorzystnej sytuacji), turyści.	Konkurs - operacje klasyczne

Formularz 2. Plan działania

CEL	lata	Do 31.12.2024		Do 31.12.2025		Do 31.12.2026		Do 31.12.2027		Do 31.12.2028		Do 31.12.2029		PROGRAM
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
CEL 1: Budowanie społeczeństwa obywatelskiego na obszarze wdrażania lokalnej strategii rozwoju														
Przedsięwzięcie P. 1.1 Aktywni seniorzy	WP. 1.1 - 1 - Liczba projektów wzmacniających aktywne uczestnictwo osób starszych w życiu społecznym	0	0	0	0	6	50%	6	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 1.2 Młodzi w akcji	WP. 1.2 - 1 - Liczba projektów realizowanych w partnerstwie/partnerskich ukierunkowanych na poznanie dobrych praktyk/wymianę doświadczeń, w tym aspekty związane z cyfryzacją lub przedsiębiorczością	0	0	0	0	0	0	2	100%	0	100%	0	100%	PS WPR

	WP. 1.2 - 2 - Liczba projektów wzmacniających aktywne uczestnictwo osób młodych w życiu społecznym	0	0	0	0	6	50%	6	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 1.3. Opracowanie koncepcji inteligentnych wsi	WP. 1.3 - 1 Liczba projektów przygotowujących koncepcję Smart Village	0	0	0	0	5	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
	WP. 1.3 - 2 Liczba podmiotów przygotowujących koncepcję Smart Village	0	0	0	0	5	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.1 – 1 *(realizuje WP. 1.1 – 1)*	Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego (R.42)	0	-	0	-	130	-	130	-	0	-	0	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W. 1.1 - 1-2 *(realizuje WP. 1.2 – 1 oraz WP 1.2 -2)*	Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy … (R.1)	0	-	0	-	100	-	100	-	0	-	0	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W. 1.3 – 1 *(realizuje WP. 1.3 – 1)*	Liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi (R.40)	0	-	0	-	5	-	0	-	0	-	0	-	PS WPR
~~Wskaźnik rezultatu W.1.3 – 2~~	~~Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu~~	~~0~~	-	~~0~~	-	~~1080~~	-	~~0~~	-	~~0~~	-	~~0~~	-	~~PS WPR~~

~~*(realizuje WP. 1.3 – 2)*~~	~~do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (R.41) Jednostka miary: liczba osób.~~													
CEL 2: Budowanie infrastruktury i usług dla ludności														
Przedsięwzięcie P. 2.1. Wspólna przestrzeń	WP. 2.1 - 1 - Liczba nowych, przebudowanych, zmodernizowanych i/lub wyposażonych obiektów ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, kulturalnej, turystycznej, wartość poszczególnej realizacji w tym realizowanych w partnerstwie	0	0	0	0	5	50%	5	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.2.Rozwój przedsiębiorczości	WP. 2.2. - 1 - Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa, w tym ukierunkowanego na rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki	0	0	0	0	5	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
	WP. 2.2. - 2 - Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego	0	0	6	0	6	50%	6	100%	0	100%	0	100%	PS WPR

	przedsiębiorstwa, w tym ukierunkowanego na rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki													
Przedsięwzięcie P.2.3 Wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach	WP. 2.3 - 1 - Liczba operacji polegających na utworzeniu/ założeniu zagrody edukacyjnej i/lub agroturystyki	0	0	0	0	0	0	2	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.1. *(realizuje WP. 2.1 – 1)*	Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (R.41) Jednostka miary: liczba osób.	0	-	0	-	1500	-	1500	-	0	-	0	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu. W.2.2. – 2.3 (realizuje WP. 2.2. - 1 oraz WP. 2.2. – 2 oraz WP. 2.3 - 1	Liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR (R.39)	0	-	0	-	11	-	6	-	2	-	0	-	PS WPR
	lata	Do 31.12.2024		Do 31.12.2025		31.12.2026		Do 31.12.2027		Do 31.12.2028		Do 31.12.2029		

Formularz 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR (EUR)				
Zakres wsparcia	Program/ Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 500 000	0	0	1 500 000
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	362 000	0	0	362 000
Razem	1 862 500	0	0	1 862 500
* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW. ** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić „0”.				

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz	Środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFRROW	0	0	886 000	59,07%	259 000	76,33%	75 000	81,33%	280 000	100%	0	100%	0	100%
EFS+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EFRR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM	0	0	886 000	59,07%	259 000	76,33%	75 000	81,33%	280 000	100%	0	100%	0	100%